

2285

ఆదివ (ప్రత్యేక) వార్షిక సంచిక

సాహిత్యము

భారతీయ సాంస్కృతిక పక్షపత్రిక

సంపాదకపదవి: విద్యాన బుల్లసు సీతారామశాస్త్రి.

CHECKED

6

12-1982

1, 2,

—* ఈ సంచికలో *

1. శత్రు సృష్ట	1	12) సమాజోచిత పంచమ సంపుటి ముద్రణ
2. స్వయం దృష్టిలో రాజరాజన రేండు	3	అకారాది పట్టిక
3. స్వయంభట్టు ఆంధ్రుల ఆరాధ్యదైవము	6	13) సాహిత్యభూషణ, విద్యాభూషణ
4. మహాపర్వము - ఒక కళాఖండము	7	శ్రీ అద్దంకి సింగరాచార్యులవారు
5. మువ్వలము - ఆధ్యాత్మిక విషయాలు	11	14) చలిముచ్చట (పద్య)
6. సుగంధిని - తిక్కన	13	15) తేత్రయ్య స్తోత్రము (పద్య)
7. గంగాంధ సేవలో - వేంకటపార్వతీశ్వర కవులు	16	16) ఈపక్షంలో -
8. శత్రు విజయము - ఒక పరిశీలన	19	సాహిత్య సభలు, నన్నయ సభలు
9. రామాయణ కల్పవృక్షము - నావిక పరిభాష	20	17) భ్రమ నివారణము - యథార్థ నివేదనము
10. భావకదుల ఆచారకాండ	21	18) దీపావళి (పద్య)
11. ప్రకృతి కవి - కవికాండల వేంకటరావుగారు	22	

అన్ని సంచికలలో మనోజ్ఞ శిల్పాభిరామం మోతీమహలు, సాహిత్యములో విఘ్నేశ్వరుడు, దివ్యదృష్టి, హాస్యరసము మొదలగునవి ఉంటాయి.

చందా : సంవత్సరమునకు రు. 12.00.

అర్థసంవత్సరమునకు రు. 6.00.

1, 16 తేదీలలో ప్రచురింపబడును

విజ్ఞప్తి

వార్షిక సంచిక

★ స మా లో చ న ★

* జాతీయ సాంస్కృతిక పక్షపత్రిక *

సంపాదకుడు : విద్వాన్ భులుసు సీతారామశాస్త్రి

Retired Telugu Lecturer, V. T. J. College, Rajahmundry.

కావ్య సృజన

--- శ్రీ శివలెంక ప్రకాశరావు, ఎం. ఏ.

కళాత్మక క్రియాసృజన అను నది స సనము యొక్క మూలకములకు ఒక శ్రోత్రికమయికను తెచ్చుటయే. సంగీతములో స్వరములు, సాహిత్యములో మాటలు, కాన్వాసుపై రంగులు ఇటువంటివే. మూలకములన్నియు లోకములో సన్నవే కాని ఆయా మూలకము లామాత్రమయికలలో ఉండవు. 'సృజన' అనునది ఉండుగ ఉన్న పదార్థములను మార్పు చేయుటయే (creation is re-formation of these Pre-existing materials). సృజన అన్ని కళారంగములలోను జరుగు ననుట ఒక ప్రబలసత్యము. కళాసృష్టి ఆత్మకృత్తీకరణము అని కొందరు, అనుభూతికృత్తీకరణ మని మరికొందరు, అనుభూమాత్రమే పరిమితము కాక ఒక సములో వలె ఉద్దేశములలేక ఆలోచన సృష్టముగ కృత్తీకరించుట ఇతరులు చెప్పుదురు. ఏది ఏమయినా సిద్ధాంతము అనుభూతి కృత్తీకరణము (ఉద్దేశములను, మనస్తత్త్వికములను కూడ పరిగణించవలెను) చారిత్రాత్మకమైన ప్రాముఖ్యము కలిగి అభివృద్ధిచేయబడినది. కళ ముఖ్యముగ అనుభూతి జీవితమునకు ముడికేయబడినది. Art is specially connected with the life of feeling'

కావున కళాకారునకు కలిగిన హృదయ స్పందనమే కళాసృజనకు దోహదకారి.

కళాకారునకు వస్తువునుండి రూపమును వేటుపరచి చూడగల ప్రతిభ యుండును. వస్తువు భౌతికముగ నుండి మనచేతికి తగులును. కాని రూపము దృశ్యము కాన కంటికిమాత్రమే కనబడును. వస్తువు ఉపయోగాత్మక మయినను రూపముమాత్రము గ్రాహ్యము. కళాకారుని సృజన యంతయు రూపజగత్తుతోనే కాని వస్తుజగత్తుతో కాదు. కాని రూపమునకు వస్తువునకు విడదీయలేని బంధముకలదు. వస్తువులేని రూపముగాని రూపములేని వస్తువుగాని లోకమున లేవు. కావున కళాకారుడు రూపము కొరకు వస్తుజగత్తుపై అనగా ఈనాస్తరమైన లోకముపై ఆధారపడవలెను.²

సాహిత్యకళ ఏకాంతముగ జరుగు సృజన. సాహిత్యసాధన మొకతపస్సు వంటిది. కావున కవి యొక తపస్వి. అతడొక అమోఘశక్తి సంపన్నుడు, ఒక ద్రష్ట, ఒక స్రష్ట. కవిదృష్టి వాస్తవమైన ఈలోకమును దాటి దాని వెనుక నున్న సత్యశివమండర స్వరూపమును చూడగలిగినంత శక్తిమంత మయినది. అందువలననే కవి మానవునిదృష్టి నీ లోకము నుండి మరల్చి దాని ఆంతరార్థమును కనుగొన గల్గునట్లు చేయగలడు, 'భారతీయ

కవికి ఆ తీంద్రీయ దృష్టి స్వల్లో కమునందు మాత్రమే బంధింపబడుట కియ్యకొనక అతీతమైన సత్యతపోమహల్లోకాదులను ఆధ్యాత్మిక జగత్తును అన్వేషించును.'³ కావున చతుర్విధ పురుషార్థము లాతని కరతలామతము అగును.

'సాహిత్య కారుని మానవత్వమే సృజనకు కర్త. అది రచయిత స్వీయనైజమును నిఖిల మానవనైజముగా మార్చుకొనును. తుణికిమైన దానికి అమరత్వమును ప్రసాదించును. ఖండపదార్థమునకు అఖండత్వమిచ్చును. జగత్తునకు పైని మనోమయ కర్మాగార మున్నది. దానిమీదుగా విశ్వ హృదయ సృజనాయతన మున్నది. ఆ మీద సాహిత్యోత్పత్తి జగుగు కళానిగ్మాణవీణ యున్నది.'⁴ అక్కడనే వివిధప్రక్రియలకు సంబంధించిన సాహిత్య వికాసము ఏర్పడును.

మనస్సుఆహారణ చేయును. ఆత్మసృజన చేయును. యోగులు తమ యోగశక్తిచే సృష్టించినట్లుగ, కవులు తమ ప్రతిభతో మనస్సును నిరస్తపరచి చేతనాభావముతో ఆస్థిను ఆకర్షించి, భావవర్ణరసగంధాదులను సంతరించుకొనునట్లు చేసి దానిని మః జీవనములో ఒక విశిష్టస్థానమున నిలువబెట్టుదురు.⁵

ఈ లోకమున జరుగు క్రియన్నియు మనస్సు నుండియే జరించుచున్నవి.

ఆయాప్రాయ లక్షణములను కట్టి ఏ నన్ను
నే వివిధములైన పేర్లతో పిలుచు
చున్నాము. సంకల్ప వికల్పాత్మకమైనది
మనస్సు. నిశ్చయాత్మకమైనది బుద్ధి. దాని
వెనుక అంతఃకరణ మున్నది. ఈ
మొత్తము ఆత్మయను పదార్థమునుండి
పుట్టుచున్నది. ఆత్మమహాచైతన్య స్వరూ
పము. కరీరమునగల ఆత్మ జీవుడని వ్యవ
హరింపబడినను అది తస్మహా చైతన్యము
లోని ఏక దేశమే.⁶

మనస్సునకు పెక్కు విషయములను
గ్రహించగల శక్తి కలదు. ఆశక్తి జీవుని
సంస్కారవిశేషము చేత నియమింప
బడును. ఎందువల్ల ననగా మనస్సు జీవుని
ప్రతిబింబము. జీవుడు విజ్ఞాన మయబ్రహ్మ
కొక ప్రతినిధి. చైతన్యము మనస్సుగా
మారినప్పటి ప్రథమలక్షణము చేతస్సు.
ఇది బహుజన్యములలోని మనస్వరూపము.
'మన స్సనునది జతాన్యకు సంబంధించిన
సంకల్ప వికల్పాత్మకమైన లౌకిక సుఖ
దుఃఖానుభూతిని పొందుచున్న యామహా
చేతస్సు యొక్క పరిణామము.'
చేతస్సు సర్వజన్యములకు సంబంధించగా
మనస్సు ఈ ఒక్కజన్యమునకే సంబంధించి
యుండును. మనస్సునకు లోకక్రియాధీన
మైన స్వరూపము మాఖ్యము.⁷ కావన
మనస్సునకు లోకమానకను అవినాభావ
సంబంధము కలదు.

ఈ ప్రపంచములో మనస్సున కట్టి
సంబంధమున్నదో మనస్సుతో సాహిత్య
కారుని ప్రతిభ కట్టి సంబంధమే కలదు.
లోకమానగల అనేక విషయములలో తన
కీర్తిమున్నదానినే గ్రహించి మనస్సు
వికల్పమునర్చుకొనును. మనస్సు ప్రకృతి

కొక అద్దమువంటి దని భావించరాదు.
ప్రకృతిక పదార్థమును మనస్సు మానసిక
ముగ నొనర్చుకొనును. దానినే సాహి
త్యము సావి త్యమయముగ జేయును.
ఈరెండు విధానములలోను కార్యప్రణా
ళికలో భేదము లేదు. మనస్సు తనకు విల
సిన దానిని తాను నిర్మించుకొన గలిగినను
సాహిత్య మెల్లరి ఆనందము కొలుకు
సృజించును. ఇట్లు ప్రకృతినుండి మనస్సు
లోనికి, మనస్సునుండి సాహిత్యములోనికి
సాహిత్యము ప్రతిఫలింప చేయుట
చున్నది. ప్రకృతి నుండి మనస్సు గ్రహిం
చిన దానిని బహిర్గతముచేయుటకు విశేష
సృజనశక్తి కావలయును.⁸

కళాసృజనను గూర్చి నిర్ణయించుట
చాలక్లిష్టమైన సమస్య. ఎందువల్ల ననగా
కళాకారులు తమ సృజనావిధానములో
ఒకరితో నొక్కరువూర్తిగా కాకున్నను
చాలవఱకు విభేదింతురు. అవి నిజ మని
కాని, అబద్ధమని కాని చెప్పగల్గిన ఏ
ప్రమాణనూత్రములును లేవు. మనస్తత్వ
శాస్త్రము వాడీనుండల శాస్త్రము,
మొదలగునవి సృజనావిధానమును గూర్చి
చాల స్వల్పముగ తెలియ జేయుచున్నవి.
మానవమానసిక విధానముయొక్క నిర్మా
ణమును వివరించుట మిక్కిలి కష్టము.
ఎంతచిన్న మానసిక సంఘర్షణము జరిగి
నను దానిని సక్రమముగ చెప్పుట కష్ట
సాధ్యమే.

'గ్రా హా మ్ వాల్' (Graham
Wall) రచించిన 'The art of
thought' అను గ్రంథములో కళకు
సంబంధించిన ప్రతిపనియందులను 'ఉన్మ
భికరణము (Preparation), మథ

నము (incubation), ప్రేరణ
(inspiration), వివరణ(elabo-
ration) అనువాల్గు అవస్థలుండు నని
చెప్పబడినది. ఈదశలన్నియు సృజనా
విధాన మంతటను నుండును. కాన ఇవి
సక్రమమైనవి కా వని కొంద రందురు.
మరియొక విధమైన దశలను చెప్పిన
వారును కలరు. కళాకారుడు మానసిక
మైన ఒక సుందీర్ఘవస్థలో ప్రారంభించి
క్రమక్రమముగా మేథ సహాయమున
స్పష్టతవైపు పనిచేయు నన కొంద రం
దురు. అట్లుకాక తనంతట తానుగ ఒక
సమస్య నేర్పరచుకొని కళాకారుడు
మొత్తము సృజనావిధానమున క్రమముగ
పనిచేయుననియు, అతని చృష్టితము
మాత్రము మొదటినుండి ఆపని అంతమగు
వరకును నడిపించుననియు మరికొందరు
చెప్పుదురు. సృజనాకాలములో కళాకా
రుల 'అనాత్మకప్రేరణలు' (uncon-
scious motivations) ను
గూర్చిన మనస్తత్వ సిద్ధాంతములలో
ముట్టమొదట ఫ్రాయిడ్ కళాకారుడు
తన అనాత్మకమైన కోరికలను వెల్లడి
కొనుటకే కళాకారుడు సృజనచేయు
చున్నాడని అభిప్రాయపడెడు ఫ్రాయిడ్
తరువాతివారు, కళాకారుడు మహాచైత
న్యము యొక్క దోహదోపకారములనుండి
రక్షించుకొనుటకు, ఏదోకొంత తన
స్వార్థమునకు వినియోగించు కొనుటకు
కళాసృజనలో నిమగ్నుడగు చున్నా
డని అభిప్రాయపడిరి. ఇరువదవశతాబ్దపు
అభిప్రాయముల వాధారిము చేసికొని
స్విస్ దేశస్థుడైన 'Carl Jung' పై
రెంటిని విరస్కరించి 'అనాత్మక లీక
క్రియా విధానము' (unconscious
symble making process)

కాని ఈవిషయముపై అధికారికమైన
కాస్త్రములను గూర్చి తెలిసికొను వరకు
కళాత్మకసృజనకు సంబంధించిన ఏ అభి
ప్రాయమును సమర్థించుట తగదు.⁹

కాబట్టి కావ్యసృజనను మిగిలిన కళ
లను గూర్చి పరిశీలించినట్లే (1) కళ
యొక్క పనితీరులో సత్యములోని
ప్రతిభ (12) కళాకారుని నిర్మాణములో
సత్యములేక పనివాడితనము ప్రేక్షకుల
దృష్టి. (3) కళాఖండము యొక్క
ప్రభావము అను మూడింటిని పరిగణించ
వలెను.¹⁰

అధోజ్ఞాపికలు :

1. Encyclo. 2 Vol. p. 47
2. రూపరసజ్ఞత-శ్రీమంజీవశేఖర-జాగృతి-
1978. (దీపావళి సంచిక)-పుట 5-66
3. కావ్యశిల్పము - విన్నకోట మాధవ
రావు - గుండిమెడాన్-ఏలూరు - పు
4-5.
4. రసేంద్రుని వ్యాపానలి - ద్వి - సం-
పు. 282
5. 1 Bid-pp. 464-57
6. కావ్యానందము - విశ్వనాథ సత్య
నారాయణ - పు 72
7. 1 bid - pp - 117-128.
8. Ibid - pp. 280-81.
9. Encyclo vol-2-pp-48-49.
10. 1 bid-p. 42.

శూర్య చాగువ్యలలో విఖ్యాతి పురు
షుడు రాజరాజనరేంద్రుడు. ఈతడు
క్రీ. శ. 1022 సం॥ న పట్టాభిషిక్తుడై
రాజమహేంద్ర పురమున నుండి పాలిం
చె-నియు, ఈయన ఆస్థానమున నన్నయ
భట్టాచార్యులు ప్రముఖవిద్యత్కవి తల్లజులే
కాక, రాజునకు కులవిప్రుడన్న సత్య
మును, నందఱెఱిగినదే. ఇన్ముహ ప్రభువు
ప్రేరణచేతనే యాంధులకు భారతము
స్వభాషలోఁ జనువుకొను భాగ్య మున్పి
నది.

నన్నయ నిత్యఃత్య వచన దనియు.
ఋషికుల్యుఁడనియు విమర్శకు లంక
రించిన సత్యమే. అట్టి యామహామహుని
వాక్కు నవశ్యము నమ్మి తీరవలయును.
భారతావతారిక యందును, పిమ్మట ఆశ్వా
సాంతపద్యగద్యాదులందును, తత్ర తత్ర
వర్ణించిన రాజరాజ నరేంద్రుని శౌర్య
ద్వైధ్యపరాక్రమ సౌందర్యములకు పశీరిలిం
చినయెడల నా రాజశేఖరుని యూహా
మూర్తి నొకింత ప్రస్ఫుటముగా మనము
దర్శింపగలము.

పీఠిక యందలి ఈ పద్యమును గమనిం
పుడు.

రాజకులైక భూషణుడు

రాజమనోహరుఁడన్యరాజశే

ఖోజయ కాళి శౌర్యుడు వి

కుద్ధయశశర్మదందు చంద్రికా

రాజతి సర్వలోక దం

రాజతి భూరిదూజాకృపాగధా

రాజుల కాంతికాత్రివ ప

రాగుఁడు రామహేంద్రుడున్నతిన్

(ఆది 1-3)

ఈ పద్యమున రాజరాజనరేంద్రుని ఆ
భిజాత్యమును, (రాజకులైక భూషణుడు
అనగా చంద్రవంశశ్రేష్ఠుడు), రాజమనో

హరుడు (చంద్రునివలె మనస్సునకాన్త
దముగొల్పు వాడు) రాజులందఱి
కుందరుడు) అనుమాటచే ఆభిరూప్య
మునుఅన్యరాజశేఖోజయకాలి(పరరాజుల
పరాక్రమమునుజయించుటచేప్రకాశించు
వాడు)అనువాక్యముచేత పరాక్రమమును
స్వచ్ఛమైన కీర్తియును వెన్నెల చేప్రకా
శింపజేయుటచేన సర్వప్రపంచము గల
నాడనుటచే అఖండకీర్తియును, కృపా
గధార యనెను జలధారచేత శత్రువు
లనెడి పరాగమును శమింపజేయు వాడె
నటచే నీరాజు వీర్యమును చెప్పబడినవి.
కావున ఈ వర్ణనమును బట్టి ఉత్తమక్షత్రి
యున కుండకలసిన లక్షణము లన్నియు
ఆప్రభువున కున్న వన్నమాట. అంతియే
కాదు ఆదిగాజవిభుడు మను మార్దుడు.

‘రాజరాజనరేంద్ర శబ్దముసంబోధనగా
గాని, విడిగాఁగాని విన్నప్పుడు అది
యొకవింత తీరుగా నుండును. వరుసగా
రెండురాజ శబ్దములున్నవి.

పోనిం డిం దొకటి శ్రేష్ఠ వాచక
మును కొందమన్న ‘నరేంద్ర’ శబ్దముకూడ
‘రాజు’ అను అర్థము నిచ్చునదే కదా!!,
లేదా ‘ఇంద్ర’ శబ్దమును శ్రేష్ఠవాచక
ముగా గొన్నయెడల ‘నరులలో
శ్రేష్ఠుడు’ అనుఅర్థము లభించును. రాజ
శబ్దము ద్వైధ్యపరాక్రమమును కొనుచుండగా
‘నరేంద్ర’ శబ్దముకూడ ‘రాజ’ శబ్దమే
యయి వరుసగా మూడు రాజశబ్దము లగు
చున్నవి.

ఇట్లు పునఃగావ్యత్తము గావింప వలసి
వచ్చు ననియే కాబోలు నన్న పాఠ్యములు
‘రాజమహేంద్ర శబ్దమును గూడవాడిరి.
రాజులకు మహేంద్రుడు. రాజులలో
మహేంద్రుడు.’ ఇత్యాదిగాఁ జెప్పవగు.

కాని యిట్లు సరిపెట్టుకొనుటకును వీలు అంతగాలేదు. ఏలన...

‘రాజితగుణరత్న రాజరాజనరేంద్రా (ఆది 2-236) అట్లే ... ‘రాజాన్వయ తిలక రాజరాజనరేంద్రా! ... (1-6-1) ఇంకను ‘రాజరాజనృప’ అనియువేటొక తోట వాడినారు. అసలు నామధేయము రాజరాజు’ అయి యుండనోవు. ప్రభువు నకుచివర రాజశబ్దమును గాని, తత్పర్యాయ శబ్దమును గాని, ఘటించుట పునరుక్తి కాదనియే భట్టారకాదులు భావించిరి.

నన్నపార్వదు ఈయనను పరమసుంద రమూర్తిగా చిత్రించెను. మెదలిటి పద్య ముననే ‘రాజమనోహరుడు’ అను విశేష గముగలగు. ... ‘కుహినకరుడు’ గురు కాంతిన్ (ఆది-14) ఇత్యాదులచే కేవలము వంశము చేతనేకాదు వపుశ్శోభ చేగూడ ఈరాజు అమృతాంశుతుల్యుడే.

శ్రీజయభాసి విసమ

ద్రావణ్య, కీరీట మణివిరాజిత పాదాం భోజ భువనైకసుందర

రాజాన్వయతిలక రాజరాజనరేంద్రా.

(ఆది - 6-1)

శ్రీరమణీ ప్రియ ధర్మవి

కారద వీరావతార, సౌజన్య గుణా

భార, భువనైక సుందర

వీర శ్రీరమ్య బుధవివేకనిధానా,

(సభా. 2-1)

నన్నయ కంఠోక్తిగా భువనైక సుందరుడ. పల్కుచుండ నెట్టిశంకకును తావు లేదు గదా !!

భువనైక సుందరుడనగా ఈభువన మందు ముఖ్యమైన (గణనీయమైన) సుందరుడని చెప్పకొనవలెను. భువనమంతటి కిని ఏకైక సుందరు డని చెప్పిన అతిశ యోక్తియగును. ఇంకను పలుతావులందు సౌందర్యద్యోతక మగు పద్యములు రచించెను. నన్నయ భట్టు వ్రాసిన భారత భాగమందలి కథానాయకులందును, ధీరో దత్తనాయకులగు రాజర్షు లందునుగల

యుత్తమగుణములు రాజరాజనరేంద్రుని యందు ధ్వనించుట వర్ణించెను.

తొల్లిటి రాజర్షులు, మహాపురుషుల యట్టి తత్పర్యము గుణభూషితులై ప్రవర్తిల్లిననే కాని ధర్మము కాపాడబడ దనియు కాంతా సమ్మితోపదేశముకూడ గావించుచున్నట్లును నన్నపార్వదుని కథ నము కొనసాగుచుండును. ఏనియేమైనను రాజరాజనరేంద్రుడు నిరుపమాన సుంద రుడనుటలో విశ్రుతిపత్తి యుండఁబని లేదు. అవిరళజపహామ తత్పరుడును, నిత్యత్యక్తవచనుడును, సంహితాభ్యాసుఁ డునగు నన్నయ యిన్నిచోట్ల లేని యాభి రూప్యమును దెచ్చిపెట్టినాడా? కేవల ముఖస్తుతికి మృషావాక్యములు వ్రాయునా? ఉన్నవిషయమును అతి శయోక్తిగా జెప్పుట మన కవిపండిత సంప్రదాయముగాని, బొత్తి గాలేనివిషయ మును దెచ్చిపెట్టుటయగుదు. రాజరాజును మన్మథనిభుండన్నది, యొక్కచోటనా? రెండుచోట్లనా?

‘వేంగీ, ... భూవల్లభనిఖిల జగత్పా వన కుభచరిత భావ భవనిభసుభగా !! (ఆది-8-1) భావభవుడుమన్మథుడు. కానితో సాటివచ్చు సుందరతరమూర్తి రాజరాజు. అంటియేకాదు. అవధరింపుడు

‘ఘనదురితాను బంధకలి

కాలజదోషతుషార సంహతిం

దనయుదయ ప్రభావమున

దవ్యుగఁ నోపిజగజ్జనాసురం

జనమగు రాజ్యసంతత వ

సంతనితాంత విభూతి నెంతయుం’

దనరుఁ జళుక్య మన్మథుడు

ధర్మనిబద్ధదయార్ద్ర బుద్ధియై

-(ఆది - 1-5)

ఎంత పవిత్ర సుందర భావ మాకవీర్వు నకు అధీశ్వరుని మీద! ఇంతకు ముందు చూపబడిన ‘భువనైక సుందర’ అనుదాని కంటే ‘చళుక్య మన్మథ’ పదము విలక్షణ మైనది ఈరాజు చాళుక్య వంశ మంతటి

లోను చకచ్చికాయ మానమగు నందము గలవాడు కాబోలు. రాజరాజనరేంద్రుని యంతటి సౌందర్య నిధులు చాళుక్యవంశ మున నరు దనికాని, లే రని కాని యా మాటలకర్థము. దీనితోఁపాటు రాజరాజు పవిత్రమూర్తిగా గొనియాడ బడినాడు. ఇది కలికాలము. సర్వత్ర దోషబాహు శ్యము సహజము. అది మంచువంటిది. కప్పివేయ గలదు. పాపము వంటిదే. సూర్యోదయముచే నా మంచుతెరలు మటుమాయమగును. రాజరాజు జన్మించు టచే కలిప్రభావము తగ్గినది. కారణము వేదమతము నుద్ధరించెను. ధర్మము నిలిచి నది. అనగా ఆయన అంతటి ధర్మబద్ధ మైన పరిపాలన చేయువాడు. ఉపరి దయార్ద్రహృదయుడు, రాజమనోజతు ల్యుడు రాజమనోహరుడు. యువతీజన మదనుడు. ఇట్టి వాక్యములు విని రాజ రాజనరేంద్రుని కొందఱుప్రబుద్ధులు భోగి యనుకొందురేమో! అట్టి వారికొక నమ స్కారము.

‘యత్రాకృతి స్తత్రగుణాః’ అన్నది ఈ ప్రభువు నెడల మిక్కిలి సార్థకమైనది.

గుణగములు.

ర జులకు ముఖ్యాతిముఖ్యమగు గుణము శౌర్యము. ఈశౌర్యమునకు జీవనాడి ధైర్యము. ఇవి యుండిన రెండు నుండ వలెను. లేనిచో నేదియు లేనట్లే. మొదటి పద్యమందే ‘శౌర్యుడు’ .. అనియున్న దానిని కనబఱచితిమి. భూరి భుజాకృపా గదారాజుల కాంతకా తన పరాసుడు రాజ మహేంద్రుడున్నతిన్ ఈ పద్యపాదము ‘రాజరాజు సత్తా సంతిను పట్టి యిచ్చు చున్నట్లు కన్పిట్టును. తమ గొప్ప బాహువు నందున్న ఖడ్గధార యనెడు జలధార చేత శత్రునైవ్యమంతు లేచిన పరాగమంతయు శమించును. అనగా అప్రమేయ ఖడ్గవిద్యా వికారదుండన్న మాట!

‘శ్రీరమ్య ధర్మనిత్య
ప్రారంభ విభాసిరాజపరమేశ్వర ఘో
రారిమదవంభి వంభవి
దారణ దారుణ కృపాణ దక్షిణహస్తా
(ఆరణ్య-2-1)

శ్రీమదైవ్య మండలి మదగజ వంభస్థలమా
లను చీల్చెడు భయ ప్రదమగు ఖడ్గమును
దక్షిణహస్తమందుఁ గలవాడు, రణరంగ
మున మైవీరులను - వారి గజ బలాదులను
మిక్కిలి చెండాడఁగలడు.

‘బిరుదాంక భీమ భీమే
శ్వరికృత కృత్య ప్రసాదసౌజన్యగుణా
భరణ పరగండ ధైరవ
పరస్పరమణి మకుట ఘటితపద, బుధ
వినుతా’!

పై పద్యము చివరిపాదమును బట్టి ఈయన
సామంతరాజులు మిక్కిలి అడవిక గల్గి
ప్రభు భక్తి పరాయణులై యుండెడివా
రని తెలియుచున్నది. ‘బుధవినుతా’ అను
టను బట్టి కవిపండితులు రాజరాజనరేం
ద్రుని స్తుతించుచుండెడివారని తెలియు
చున్నది. పండితులు ఉత్తములనే కదా
కొనియాడునది!

ఇంక ‘పరగండ ధైరవ,’ ‘రాజపరమే
శ్వర,’ ‘రాజనారాయణ’ మొదలగునవి
రాజరాజనరేంద్రుని విరుదము అని
తెలియుచున్నది.

మలహారిసాధ విలస
చ్చకుక్య కలతితక రాజసర్వజ్ఞరిపు
ప్రతయ ప్రతాప పర స్మత
లలనానకమల హరిణలాంఛనమూర్తి.
(ఆది - 6 - 341)

ఈపద్యమును బట్టికూడ శ్రీమరాజులను
వాడల, గొట్టగల కార్యతోభితుడని తెలి
యుచున్నది. ‘హరిణలాంఛనమూర్తి’
అనగాచంద్రుడు. చంద్రుడుప్రకాశించు
రాత్రిసమయమున పద్మములు ముకుళించు
కొనును. కావున పద్మములకు చంద్రుని
శ్రీమద్రాగఁజెప్పట కవిసమయము. శ్రీమ

వుల భార్యల ముఖపద్మములకు చంద్రుని
వంటి వాడట రాజరాజు. అనగా తమ
భర్తలు పరాజితులగుటచే తత్త్వాభివ
మును గోల్పడిన యా యంగవలకు రాజ
రాజు విప్రియకరుడై కన్నట్టుట సహజమే
కదా! ‘గంధసింధుర హయ శిఖరూఢి
దక్ష...! అని మహాకవీట సంబోధిం
చెను.

పరమండలంబుల ధరణిపతుల
నదిమి పుంబుల ముదమాతోఁ గొనుచును
బలిమినియని భూమిలల మపతుల
నుక్కడఁగించుచు దిక్కుఁ దనయాజ్ఞ
వెలుఁగించుచును...
ఇట్లు మనుమార్గఁడగు
విష్ణువర్ధనుండు వంశవర్ధనుండు.
(ఆది - 1 - 7)

దీనినిబట్టి ఈయనకు పెక్కురు సామంత
రాజులు కప్పము గట్టెడివారని తెలియు
చున్నది. ‘...ఘోరాజి ముఖోపలబ్ధ
విజయప్రమదాశితబాహుదండ -’ విక్ర
మాదిత్యనిభా! మొదలగు మాటలుగూడ
నీతని విక్రమ ద్యోతకములే, కాని వీనిని
విన్న చరిత్రకారులు ముఖము చిట్టించు
చున్నారు.

కారణమేమన రాజరాజనరేంద్రుడు
శ్రీమదేతయని కాని, చక్రవర్తియనికాని
వీ రంగీకరింపరు. అట్లాడంబడందగిన
ఆధారములు లే వనివారి కక్కణ. నన్న
పాఠ్యులవాక్కు వారి దృష్టిలో ముఖ
స్తుతి, వీరి విషయ ముటుండని త్తము.

అన్నిటికన్న ఈ రాజు మహా శివ
భక్తుడు. వేదపోషకుడు. బ్రాహ్మణు
లను, విద్యావంతులను, ఆదరించి పోషిం
చెడివాడు అష్టాదశ పురాణములు,
ఉదాత్త రసాన్నిత కావ్యవాటక క్రమ
ములు, తెలిసినవాడు. అంతియేకాక రాజు
లకు వలసిన అర్థ, ధర్మ, రాజనీతి,
కాస్త్రములన్నియు నీయిన యెఱుగును.
ఈశ్వరాగమము తెన్నియో యెఱుగును.
అయినను ‘అనవరతంబును శ్రీమహాభార

తంబునందుల యభిప్రాయంబు పెన్వయె
యొందు.

నన్నయభట్టుతోరాజరాజనరేంద్రుడను
స్వయముగాఁ బల్కినమాట లివి.
‘ఇవి యేనున్ సతతంబు వాయెడఁగరం
బిష్టంబులైయుండఁ బా
యపుధూడేన కలాభి తర్పణ మహీ
యః ప్రీతియున్ భారత
శ్రవణాసక్తియుఁ భార్యతీ పతి పదా
బ్జధ్యాన పూజా మహా
తస్మమున్ సంతత దానశీలతయు శ
శ్వత్సాదు సాంగత్యమున్ -
మహేశ్వరభక్తి - బ్రాహ్మణ భక్తి -
భారతాసక్తి - సాధుజనయుక్తి - దాన
రక్తి - ఇవియైదును రాజరాజ నరేంద్రుని
కిష్టవిషయములు. వీనినే ఉత్తము గుణము
లుగా కవిపండితులు సన్నుతించిరి. మిగ
హిత సత్యవాక్కు.

‘రాజభూషణ నిత్య సత్య స
రస్వతీ విలసన్ముఖాం
భోజ రాజమనోజ భూజన
పూజ్య మాన మహాయో
రాజహంస వయోజినీవన
రమ్య దిక్కుఖ విక్రమో
ద్వేజతాహిత విష్ణు సన్నిభ
విష్ణు వర్ధన భూపతీ’

ఈపద్యము పూర్వము చెప్పిన రాజరాజ
గుణము అన్నింటిని వ్యక్తము సేయునదిగా
నున్నది. ఈయన రాజభూషణుడేకాదు,
రాజు. విష్ణుసన్నిభుడు, ‘కాఽవిష్ణుః
వృధీవీపతిః’ అనునూక్తికి పట్టుఁగొమ్మ.

ఏమి జరిగినో యేమో నన్నయ్య
ఘంటము వాతాత్తుగా, అర్థాంతరముగా
నిలిచి పోయింది. ఈ ప్రభువున కేమి
వివత్తునచ్చినదో, నన్నపాఠ్యున కేమి సంక
టముగల్గినదో తెలియరాదు. చరిత్రలు
సలుగుచున్నవి కాని జవాబు చెప్పవు.

రాజరాజనరేంద్రునికి మహాభారతము
నందున్న భక్తి గౌరవములును, అంత్ర
(తరువాయి 7 వ పేజీలో)

నన్నయభట్టు ఆంధ్రుల ఆరాధ్యదైవము

ఆస్థాన విద్వాంసులు

శ్రీ ఉప్పలూరి గణపతికాశ్రి గారు.

ఆంధ్రప్రదేశ్ ఆస్థాన పండితులు మరియు తిరుమల తిరుపతి దేవస్థానము విద్వాంసులు వేదార్థ విద్యాసాగరులు అయిన శ్రీ ఉప్పలూరి గణపతికాశ్రి గారు (కాకినాడ) ఒక ప్రకటనతో నన్నయను విస్మరించినచో ఆంధ్రులు కృతఘ్నులు కాగలరని, దీనికి పూర్వముగ ప్రభుత్వం ఈ సంవత్సరమున నన్నయ సంవత్సరముగ వ్యవహరింప బూనిన దని' అన్నారు.

బ్రహ్మాండమునకు హృదయము భారత దేశము. అందలి దివ్యసామ్రాజ్య రాజధాని ఆంధ్రదేశము. రాజమహేంద్రవరము త తాపి రాజమందిర గత ఆస్థాన మంటప స్థానీయ మైనది. రాజరాజనరేంద్రునకు కుల గురువు, సచివుడు అయిన నన్నయభట్టు వేదధర్మరక్షణకు మూల కారణమై ఆంధ్రులకు పూర్వార్థదైవ మాయెను; అని శ్రీ గణపతికాశ్రి అన్నారు.

నన్నయ పేరు చెప్పిన ఆంధ్రమహా భారతము. వ్యాసమహాభారతము జ్ఞాపికి రాగలవు. 'భారతః పంచమోవేశః', 'వేదోభిలా ధర్మమూలమ్', 'భారతస్య ధర్మకాస్త్రేష్వంతరర్భావః' 'భారత వ్యవక్షేపేన అమ్నాయార్థః ప్రదర్శితః ఇత్యాది ఆర్యోక్తులచే సర్వధర్మములకు ఆధారమైన వేదసారమే భారత మని తేలుచున్నది. నన్నయభట్టు తనకాలము వకు పూర్వం దేశంలో ప్రబలియున్న అవైక పితముల ప్రభావముచే కిథిలా విస్మలోనున్న వేదధర్మ విహితమైన వర్ణాశ్రమ ధర్మమును పునరుద్ధరించుటకు మహా భారతమునే సాధనముగ గాని ఆంధ్ర మహాభారత రచనకు ఉపక్రమించెను. అప్పటివాడుక భాష ప్రాకృతాదిభాషల మిశ్రమమై వికలముగా ఉండుటచే ఆంధ్ర భాషనుగూడ సంస్కరించినిర్దుష్టమైన ఆంధ్రభాషను నిర్మించుటచే 'వాగనుకాసనుడు' 'శబ్ద కాసనుడు' 'ఆంధ్రభాషా పితామహుడు' అనిసార్థక

నాముడయ్యెను. అంతకుపూర్వము ఆంధ్ర భాషలో సరియైన కావ్యములు లేకపోవుటచే ఆంధ్రమహాభారత రచనవలన ఉదాత్తమైన వస్తువుతో కూడిన మహాకావ్య మును లాక్షణికమైన భాషలో పండిత జనానురంజకముగ వ్రాసిన తొలికవి అగుటచే 'అదికవి' అను బిరుదుకూడ నితనికి గలదు. భట్టు, భట్టాచార్య పదములు అటుకాస్త్రములందు నిష్ఠాతులైన వారికి చెల్లుచుండుటచే నీతని కాస్త్ర పాండిత్యమును గూర్చి వేరుగాచెప్పనవసరములేదు. నన్నయభట్టు విపుల శబ్ద కాసనుడై అదికవిగా పేరొంది శ్రీ. శ. పదకొండవ శతాబ్ద పూర్వభాగమున రాజమహేంద్రవరమును రాజధానిగా తేలుగుదేశమును పాలించిన ధార్మిక ప్రభువు, రాజరాజనరేంద్రుని ఆస్థానముండున్న మహాపండితుడు. మహాభారతంలోని అదిగభాషకములు, అరణ్యపర్వ మందు మూడు అశ్వాసములుపైన 42 పద్యములు నిర్దుష్టమైనప్రామాణికఆంధ్ర భాషలో రచించి స్వర్ణస్థుడయ్యెను. తర్వాత 150 సంవత్సరములకు కవిబ్రహ్మ తిక్కనసోమయాజి విరాటపర్వాది 15 పర్వములను తెనిగించెను. అనంతరము ఎఱ్ఱాప్రగడ అరణ్యపర్వ శేషమును నన్నయ పేరు మీదనే పూర్తిచేసెను. ఇట్లు ఆంధ్రమహాభారతము సంపూర్ణమై నన్నయసంకల్పము ఫలించెనని శ్రీకాశ్రి తమ ప్రకటనలో పేర్కొన్నారు.

నన్నయనుగూర్చి చారిత్రక గ్రంథము లందిట్లున్నది. నన్నయ రాజరాజనరేంద్రుని ఆస్థానమున కులబ్రాహ్మణుడు! (అనగా వసిస్తాడుఅనలే కులగురువు). రాజునకు ఆంతరంగిక మిత్రుడు, అవిరళ జపహోమ తత్పరుడు, సంహితాభ్యాసుడు (అనగా నిరంతర వేదపారాయణ తత్పరుడు), నానాపురాణ విజ్ఞాననిరతుడు, అపస్తంబ నూత్రుడు, మౌడ్డల గోత్రుడు, స్వచ్ఛమైన వడవడిక గల

వాడు. ఉభయభాషాకావ్యరచనాశోభితుడు. మహా పతిభాకారి. నిత్యసత్యవచనుడు. మతి (బుద్ధి) యందు దేవగురుని (బృహస్పతి), వంటివాడు. వర్ణాశ్రమధర్మ రక్షణ మహామహిమ నొప్పిన చాళుక్య ప్రభువు నాజ్ఞచే కృష్ణద్వైపాయన కృత మహాభారత బద్ధ నిరూపితార్థము తెనుగున వేర్పడు ప్రస్ఫుకభావ వితార్థ యుక్తిని భారత సంహితారచన బంధు రుడై ఆంధ్రదేశమున వెదిక నతస్థాప క్తడేవాడు. కావున నేపాద్వైపనోద్యాన జాత మహాభారత పారిజాతము ధాత్రి సుర-ప్రార్థ్యమై ఆంధ్రులకు నిరంతర సంతక పుణ్య సంపదన్న త్యాభివృద్ధిచేయుచునే యున్నది.

నందంపూడి కాసనమునుబట్టి నన్నయ కవిత్వము చెప్పగా లేఖకుడైన వారాయ భట్టుకు అగ్రహార మిచ్చినట్లు గలదు. లేఖకునికే అగ్రహార మిచ్చిన ప్రభువు కఃని ఎంత గౌరవముచేయునో ఊహించ గలరు. కాని నన్నయ వైరాగ్యసంపన్నుడేగాక ఆవర్ణప్రవర్తన డగుటచే అగ్రహారములను తిరస్కరించి ఉండ వచ్చునని అన్నారు ప్రభుభద్రుకాసనమునుబట్టి రాజర జనరేంద్రుని పెదతండ్రి శక్తివర్మ శ్రీ. శ. 1008 లో పట్టాభిషిక్తుడై 27 సంవత్సరములు ఆరాజకముగానున్న దేశమున, గుప్తకృతులను తనరాములనుచే అణచి శాంతిని నెలకొల్పెను. ఇతడు 12 సం॥ రములు, ఇతని తమ్ముడువిమలాదిత్యుడు 7॥ సం॥లు రాజ్యమేలి దివంగతులైరి. రాజనజనరేంద్రుడు. శ్రీ శ. 1122 సం॥లో రాజమహేంద్రవరమును రాజధానిగా ఆంధ్రదేశమున కట్టాభిక్తుడై రాజ్యమేలెను. తన రాజ్యమున శాంతి, భద్రతలు నెలకొనియుండుటచే నన్నయ భట్టుచే భారతమును తెనిగింపజేసి వేద ధర్మవిహిత వర్ణాశ్రమ ధర్మములను పునరుంపగల్గెను.' అని తమ ప్రకటనలో కాశ్రిగారు వక్కాణించిరి.

సేకరణ: శ్రీసత్యనోలు వరప్రసాదమూర్తి

(5 వ పేజీ తరువాయి)

విరాటపర్వము . ఒక కళాఖండము

- శ్రీ పారంధ్య సత్యనారాయణ, ఎం. ఏ.

భావ యందున్న మమకారమును పెట్టిన భిక్షుయే మనకు భారతము లభించుటకు కారణములు. కారకపాండవులు నిజవం శీయు అగుటయు రాజరాజనరేంద్రుని భారత శ్రవణాసక్తి కారణము.

కాసనములలో నున్ననువారు మాఖతః పల్కినట్లు భారతమున గన్పట్టుచున్నను అప్పటి మహావిద్వాంసుడగు నన్నపాఠ్యు డామోదించి తద్రచన కుపక్రమించినను మన చరిత్రకారుల కీ వార్తలెక్కడ లేని కలనరము తెచ్చును. ఈ కాలమున రాజులందఱు, సూర్యవంశమునో, చంద్ర వంశమునో గొప్ప కాపాదించుకొని రని చరిత్రకారుల దృఢ నిశ్చయము. వీరికి కాసనములును పూర్తిగా ప్రమాణములు గాకపోయే, కవిత్వము నసలే గణింపరు. కాని చరిత్ర వ్రాయుదురు. చరిత్రయను పేరున వ్రాయబడినదంతయుచరిత్రకాదని విజ్ఞులకు వేలుగాఁ జెప్పబనిలేదు. మన చరిత్ర అసలే అతుకులబంత! ఇదివారి మాటయే. (Indian History has many missing links) చరిత్రకు లకేమిగాని. ఈ ప్రభువునకు కవిక అని ర్వచనీయమైన మృదుశాహర్త బంధ మున్నది. అట్లని విద్వంశ సందూతునిగా భావించి నన్నపాఠ్యులు ప్రభువునకు నమ స్కరింపక మానదు. ఆరాజశేఖరుడీ బ్రాహ్మణ శ్రేష్ఠుడు రచ్చిన ఆసనము డిగి. యభివాద మునర్పకయు ఉండడు. అట్టివారి మృదుమధురి స్నేహను బంధము నుండి వెల్వడిన వాక్కులు సత్యదూర ములు కా కనియు, సాహితీ పాఠకుల మగు మనము మనస్ఫూర్తిగా భావించి అమృహనుభావులిరువురికీ నదా శోహరు అర్పింతుము గాక !!

నన్నయ, తిక్కన, ఎఱ్ఱనలచే అనువదించబడి, ఆంధ్రుల అభిమాన గ్రంథం గా ఆదరించబడిన మహాభారత గ్రంథము లోని తిక్కన విరచితమైన విరాట పర్వ మును పరిశీలించుటే ప్రస్తుత వ్యాస ధ్యేయం. నన్నయ తొలి స్తోత్రములో వేదత్రయ మూర్తులగు నాపురుష త్రయం బని పురుషోత్తమాంబుజ భవ శ్రీ కంధరులను వరుసలో పేర్కొన్నాడు. ఈ క్రమమును కవిత్రయమునకు అన్వయించినట్లయితే పురుషోత్తమ స్థానమున ఆది కవియగు నన్నయ, అంబుజభవ స్థానమున కాలమును బట్టి రెండవ వాడైన కవి బ్రహ్మతిక్కన, పిమ్మట, శ్రీకంధర స్థాన మున 'శంభుదాసుడు' (ఎఱ్ఱా పెగ్గడ) అని ఈ రీతిగా కాల క్రమమును బట్టి అన్వయించుకొనవచ్చును.

'విరాట పర్వ మట నుద్యోగాదులం గూడగా' పదునేనింటిఁ దెనుఁగు భాస రచించిన తిక్కన, కవిత్రయానికే తల మానికము. తిక్కన మరియొకచోట ఈ విధంగా చెప్పుకున్నాడు. 'తుదముట్టన్ రచియించు డొప్పు బుధ సంతోషంబు నిండారగన్' అని ఘంటా పథముగా చెప్పుకొని 'దీక్షావిధి నొంది' చేపట్టిన వాడింక కొద్దిగా మిగిలియున్న ఆరణ్య, పర్వశేష భాగమును చేపట్టిననో ముగింప శక్తి పోవువా? కాని తిక్కన భారత భాగ మును నరాంకితము చేయదలంచలేదు దీనికి 'హరిహర నాథుని కృతిపతిగా' స్వీకరించుట ముఖ్య కారణము గా కనిపిం చుచున్నది. తెనుగున భావభాష రచనా గాంభీర్యమునకు నన్నయను మించినవారు లేరు. కావ్యకళాప్రాధిని, రచనాశిల్పము నందును, తిక్కనను మించినవారులేరు.

తెన వైష్ణవములలో వీరత్వము, నవైది కత్వ చిహ్నములు పెరిగి భేద భావము హెచ్చగుచున్న సమయమున తిక్కనా ర్యుడు పరబ్రహ్మ స్థాన మాక్రమించి వైదిక మతమందు శివవిష్ణు భేదమునకు తావులేదు, లే దని ఈ విధంగా నూచిం చాడు. 'ఆంధ్రభక్తజనావళి యెల్లప్పుడు' 'విష్ణురూపాయ నమశ్చివాను' యని పఠించు, దన్నుఁ గొల్చుచుండ హరి హర రూపముదాల్చిన ఆ పరతత్వ మెల్లప్పుడు వారి అభీష్టసిద్ధి గావించు చుండు నని విరాట వర్ణాది నుద్ఘోషించినాడు.

'వేదములకు నభిలస్కృతి, వాదములకు బహుపురాణ వర్గంబులకున్,
వాదైన చోటులను, దామూదల
ధర్మార్థ కామ మోక్ష సిరికిన్'

అని నన్నయ వలె తానును భారతమును సంహితాదృష్టితోడనే తెనిగించుచున్నా నని తెల్పినాడు.

'ఆంధ్రావళి మోదముం బొరయునట్లు మహాకవిత్వ దీక్షా విధి నొంది పద్యముల, గద్యములన్ రచియించెదన్ గృతులొ' అని తన నిశ్చయమును వెల్లడించినాడు. తిక్కన-ఆతని మనఃపరిపాకము.

భారత రచనా కాలమునాటి, తిక్క నకు, అంతకు పూర్వము నిర్వచనోత్తర రామాయణమును రచించిన కాలమునాటి తిక్కనకు భేదముకలదు. ఈతనికి, ఆత నికి మనః పరిపాకమున వివేచ భేదము అగ పడుచున్నది. వాని యందలి అవతాఃక లను బట్టియే మనమాతని మన స్తత్వమును కని పెట్ట విచ్చును. యజ్ఞము చేసి కవిత్వ దైన వెనుకగదా! 'మహాకవిత్వ దీక్షా విధి నొంది' భారత రచన కాలడు పూను కొన్నది. కవితా సృష్టిని తలపెట్టినవాడు కనుకనే కళాదృష్టి గలిగి కళాసహిత

బ్రహ్మపార్థివంబు చేసినాడు. దాని వలన గలిగిన ఫలితమిది.

‘కవిత్వ తత్త్వ నిరతికయాను భవా నంద భరితాంతి: కరణుడై నాడట. దీని వలన నాతని అనుభవ పరిపాకము, హృదయ వికాసము నెట్టి యొన్నతస్థాయిని చేరినవో గమనింప దగియున్నవి.

‘అమలదాత్ర మనీషనే నుభయ కావ్యప్రాధి పాటించు శిల్పమునన్ పార గుడన్ కళావిదుడ, మహేశ్వరాంఘ్రి పక్షైక ధ్యానశీలుండ’ అని చెప్పుట వాడు. ఈ విషయము లతనియొడ కాస్తవములే. అయినా భారతమునం దీతడు సంపాదించుకొనిన వినయసంపత్తి తో బాల్చినప్పుడు అవి ప్రగల్భము అని పించునుగాని, వాస్తవముగా కానేకావు. తెలుగు కవిత్వమునకు కొన్ని లక్షణము లను వివరించినాడు. పలుకులు పొందు లేక రస భంగము చేయరా దని, కుకవు లెట్లు పదములను దుర్వినియోగము చేసిరో! నిరూపించి, జాత్యముగామి నొప్పుయిన కుంస్కుత మెయ్యెడఁ జూనుపడట, గద్య ముతోడుత కద్యమును చెప్పి పెట్టడట! ఇవంతా కవితా విలాసములకు చిక్కి చిత్త పరిపాకము కుదురని కాలపు రచనగా గనపడును.

‘భారతసంహితఁ జెప్పగంటి, నాపుట్టు కృతార్థతం బొరసె వరణీయుడనయ్యెడ భక్తకోటిఁగన్.’ ఇత్యాది వలకు లెంత వినమ్రతను ప్రదర్శించినవో హృదయముల నెంత పరవశింప చేసినవో. తిక్కన మనః పరిపాకమున కితే నిదర్శనవాక్యములుగా చెప్పుకోవచ్చును.

తిక్కన - విరాట పర్వము

తిక్కన మన స్తత్వమును చిత్రించి చూడగల మహాశిల్పి గదా! పావనత్వము

రసోన్నతి, ధర్మాద్వైత వృత్తి, కళా సౌందర్యము నావాంచి, యాంధ్రభార తరచన ఆంధ్ర జనుల జీవిత తత్త్వముతో సమ్మేళనము గావించి చూపించాడు.

‘హృదయాహ్లాది చతుర్థ మూర్తితకథో పేతంబు నానారసాభ్యుదయోల్లాసీయగు విరాటపర్వముతో తన భారతరచన ప్రారంభించినాడు. విరాటపర్వము తొలుత నీపద్యములోపాదిగిన విశేషములు మూడు మూడు రత్నముల వంటివి.

1. ‘హృదయాహ్లాది’ ఈ విరాటపర్వ కథ వెనుకటి అరణ్యవాసకథవలె పొండ వులు పదుమూడేండ్లరణ్య వాసమున పడి నట్టి బాధతోను కష్టములతోను గూడు కొన్నది కాదు. ఇది అజ్ఞాత వాసమైనను నింక నొక్క సంవత్సరమే. విరాటరాజు కొల్లులో నాతని ప్రాపున నుండి. సమ యము వచ్చినప్పుడు తను ప్రజ్ఞానికమును జాపుటకును, బయట మెరియటకును తగు నవకాశమును, గల్పించినదై తుదకు స్నేహితుల పక్షమున తను శత్రువుల నుక్కడగించి పరాభవించుటకు తగిన యవకాశము లభించుట, తన్ములముగా అజ్ఞాతవాస సమయమును నిర్వర్తించి, బయలుపడుటను తెల్పుకథయే. హృద యాహ్లాదకరమైనది.

2) ‘ఊర్జితకథ’ ఊర్జిత కథోపేత మనుటలో మఱియొక్క విశేషము కూడ నున్నది. ఇందలి కథ కొక విధమగు నపూర్వబలము (Excellence) రామ జీయత గూడనున్న దన వచ్చును. ‘మొత్తము భారత కథ కంతకు నిదియొక ఆయువుపట్టు’వంటిది పూర్వాపరములగు భారత కథాంశములను సూచించు నొక సంధి పర్వముగా, నొక కొలికిగా దీనిని గ్రహించవచ్చును.

విరటుని కొల్లులో పొండవులు ప్రవేశించు సందర్భమును పురస్కరించుకొని,

మొదట నవతార పర్వములో వలెనే యా పొండవుల సహజలక్షణాలు, ప్రత్యేక స్వభావరీతులు, కావ్యకృతులు, మొదలగు వానిని వ్యక్తపఱచి, మూలము నందలి ఆయా పాఠలక్షణ (New colors) నూతన చైతన్యమును గల్పించి, పాత పాత్రలేయైనను నొక విధమగు శ్రోత రంగులతో నుట్టముగా, సహజ గుణములతో, కనబడునట్లు చేసి వారిని మన దృష్టి పథమున నిలిపినాడు తిక్కనా మాయుడు. యుక్తి యుక్తముగా, రంజకముగా నుండునట్లు, సందర్భాను కూలముగాఁ దగిల్లు నడుపుటంటూ వెడతానని చెప్పినాడు. కథాభాగములో మార్పులు చేయదుగాని. యీ కథను నడుపుటలో, కథాపాత్రలను ప్రదర్శించడంలో మాత్రము తన ప్రతిభను చూపుచు చెప్పవలసిన రీతిని చెప్పగలడు,

3) నానారసాభ్యుదయోల్లాసీ:-

విరాటపర్వకథ యనేక విధములగు నన్ని నేకములకును, సంఘటనలకును తా వగుటచేత, ‘నానారసాభ్యుదయోల్లాసీ’ యగుటకు నవకాశము గలిగినది. ఉత్తర వివాహ సందర్భములో వధూవరుల ఐర స్సుగ వలోకనములు, హోమ సమయ కృత్యములు, సంస్కృత భంగులు మొదలగువానిని వర్ణనము మూలముగాఁ బోషించినాడు. తిక్కనాయుడు చక్కని లలిత శృంగారమును, కీచకునికి శ్రౌపది విషయ యైన గలిగిన అనురాగ, విరహవర్ణనా సందర్భమున శృంగారా భాసమును, ఉత్తర కుమారుడు ప్రజ్ఞలను పలికి కారవసేనను చూచి పారిపోవు సందర్భ మున హాస్యరసమును, గోగ్రహణసందర్భ ములందు, భీమార్జునుల పరాక్రమ వర్ణనము మూలముగా వీరము, కీచకుని వధ సందర్భమున బీభత్సము, శ్రౌపదిని విరటు కొల్లున కీచకుడు పరాభవించుటను చూచినప్పుడు భీముని గలిగిన కోపము.

వర్ణించు పట్టుల రోద్రమును, ఆయారసముల నొప్పించుట కవకాళము కల్పించుటచే నీ పర్వము 'నానా రసాభ్యుదయోల్లాసి' యని చెప్పవచ్చును.

లిక్కన కావ్యకళా చాతుర్యము:-

లిక్కనార్యుడు సహజముగ కళావేత్తయని, రచనా విషయమున నీతనిది శిల్పదృష్టియని తెలుసుకున్నాము. ఈతని ప్రతిభ అమలము, ఉదాత్తము.

1) ప్రబంధ మండలి :- భారత రచనను చేపట్టినప్పుడే భారతములోని విరాట పర్యాగులను రసవంతములగు పట్టులను ప్రత్యేక ప్రబంధములుగా చేసి, తన శిల్ప, రచనా చాతుర్యమున; కావ్యకళా సౌందర్యమును వ్యక్త పరచవలయునను. తలంపా లిక్కన హృదయమున గల్గిన దన వచ్చును.

2) తెలుగు నేయు పద్ధతి :- 1) లిక్కన తెలుగు నేయు పద్ధతిలో మూలము కంటేను, రుచిరంబై, రసవంతమై, కథా సంవిధానమున, పాత్ర పోషణమున, భావచిత్రీకరణమున, వర్ణనా చమత్కారమున, మూలము కంటేను మిన్నయై, యొకవిధమైన నవ్యకాంతుల నీనునట్లు చేయవలయు నను ధృఢసంకల్పము కాన వగును. కావుననే విరాటపర్వము నొక ప్రబంధముగా చేయుట కనువగు రీతిని కథావస్తువునందొకవిధ మగు నైక్య సంపాదనము.

2) పాత్రోన్మీలన చాతుర్యము, రసోన్వృద్ధకర్తవ్యము, సుందర్యానుకూలమగు వర్ణనా చాతుర్యము, మనోవృత్తి వివరణ నైపుణ్యము, భావా విష్కరణశక్తి రూపకల్పనా చాతుర్యము, శబ్ద ప్రయోగనైపుణి మొదలగు లక్షణముల నీ విరాట పర్వ రచనా సుందర్యమున లిక్కన చక్కగా నావిష్కరించివాడు.

మహిళ సముజ్వలాకృతులు

మౌనవధనుల్, జనమాన్య అంగ నా సహితముగాఁగ నే మగని

సమ్యగుపాయనిగూఢ వృత్తిమై నహితుల కప్రభేద్య మగు

నాపదుమూడగు నేడు మత్పితా మహులు చరించి రంతయుఁ గ

మంబున నాకెటుంగంగ జెప్పుమా.

ఈపై పద్యము ద్వారా లిక్కనార్యుడు పాండవులయొక్క విశిష్టరూప, స్వభావముల విశేషణములద్వారా తెలుప గలిగినాడు.

1) మహిళ సముజ్వలా కృతులు:- ఎక్కడ పడితే అక్కడ నుండగలిగిన వారు కారే.

2) మౌనవధనులు :- ఏదో మూల నెవరికిని తెలియకుండ నుండలేరా? అనిన జనులందరికిని వీరియం దను రాగము. జన సామాన్యులు.

3) అంగనా సహితులు :- విదుగురు పురుషులు. వీరి వెంటడి నొక స్త్రీ కూడ నున్నది. ఈ లక్షణాలన్నీ కూడ ఎవరైన గుర్తుపట్టి వీరిని బయలు నేయడానికి ఎంతో అనునైనవి. కాబట్టి యెట్టి 'సమ్యగుపాయ నిగూఢవృత్తిమై, నహితుల కప్రభేద్యముగా నాపదుమూడగు నేటిని' గడప గలిగినారు. అనేది ఒక పెద్ద ప్రశ్న యయినది. అనగా లిక్కనార్యుడు పాండవుల అరణ్యవాస వత్సరముల నధిగమించిన విషయమును స్పష్టపరచ గలిగినాడు.

విరాటపర్వములోని కథకు ద్రౌపదియే ముఖ్యకారణము. ఇక్కడ కీచకనిమూలముగా పరాధవము జరిగినది. ఆ పరాధవమును తొలగించుటకై కీచకవధ జరిగినది 'విరటుని కొలువుచేయటకై నా రాతనితో సభాపీఠంబు చున్నప్పుడు, వారిచిత్త

వృత్తులను విశేషలక్షణములను చక్కగా వర్ణించిచూపినాడు లిక్కన.

'భీమాడు వంటలవాడై' ఆరు రసంబు లంజవుల యందలి క్రొత్తలు పుట్టునట్లు వండును. 'జెట్టి తండంబు తోడ జేపట్టా హోంతకారి విటించినట్లగ్గలముగ విటు' నట, పెక్కండ్ర నొక్కపోరున నుక్కడ గించి చంపుదునని చెప్పినాడు. కోటపులి నైన, కాటెను పోతునైన, మదకరినైన, కాలకేల గడింది మగటిమి బట్టి, మాత్స్యని మనంబు నానాప్రకారంబుల పడయుదు' నన్నాడు.

నకుల, సహదేవుల యశ్వశిక్ష, గోపాలక వృత్తులను వర్ణించుచు; నశ్వ జాతులను వాని శిక్షణా విధానమును, గూర్చియు, పశుజాతులు వానిని గాపాడు రీతులను విశేషముగా తెలిపినాడు. 'గోడిగ జాతిలోఁ గొదమ పెంటుల నేర్పియ వుల హత్తించు మార్దవంబు' అను నీస పద్యము.

ద్రౌపది 'కలశంబు లభినవ గంధంబులుగ గూర్చి వివిధ శిల్పముల ప్రవీణునై మత్స్యరాజ మహిషి మనమున కెక్కఁ గొలువ నేర్తు' ననుట ఆమె అంతరంగ మందలి నమ్మక మని చెప్పవచ్చును. ఈ విధంగా రచనకు, పుష్టి, సార్థక్యమును, నాయాపాత్రల చిత్తవృత్తుల వివరించుటకు, స్వభావ పోషణకు లిక్కనగారి లోక జ్ఞత, రాజాంతః పురములతో అతనికి గల సంబంధములే కారణము అని చెప్పవచ్చును. లిక్కన పాత్రలు నడివ పాత్రలు పాతకులహృదయాలతో మాట్లాడగల నేర్పుగల చతురత పాత్రల కం దనడంలో అతియొక్తి ఏ మాత్రం లేదని చెప్పవచ్చును.

‘అమడనంబు నిక్కమన

సారసి చూడగ లేదు. పుం స్త్వముం

బోడిమి, నప్పియున్నది న

పుంసక జన్మ మవశ్య భోగ్యమై

వాడిమి గల్గు కాపమున

వచ్చెఁబురాకృత కర్మభాగ్యమే

వాడును నేర్చునే తొలగ

దైవగ, నోర్యక పోవ వచ్చునే’ !

పై పద్యములో అర్జునుని పుం స్త్వ దూష మును కన్నులకు గట్టునట్లు తిక్కన పద ప్రయోగము ద్వారా చూపించినాడు. కవిత్వయంతలో తిక్కన తీర్చిన పాత్రలు నాటకీయత క్రదర్పించి సజీవచిత్రాలుగా సాక్షాత్కరిస్తాయి.

‘దండలాసక విధము, కుండలి, బెక్క గము, పేరణము నభ్యసించి, నాడట! అన్ని విధముల శ్రమమును జేయుంచు నట. అంతతండ్రి పంపున నుత్తర యలకు విలుకు పువ్వుటమ్మ వోలెవచ్చుట. తిగిచి కవుంగిరించి జగతీ విభు డక్కమలాయ తాక్షిని బుజ్జగించి యుపలాగించుటకు ఇమ్మగున నీకు నాట గఱఁపం బాత్రం బగునే యని యడిగి తత్రుతి వచనంబు నకుం జిత్తంబు రంజిల్ల కర్పూర సహితం బగు తాంబూలంబు పెట్టుట, యీ మొద లగు దేశీయంబులగు, సముదాచారంబులు ఇవన్నియు, తిక్కన రాజసభల యందు ప్రత్యక్షముగ వీక్షించి గడించిన అను భవముల వలన ఉద్భవించిన వర్ణన లని మరియు అపురూపపు కల్పిత, వాస్తవము లని చెప్పక తప్పదు.

ఈ విధంగా రెండవ యాశ్వాసకథకు భీమాడు నాయకు డయినాడు. జగత్ప్ర సిద్ధుడగు మల్లు నోడించిన వానికి కీచకుని చంపుట దుర్బు టమా? అంత ఉద్రేకపూరి తుడగు భీమా డంత నేర్పుతో, రహస్య ముగా వాతనిని చంప గలుగుట గొప్ప

విశేషము. మరియు ఆ కట్టుల తిక్కన బొచిత్యమును పాండిచి రాజ కుంటు బాల బొన్నత్యాన్ని, భీముని యుద్ధనైపు ణ్యమును ఉత్తమ నాయకత్వమును ప్రక టింపజేయును.

కొలుపులో పలనిన్న కోపమట్టెత్తినఁ దలకక నిలిచిన ధైర్యమహిమ, నేడిందు జనుదించి నిర్వకారిత ప్రజఁ గన్పుగప్పిన యట్టి గౌరవంబు, మనవాడిలోన నొక్కని నైనఁ బిల్వ కుత్సావాంబు నేసిన సాహ సంబు, లోక దుర్జనుఁడగు, నీ కీచకుని వ్రేల్చిడి రూపు మాపిన కడిమిసాంపు చూడ తలపోయ మెచ్చ సంస్తుతి యొనర్ప, నాతరంటె నీ యుత్తమ నాయ కత్వ, మెటిగిఁగొని యాడ నేనెంత దాన మహిత విస్మయానంద నిమగ్ననైతి.

ప్రజలకన్ను గప్పి, సోదరుల సహాయ మునైన పొందక ఉత్సాహముతో దుర్జ నుండైన కీచకుని సంహరించి నందుకు ద్రౌపదియే కాదు, మనము కూడ ఆశ్చర్య చకితులము కావలసినదే! అతిని ఉత్తమ నాయకత్వమును, చాచి ద్రౌపది విస్మ యానంద యగుట గొప్ప విశేషము. ఆమె లోపాటు మనముల్లు కావలసినదే కదా! దుర్యోధనుని ఈ మంత్రాలోచన తంత్ర మును దానిని పొండవుల అజ్ఞాత వాస కథ కంతకు నడిమికిలుగా (Pivot) జేయుటలోనే తిక్కన కళాకాశల మంతయు గాన వచ్చుచున్నది. ఇట్లే కథకంతకు పొండవుల అజ్ఞాత వాస నిర్వహణ, భంగములపై సాధారణడిన ఇతివృత్తము నుండి, తుదకు ద్రౌపదీ పరా భవ నిష్క్రూతి; బంధ మోక్షములతో పాటు, కారవులపై పొండవులకు గలిగిన విజయముతో ఉత్తరా కళ్యాణము తో ముగియు చున్నది.

లాక్షణికలు చెప్పినట్లుగా ‘మంగళాం తాని’ అన్నట్లు విరాటపర్వము కళ్యాణ ముతో మంగళాంతమగుట ఒకవిశేషము. ఇది యంతయు భారతకథను తలపించుట లేదా! అందుకే ఈ పర్వమును తిక్కనా ర్యుడంతగా శ్లాఘించి ఉత్తమ ప్రబంధ ముగా రచించినాడు. తిక్కన ఆరంభించిన తొలి పర్వ మగుటవలన అతని పాం డితీగరిమను ప్రదర్శించ నిశ్చయించు కున్నట్లు కనిపిస్తుంది. కథ కూడ అరణ్య పర్యావంతర కథగా తిక్కన కావ్యములో ఒదిగి పోవడం తిక్కన అదృష్టము. పర్యారంభమున మళ్ళి పొండవులు, అజ్ఞాత వాసమును గడప వచ్చిన నూతన భావాలకు ప్రతీకలుగా కనిపిస్తారు. మరియు తిక్కన తన రచనా కాశలాన్ని ప్రదర్శించి, నాటకీయశైలిలో, సంవాద శైలిలో రచన చేసినాడు. అలలియలతి. తేట తెలుగు పదములతో భావ బంధురత ప్రదర్శించి, తెలుగు చేవగలిగిన భాష, మధురాలి మధురమైన భాషయని తెలుగు లోవెలు గుందని తన రచన ద్వారా, చాటినవాడు తిక్కనామాత్యుడు.

కవిత్వములో విశిష్టకీర్తి నార్జించి, తన దైన శైలితో పదునేను పర్వములను రచించిన మేటికవి, తిక్కన. నిర్వచన ఉత్తర రామా యుగమును రచించితనకు భాషపై గల అధికారాన్ని ప్రదర్శించినాడు. విరాటపర్వములో ఒక్కొక్క పద్యము ఒక్కొక్క రత్నంగా, సహృదయుల తల టాగించు రసవత్కృతిక లాగ కని పిస్తుంది. రసహృదయుల నానంద కరుస్తుంది.

రఘువంశము - ఆధ్యాత్మిక విషయాలు

- శ్రీ సి. నీలకంఠంగారు.

సంస్కృత సాహిత్యములో పేరెన్నిక గన్న మహాకవి కాళిదాసు. ఇతడు రఘువంశము, కుమారసంభవము అను రెండు మహాకావ్యములను, ఋతుసంహార, మేఘదూతములను రెండుకావ్యములను, మాళవికాగ్ని మిత్ర, విక్రమోర్వశీయ అభిజ్ఞాన శాకుంతలము లను మూడు నాటకములను రచించెను. ఉపమాలంకారములను విరివిగా ప్రయోగించుట వలన 'ఉపమాకాళిదాస్య' అను నా నుడి ఏర్పడినది.

కాళిదాసు రచనల యందు సంకేత నిర్మితములైన యోగకాస్త్ర విషయములు కొకొక్కలుగా కనిపించును. ఖగోళకాస్త్ర విషయములు ఆధునిక కాస్త్రజ్ఞులకు అంతుపట్టుటలేదు. పరమార్థప్రతిపాదకమైన కావ్యనాటకములను మహాకవులు రచింతురు. మహాకవులలో ముట్టమొదట పేర్కొనదగినవాడు కాళిదాసు మాత్రమే. ఈయన రఘువంశాది మహాకావ్యములందు వేద ప్రతిపాదితమైన కావ్యత సత్యములను ప్రవేశపెట్టెను. అందుకు నిదర్శనముగా రఘువంశము మొదటి శ్లోకము చూడుడు 'వాగ్ధానివ' అని ప్రయోగించుటలో ఒక విశేషము కలదు. వాక్కు, శబ్దమువలె సర్వజగత్తులో పార్వతీపరమేశ్వరులు కలిసి ఉంటారు. వారులేని వస్తువుగానిపదార్థముగానిలేదు. శివుడు, శక్తి కలిసి ఉంటేనే సృష్టి ఏర్పడుతుంది. వారులేనిది ఉండదు. ఈ విషయమునే శంకరాచార్యులవారు సాందర్య అహరి మొదటి శ్లోకములో స్పష్టంగా విరచించారు. శబ్దము అర్థమువలెనున్న పార్వతీ పరమేశ్వరులు అనుటవలన జగత్తులోని సర్వజీవజంతు క్రిమికీటకాదు లందును పరమాత్మయే కలడను ఉపనిషత్తుల

వాక్యము, వేదములలోని పరబ్రహ్మము, మనకు దర్శనమిచ్చును.

'జగతః పితౄకా వందే పార్వతీ పరమేశ్వరౌ (జగత్తుకు దల్లిదండ్రులైన పార్వతీ పరమేశ్వరులారా మీకు నమస్కారము) అనగా జగత్తును చూస్తూ ఉంటానుకాని అందులో నీవున్నావని జ్ఞప్తియందుంచుకొని నీకు నమస్కారముచేస్తూ ఉంటాను. వారిలో ఉన్న నిన్ను చూస్తూ వారిని చూస్తాను. కావ్యాదులను పఠిస్తూంటాను. అందులో నున్న సర్వాంతర్యామిగా నిబిడీకృతమై యున్న, పార్వతీ పరమేశ్వరులను దర్శిస్తూంటాను. ఈదర్శనమును వేదదర్శన మని వచ్చును. చూస్తూఉన్న ప్రతిదానిలోను పరమాత్మను చూస్తూ నమస్కరింపవలెనను పరమసత్యమును కాళిదాసు ప్రథమశ్లోకమునందే చెప్పి యుండుట వలన ఈ కావ్యమును వేదార్థ ప్రతిపాదక కావ్యముగా పేర్కొని వచ్చును.

వేదార్థ ప్రతిపాదక కావ్యములు కాళిదాసు, భవభూతి, లీలాకుమారు మొదలైన మహానుభావులు రచించిరి. వీరి కావ్యములు మనకాదర్శములు కాని ఆలంకారికులు చెప్పిన వాక్యములు (బ్రహ్మనంద సహోదరము) ప్రమాణములు కావు.

ప్రస్తుతము రఘువంశ పంచమసర్గలోని కొన్ని విశేషములను పరిశీలింతము. రఘువంశము 19 సర్గల మహాకావ్యము. అందు రీతి సర్గమున రఘుమహారాజు యొక్క చరిత్ర వర్ణింప బడినది. గుర్వర్థము ధన నిమిత్తమైనవచ్చిన కౌత్సమహర్షిని రఘువు వట్టిపాత్రతో అర్ఘ్యము నిచ్చి, సుఖానీచునిఁ జేసి, కళం ప్రశ్నల నడుగును. ఆ సాదశ్యమున రఘుసుహారాజు నుడివిన ఒక శ్లోకమును తిలకింపుడు.

అధార బంధ ప్రముఖైః ప్రయత్నైః
సంవర్ధితా నాం గుత నిర్విశేషమ్,
కచ్ఛిన్న వాయ్వాది రుపప్లవోః
శ్రమచ్ఛిదా మాశ్రమ పాదపానామ్॥

అశ్రమ వాసులకు ఆహారమును, నివాసమును, నీడను ప్రసాదించు చెట్లకు పెనుగాలుల వలన నష్టము వాటిల్ల లేదు గదా!

ఇచ్చట చెట్లను గూర్చి ప్రత్యేకముగ చెప్పటలో ఒక విశేషముగలదు. చెట్ల వలన మానవులకు ఎంతోలాభము కలదు చెట్లు లేనిది మానవులు జీవించలేరు మానవులకు కావలసిన ప్రాణవాయువు (ఆక్సిజను) చెట్లనుండి మనము పొందుచున్నాము. మనము వదులు కార్బో యాక్సైడును చెట్లు గ్రహించుచున్నవి ఎండకు తమ చెట్లని నీడనిచ్చును. ఆకాశండ్లనిచ్చును. పూజకు తువ్వకు నిచ్చును. గృహోపకరణములకు వాసులుగా పనికివచ్చును. వంట చేయుట ఉపయోగపడును. ఇన్నివిధముల మావుల కుపయోగపడు చెట్లు తమ శీలాభమని ప్రశ్నించు కంటున్నారా కాని మానవుడు తనుచేయుచిన్న పనినను ప్రతిఫల మానించును. కనుక మానవునకు తనజీవనాధార మెట్లు? ప్రశ్నపుట్టుచున్నది. రేపు ఎట్లా ప్రశ్న మానవులకే పుట్టుచున్నదిగ మిగతా ఏ జంతువులకు పుట్టుటలే ఈసంపార సాగరమును ఈదటంబలా అని ప్రశ్నించుకుంటూ వేదాంతము ముగిసిపోవుచున్నాడు. కామము విరేచింపిన ఒక అంగ్లకవి 'Time Gold' అని నెలవెచ్చాడు.

మానవులకు చెట్లు ప్రతిఫలమానింప మహోపకారము చేయును. ఈ రాశ్యతో కొట్టినవాడికి ఫలములను ప్రదించును. ఇచ్చట 'ఒక చెంప కొవాడికి రెండవ చెంప చూపు' నునిచె

నిమిత్తముగా జ్ఞాపి లోనికి వచ్చును. నూర్యుడు ఏమిటి అశించి ఉదయాస్తమములను సాగిస్తున్నాడు. మానవుని కలె తనకేమిటిలాభమని నూర్యుడుగవక అనుకుంటే ఈలోకం ఏమగును? నుండే 5 నిమిషాలు స్పందనసాగించక పోతేనే ఉండ లేనివాళ్ళం నూర్యుడు లేకుండ ఉండగలమా? కనుకపై ఉదాహరణలు ఎందుకంటే ఎవరి కర్తవ్యములను వారు నిర్విర్రుత్తా ఉంటే వారికి జీవిత సమస్య అనునది ఉండదు.

నిష్కామముగా పరోపకారము చేయుట అనేపరమ సత్యము కాలిదాసు పై స్లోకములో ఉదాహరించారు.

పూర్వము గురువువద్ద విద్యనభ్యసించు విద్యార్థులకు పనునాలుగు విద్యలుబోధింపబడెవి. అవి 1) శిక్ష 2) వ్యాకరణము 3) ఛందస్సు 4) నిరుక్తము 5) జ్యోతిషము 6) కల్పము 7) ఋగ్వేదము 8) యజుర్వేదము 9) సామవేదము 10) అథర్వణ వేదము 11) మిమాంస 12) న్యాయశాస్త్రము 13) పురాణములు 14) ధర్మశాస్త్రములు.

అశ్రమములు నాలుగు 1) బ్రహ్మచర్యాశ్రమము 2) గృహస్థాశ్రమము 3) వానప్రస్థాశ్రమము 4) సన్యాసాశ్రమము. ఈనాలుగాశ్రమములలో గృహస్థాశ్రమము స్వీకరించడం ఇతరాశ్రమములలోనివారికి ఉపకారకమని రఘువంశము పదియవ స్లోకములో కలదు. దీనికి ప్రోద్బలకముగా మను స్మృతిలోను నాలుగా శ్రమములలో గృహస్థాశ్రమ ప్రాధాన్యమే చెప్పబడినది.

విశ్వ జిజ్ఞాసములో ధనమంతయు తెచ్చించిన రఘుమహారాజువద్దకు కాత్స మహర్షి ధననిమిత్తమే వచ్చెను. రఘువు మట్టిపాత్రతో మహర్షికర్ణమునిచ్చెను.

మట్టిపాత్రను చూచిన కాత్సుడు గుర్వర్థము వచ్చిన కార్యము సఫలముగా దని గ్రహించి, ఇంకోదాతను సందర్శింప నిశ్చయించుకొనెను. ధననిమిత్తము రఘువును ఆశ్రయించి, లేదనిపించుకొని రిక్తవాస్తవముతో ఇంకోదాతను ఆశ్రయించినచో రఘుమహారాజు కీర్తిఏమగును? యీ సందర్భములోని స్లోకము.

గుర్వర్థ మర్థీ శ్రుతపాదృశ్యా
రఘుస్సకాశా దనవాప్య కామం
గతోవదాన్యాంతర మిన్ద్రీయం మే
మాధూ త్పరీ వాద నవావతాః

రఘుమహారాజు అంతటి మహానుభావుడు ఒక తాపసి కోర్కెను తీర్చక పోయినచో ఇంకెవ్వరు తీర్చగలరు? అని లోకులు వాదించురు. ప్రమాణములను చూపించురు. ఈఅపవాదమును తప్పించుటకే కాబోలును. కాత్సుని అగ్ని గృహములో నాలుగవ అగ్నివలె రెండుమూడు రోజులుండు మని కోరును. అన్నులు మూడు 1) గార్హపత్యాగ్ని 2) ఆహవనీయాగ్ని 3) దక్షిణాగ్ని అని మూడన్నులు. ఇక్కడ కాత్సుడు నాలుగవ అగ్నిగా పేర్కొనబడెను.

ధనము నిమిత్తము వచేదనిపై దండెత్తుటకు రఘువు నిశ్చయించుకొనెను. ఆ రాత్రి కోశాగారము లన్నియు నిండిపోయెను. ఈవిషయము రాజుకు ధటులు తెలియ పరచిరి. రాజు కాత్స మహర్షిని పిలిపించి ధనముస్వీకరింప గోరును. ఈ సందర్భమున రచింపబడిన ఈ క్రింది స్లోకమును చూడుడు.

జనస్య సాకేతనివాసిన స్తా
ద్యావస్య భూతామభినష్టసత్త్వైః
గురుప్రదేయాధిక నిస్సృహోఽర్థీ
నృపోఽర్థికామా దధిక ప్రదత్స 31-

యాచకుడగు కాత్సుడు గురుదక్షిణకు కావలసిన ధనమును మాత్రమే కోరును. యాచకుని కోరికకు మించిన ధనమియ్యబోవును రఘుడు. ఇంతమంచి ఉదాగస్వభావులు ప్రస్తుత మానవజాతిలో అరుదుగా కనిపింతురు. కొందరు కావ్యాదులలో వ్రాసిన వాగ్ధలు అబద్ధపు వ్రాతలుగా భావించిరి.

రఘుమహారాజు సమస్తమంగళములు గలిగి యున్నాడు. ఆయనకు ఇర్వదగినది ఏది ఇచ్చినా పునరుక్తియే యగునని భావించి రఘువును నీఅంతటిమహనీయుని పుత్తునిగా బడయుదురాక! అని కాత్సుడు ఆశ్చర్యపడినాడు. ఇంతటితో రఘుకాత్స మహర్షి సంభాషణము సమాప్తమగును.

కొన్ని ముఖ్యమైన ఉప
మాలంకారాలు.

- 1) 'లోకేన వైకన్య మిహోష్ణ శ్చే'
- 2) 'స్తంభేన నీవారి ఇవావిశిష్టః'
- 3) 'అలోక మర్కాడివ జీవలోకః'
- 5) సుగంజయగంగంసైకతంసు ప్రతీకః

ఈవిధముగా పంచమస్కంధ 35 స్లోకములు (1 నుండి 35 స్లోకాలు) ఆధ్యాత్మిక విషయాలతోను, ఉపమాలంకారములతోను, అత్యంతమనోహరముగా తీర్చిదిద్దెను. కాలిదాసు కావ్యములు మామూలు కావ్య ప్రబంధరీతిలో చదివినచో బోధపడవు. సూక్ష్మదృష్టితోనేదార్థమును గ్రహింపవలెను.

వి దు ర నీ తి - తి క్క న

- శ్రీ కావిశైలి వేంకటరమణమూర్తి, బి.ఎస్.సి., బి.ఇ.డి.

అష్టాదశ పర్వ విస్తారమైన మహాభారతంలో ఉద్యోగపర్వాని కో విశిష్ట స్థానముంది. సంజయ, శ్రీకృష్ణుల రామభారము విఫలమైన యనంతరము పాండవులు సమర సన్నద్ధులు గావడమే దీనికి కారణము! ఉద్యోగపర్వానికి తలమానికము వంటిది, ముఖ్యమైనది. 'విదురనీతి'.

పాండవులను దర్శించి వచ్చిన సంజయడు, ధృతరాష్ట్రుని నిందించి, మరుచటి దినమాన నిండుసభలో యుద్ధిష్ఠిరుని వచనాలు వినిపిస్తానని తెలుపు తీసుకొంటాడు. ఈమాటలు విన్న ధృతరాష్ట్రుడు వ్యాకులచిత్తుడై, కొంతతడ వాలోచించి, ఉపశమన వాక్యాలను విదురుని ద్వారా వినదలచి కంచుకి నొక్కరుఁడేరి విషయం చెప్తాడు.

వ్యాకవరచిత సంస్కృత భారతంలో ఎనిమిది అధ్యాయాలలో, 589 శ్లోకాలలో విస్తరించ బడిన 'విదురనీతి' ని తిక్కన తన అనువాదంలో సుమారు 84 గద్యపద్యములలో సంక్షిప్తం చేస్తాడు. అలా కుదించడంలో తిక్కన అకలంబించిన పద్యములు, చేసిన మొలకవలు కొన్నిటిని పరిశీలిద్దాం.

వ్యాస విదురనీతి వైశంపాయన ఉవాచతో ప్రారంభించబడి; ధృతరాష్ట్రుడు విదురుని చూడఁగోరి ద్వారకాలకునికి చెప్పట, వాడును సత్వరమే పోయి విదురునకు విషయం విన్నవించుట; విదురుడు ధృతరాష్ట్ర మందిరం జేరి, 'నేను వచ్చానని రాజుకు తెలుపు మనుట;' 'దురదృష్టిగల విదురుని

జూచుటకు నే నెప్పుడూ సిద్ధమే. అదికి ప్రవేశ పెట్టు' మనుట; స్వాంజలి ఘటిస్తూ విదురుని ప్రవేశము - మొత్తము "ద్యావం ప్రాహ మహా ప్రాణో".... 'విదురోహం మహాప్రాణో'.... వరకుగల ఎనిమిది శ్లోకాల భావాన్ని 'కంచుకి నొక్కరుఁడేరిచి వేగ విదుర డిలుపు మనియె.' 'వాడును సత్వరంబుగా జని యతనిందో డైచ్చి కాన్పించిన, నమ్మహీవరుండత్యా దరింబున దన యొద్ద నునుచుకొని. యతని కీట్లనియె' నని అతి సహజంగా అనువదించిన ప్రజ్ఞాశాలి తిక్కన!

సంజయో విదురఃప్రాణో
గర్హయిత్వాచ మాంగతః
అజాత శత్రోః శ్వోవాక్యం
సభామధ్యే చవక్ష్యతి.'

శ్లోకాన్ని 'పాండురాజ సుతుల పాలికి జని యిప్పు, సంజయండు వచ్చి సమ్ముఖమున నన్న చాలదూతీ నాకు రేపచ్చటి, పనులు సప్పువాడ ననుచు జనియె' నని అప్పటినుండి నెవ్వగలు గప్పికొన్నవని, మీవాక్సుధా ధారలతో నాచిత్త వ్యాకులత దీర్చుమని ప్రార్థించగా.

'అభియోక్తం బలవతా
దుర్బలం హీనసాధనమ్
హృతస్వం కామినం చోగ
మావేశన్తి ప్రజాగరా'

'బలవంతుడు పై నెత్తిన. బలహీనుడు ధనము గోలు పడిన యతడు మ్రొచ్చిల వేచువాడు, గా మా కల చిత్తుడు నిద్ర లేక వందు దురధిపా' అని బలహీనులగు

మీరు బలవంతులైన పాండురాజు సుతులను కూడని వైరము పెట్టు కొనుటయే దీనికి కారణ మని చెప్పి, తర్వాత శ్లోకంలో లేని 'నీవు కొడుకు వారి నెల లేక పజచితి, రదియ చాలు నుచిత మైన పాలు, కంచయిండు, పిల్లిపట్టిన యిరువు, సేసియున్న నేల చెల్ల నేర్చు' నని ఉపశమన మార్గాన్ని రాజుకు ప్రభోధిస్తాడు.

'అత్యుజానం... నుండి' 'ఏకఃపాపాని' రరకూ గల 27 శ్లోకాల్లో గల పండిత పామర గుణదోషాలను ముచ్చటగా మూడు పద్యాల్లో ముగిస్తాడు.

'ఏకం హవ్యాన్న వా హవ్యాత్

... ..

బుద్ధిగ్బుద్ధి మతోత్సుప్తా

హవ్యాత్ రాజ్యం సరాజకమ్'

శ్లోకాన్ని 'అరిది విలుకాని యజ్జ్వల శర మొక్కని నొంచు, దప్పి చనినంజను; నేర్పరియైన వాని నీతి, స్ఫురణము పగ రాజు నతని భూమింజెలుచున్' గాను

'ఏకయాజ్ఞేవినిశ్చిత్య

త్రీంశ్చతుర్భి ర్వశే కరు

పంచ జిత్యా విదిత్వా షట్

సప్తహిత్యా సుభి భవ'ను

'ఒకటి గొని రెంటి నిశ్చయముక్తి జేర్చి, మూటి నాల్గింటి కడు వశ్యములుగ జేసి యేనిటిని గల్చి యాటిటి నెటిగి యేడు విడిచి వర్తించువాడు వివేకధనుడు' గాను మూలంలోని అర్థగాంభీర్యాన్ని, యథా తథంగా లేట లేలుగు మాటలలో తెలుగువారి కందించిన ఉభయ భాషా ధురంధరుడు తిక్కన! ఇలాంటి అనువాదములు తిక్కన కవిత్వంలో శోకొల్లలు!

‘ఏకః క్షమావతాం దోషో ద్వితియా
నోపపద్యతే...’ నుండి నాలుగు శ్లోకాల
భావాన్ని ‘క్షమియించు వారి గని,
చాలమి పెట్టుదురై ననుండలంప ననూన
క్షమయ కడు మెఱయొ లొడవు, తమ
రూపము గోరువారు దాల్తురు దీనిన్’
అని వినుగుకలిగించటండా క స్త్రీకరి
స్తాడు.

‘ద్వావిమా పురుషే రాజన్
స్వర్గస్యోపరి తిష్ఠతః
ప్రభుశ్చ క్షమయా యుక్తో
దరిద్ర శ్చ ప్రదానవాన్’

‘చెల్లియుండియు సైరణ చేయునతడు
పేదవడియాను నరికి ప్రియముతోడ దనకు
గల భంగి నిచ్చు నతండు పుణ్య, పురు
షులని చెప్పిరార్యులు కరువచేణ్య! అని
మూలంబోని ‘క్షమయా యుక్తః ప్రభుః’ ను
‘చెల్లియుండియు సైరణ చేయు నతడు’
జేసి, అర్థికి ‘ప్రియంబుతోడ’ ముందుంచి
మూలానికి మెలుగులు దిద్దారు.

వ్యాసుడు విడిచిన ‘తగుపాలిచ్చి వారి
(పాండవుల) రావించి నీ కొడుకుల
తోడివారింగా నడపు టుచితం’ బని జ్ఞాప
కంచేసి మిగిలిన సుమారు 30 శ్లోకాల
ననువదించక విడిచారు.

ద్వితియాధ్యాయం

పండ్రెండవ శ్లోకం.

‘నరాజ్యం ప్రాప్త మిత్యేవ
వర్తి తమ్య మ సాంప్రతమ్
క్రియం వ్యా వినయో హన్తి
జరారూపమి వోత్తమమ్’ ను

భృతగాఢ్ధ్రుని ముఖమున బడి తిట్టినట్లుగా
‘దక్కసు రాజ్యమంచు నకటా యిటు
తమ్మని భాగ మీక నీ. వెక్కటి మ్రొంగ

జాచె దది యెట్లగున్’ ‘అన, విని నిరు
త్తురుండయి మను జేంద్రుడు గొంత నేపు
మ్రాన్నిడి, తలపుల్ పెనగొన, నిద్రా
హానిం దను నలయగ’ విదురుతోడఁ దా
నిట్లనియెన్’ విదురుడాడిన నూటిమాటలు
తూటుల్లానాటిన రాజు మ్రాన్నడి నప్పటి
ముఖ కవళికలు చిత్రీకరించిన చిత్ర
కారుడు తిక్కన! మనజేంద్రు డెట్ల
మేల్కొని, ‘ఇంచాక నీదుపలుకుల,
దెందముతాపంబుకొంత డిండు వడియె’
నని ప్రస్తుత ప్రసంగాన్ని ప్రక్కదారిని
పట్టిస్తాడు. చీవాట్లు పెట్టినా తెలియ
కుండా గుప్తంగా నీవు ముందు చెప్పిన
మాటలు భరించగలిగాను గాని; మోము
నబడి ప్రత్యక్షంగా తిడుతున్న యిప్పటి
నీ ప్రసంగము భరింప శక్యంగానిదిగా
వుంది. గనుక పూర్వపు పద్ధతి నవలం
బించు మని భృతగాఢ్ధ్రుని మనసు లోని
మాటను ‘ఇంచాక నీదుపలుకులు’ ద్వారా
మన కంటికి గోచరింప జేసిన మహా
మనీషి తిక్కన !

‘వనస్పతే ర పక్ష్యాని

ఫలాని ప్రచివోతియః

సనాస్నాతి రసంతేభ్యో

బీజం చాస్య వివశ్యతి’

‘యస్తుపక్వ ముపాదతే

కాలే పరిణతం ఫలమ్

ఫలాత్ రసం సలభతే

బీజాచ్చైవ ఫలం పునః

రెండుశ్లోకాల్ని ‘తనియబండకుండమును’
గోసికొన జవి చేటుకారు విత్తుచేటు
గలుగు బక్వమైన గొనిన ఫల మించు
చెడడు బీ, జంబు గార్యసిద్ధి ఛందమిట్లు,
అని మూలంలో లేని కార్యసిద్ధి చంద
మిట్లని’ సార్వజనీనం చేస్తాడు.

19 నుండి 44 వరకుగల శ్లోకాల్లో;
రాజకర్తత్యాకర్త వ్యాపకునిడిచి, నేయఁ
బుద్ధిః పరీతాలే పుత్రాణాం భరతర్షభ
పాండవానాం విరోధేనవచ నేనా నవ
బుధ్యసే’ ఆధారంగా

‘అక్కట ధగ్ధనందనుని

యాస్యమా నందోక నాడు గీడుప

ల్కొక్కటిలేదు, నీ కొడుకు

లాండొరుమీటి నికృష్ట వాగ్దముల్

పెక్కురు పెక్కు భంగులను

ప్రేలుచునుండగ, నీవు దానికిన్

క్రుక్కక వించునుండె, దను

రూపమె నీకిది కార వేశ్యరా!

అని మళ్ళీమృదువుగా చీవాట్లు పెడతాడు
విరుదుడు.

తృతీయాధ్యాయంలో విదురుడు వివ
రంగా 35 శ్లోకాల్లో చెప్పిన శుభస్వ
‘విరోచనసంవాదాన్ని ... తొల్లి ప్రహ్లా
దుండు నీ కొడుకుల వలని పక్షపాతంబు
విడిచి తెఱంగునేయ’మని, సత్యంకోసం
కొడుకులనైననూ వారించవలెనన్న ఉపా
ఖ్యాన సారాంశాన్ని బోధిస్తాడు.

17 శ్లోకాలలో వివరింపబడిన పాపుల
స్వభావాది దుర్గుణాలను, పాపంబులు
కర్జములని, యేవున జేయంగనవియు
నింపను, ధర్మవ్యాపారంబుల కార్యములై
పరిణతి బొందనేని నట్టుల చెల్లున్, అని
తేల్చివేసి

న సా సభా యత్ర న సన్తి కృద్ధా,

న తే కృద్ధా యే న వదన్తి ధర్మమ్

‘నానా ధర్మో యత్ర న సత్య మున్తి,

నతత్ సత్యమ్ యచ్చతే నాభ్యుపేతమ్’

‘అది సభయే ప్రియం బెసగ
నార్యులు నిత్యరయేని, నార్యలే
మదిదలపంగ వారలు స
మంచిత ధర్మము వక్కారేని, న
ట్టిదియును ధర్మవే - తగఘ
టించిన నిక్కములేదయేని, దా
బదిలపునిక్కమే యొక నె
పందిడు చొప్పుగునేని భూవరా!

అని మూలానికి వన్నెలు పెట్టారు.

తరువాత 20 వో కాలు విడిచి,
మూలంలో లేని

‘కయ్యమునకు నెపుడుకాలుద్రువ్వుదుగునీ
పుత్తులెల్ల నూత పుత్తుడాది
యగు తడియ మంత్రి అంతకు ముందర
దిరుదు లీపు నీతి తెరువు సారపు.
పాండవులు శౌర్య మొల్లర,
ఖండత నీతి ప్రకారకార్యము మెచ్చె
యొందుడు, రెదురేచిన దుది

మ. దుదు రాంపంగరాదు మఱియెక్కరి
కీన్.’

‘తమతండ్రి భంగి నీకును
సముచితమగు భక్తి నీనీజ్జన సుతమా
ర్గమున నడచువారలనీ

మమల మఱిం గన్న కొడుకుల ట్లగయ
దగున్’

అని తిరిగి ధృతరాష్ట్రునకు కర్తవ్యాన్ని
బోధిస్తాడు. ప్రస్తుతానికి విదురుని కర్త
వ్యం గూడా అదే!

చతుర్థాధ్యాయంలో చెప్పబడిన దత్తా
త్రేయ, సాధ్యదేవతల సంవాదాన్ని విడిచి
పెట్టి.

‘సంతాపాత్ భక్త్యతే రూపం
సంతాపాత్ భక్త్యతే బలమ్

సంతాపాత్ భక్త్యతేజ్ఞానం
సంతాపాత్ వ్యాధి మృచ్ఛతి
‘అనవాప్యంచ శోకేన
శరీరం చోపతప్యతే
అమిత్రాశ్చ ప్రహృష్యతి
మాస్య, శోకే మనః కృధాః’ వాటిని

‘వగబలముదలుగు రూపము
వగచినవతిదప్పు కెపులువ మృనుదూఱన్
వగచి నలంగిన బ్రతు మగు
బగతురకునువగ చుటుడుగుపార్థి వముఖ్యా
అంటే

‘తనురుద్ధః శిఖీరాజా
మిశ్లోక పచరితామనూ
మన్థానాం మమపుత్రాణాం
యథేనాస్తం కరిష్యతి’
‘రిత్ర యువచారములనే
నుత్తముడగుధర్మతనయునుడికించిలిమ
ర్వృత్తులగు మత్తుతులకును
మిత్తి కుగుం బోర, వగలుమిగులక
యన్నే ?

అన్నసత్యాన్ని పలకలేక పలికి దుఃఖి
స్తాడు ధృతరాష్ట్రుడు. విదురుని వచన
రచనా చమత్కారమే ధృతరాష్ట్రుని
నోట నీ నిజాన్ని పలికేస్తుంది. యుద్ధంలో
సుతులు మరణిస్తారన్న బాధేగాని.
పాండుపుత్రులు దిక్కులేని వారౌతా
రన్న తలంపే రాజుకు కలుగలేదు. ఇదే
సమయమనకుని మూలంలో నంతంత
మాత్రమే వున్న పాండవుల ప్రస్తావన
ప్రధానం చేసుకొని పాండవులు ధీరచి
త్తులై వైగ మెత్తక యూరక తొలంగి
యొండిలేనియు, గతిపయ దినంబులలో
జీకాకుచెందిచెడుంగాక, గాంధారీ నంద
మని చేత వసుంధరా పరిపాలన భారంబు
నిర్వహింపబడునే’ అని తృతీయాధ్యాయంలో విడిచిన రాజుల నుగళణాలను

వివరించి, దుర్యోధనునియం దా సల్లక్షణ
ణాలు మృగ్యమై నందున రాజ్యానికిచేటు
మూడు నని, సంగ్రామము జరగక పోయి
ననూ ‘దుర్యోధనుడు చీకాకు చెందుట’
తథ్యమని హెచ్చరిస్తాడు.

షష్ఠాధ్యాయాన్ని విడిచి, సప్తమా
ధ్యాయంలో రెండు, మూడు శ్లోకాల
భావాన్ని తీసికొని, అష్టమాధ్యాయంలో

‘మహాబలాన్ పశ్యమహాను భావాం
ప్రకాన్తి భూమింధన ధాన్యపూర్ణామ్
రాజ్యాని హిత్యా విపులాంశ్చ భోగాన్
గతాన్నరేంద్రాన్ వశమస్త కస్య’

‘గజతురగాది సంపదలు
కాంతలతోడి విహారలీలలుం
బ్రజ కనురాగ మొంద పరి
పాలన సేయు క్రమంబు, బోరుతన్
విజయము బొంది పేర్చుటయు
విస్ఫురితాభరణానులేప వ
స్త్రజనిత జైత్రవంబుగల
రాజులుబోయిర కాకనిల్చితే!’

అని చివరకు ఆధ్యాత్మికతను ప్రబోధి
స్తాడు.

మూలమైన సంస్కృత భారతాన్ని,
తనలోకజ్ఞతా దృష్టితో పాఠకలోక
విభిన్న చిత్త వృత్తులను తరచి తరచి తరి
శీలించి. కాలానుగుణంగా తన రచనను
పండిత పామరవృద్ధయ రంజకంగా అను
వదించిన ధీశక్తి సంపన్నుడు; గుణవర్ణ
శబ్దార్థగుణ దోషనికరంబు తరికించి
కబ్బము గూర్చు వివేకి; మిత శబ్దముల
లోన నతివిపులార్థంబు నిమిడించు నర్థా
ఖ్యుడు; సరళపద విరళార్థ విస్ఫురిణ
ముగ రసము చిప్పించు మార్దవస్ఫుట
కరుండు; లిక్కన మహాకవియే!

ఏకాంతసేవలో - వేంకట పార్వతీశ్వర కవులు

- శ్రీమతి క. కాంచ

ఆధునిక యుగమనగా వర్తమాన కాలమానకు సంబంధించిన యుగము. గతము పోలేది. వర్తమానము నవీనము. ఈనవ్యత స్థిరమైనదికాదు. నేటివారి కిది నవీనము. రేపటికి ప్రాచీనము. అందుకే మహాకవి కాళిదాసు.

‘పురాణ మిల్వేవ న సాధు సర్వం
న చాపి కావ్యం నవ మి త్యవద్యమ్!
సంతః పరీక్ష్య అన్యతరాన్ భజంతే
మూఢః పరప్రత్యయ నేయబుద్ధిః’

అన్నాడు. ‘ప్రాచీనమైన ప్రతికావ్యము శిరోధార్యముకానట్లే, నవీనమగుప్రతివిషయముపరిహరణీయముకా’దనియు, ‘గుణమును బట్టి నిర్ణయింపవలె’ననియు, మహాకవి అభిప్రాయము.

అక్షరరమ్యతకు, కథాకథననూత్తి శైలికి తొలిపాతములందించిన నన్నయభట్టారకుని నుండి, నేటి భావకవిత్వ, అభ్యుదయ కవిత్వముల వరకు, పొందిన మార్పుచేర్పులు, అసాధారణములు, అని తంపూర్వములు. మహాభాతాంధ్రీకరణములో నన్నయ తిక్కన లవలంబించిన మార్గము లత్యంత భిన్నములు, ఏ అక్షర సన్నివేశమువలన మాటకు చక్కదనము మార్ధమూ, స్పష్టత, సులభమగునో, అట్టివ్యాఖ్యలని నన్నయగా రాదరింపగా, అతిపదములతో, పాత్రలయాపుతలు తిక్కనగారు దిద్ది తీర్చిరి. వీరి గీర్వాణాంధ్ర పదప్రయోగ విశిష్టత, విశిష్టత ఆంధ్రజనానికి సుపరిచితమైనవి.

నన్నయభట్టారకులు తత్సమపదరచన చేయుటకు, తిక్కన తద్భవములాదరించుటకు, ఆయా దేశకాలపరిస్థితులే కారణములు. నన్నయగా రందించిన నూత్ర

మాధారముగా, తిక్కన ఆంధ్రసాహితీ శిఖర మధిరోహించినారు.

వీరిరువుర కనుక ర్తలైన ప్రబంధకవులు కృష్ణరాయల భువన విజయ సభాప్రాంగణమున ప్రృక్పక్షమైన బంధములు కల రత్నాల రంగ వల్లల నలంకరించారు. ప్రబంధములు వర్ణనాప్రధానములగుటచే శృంగారమతివేలముగా పోషింపడి, నాయకరాజాలకాలము క్షీణయుగముగా పేరుపడినది.

18 వ శతాబ్దిలో, కలకత్తా మద్రాసు మొదలైన ముఖ్యనగరాల్లో ఆంగ్లవిశ్వవిద్యాలయాలు స్థాపించుటచే, ఆంగ్లవిద్యవ్యాప్తి నొంది, తత్ప్రభావముఆంధ్రసాహిత్యముపై ముమ్మరంగా ప్రసరించింది. కోరాడ, కొక్కండ, పరవస్తు, మున్నగు వారు ఆంగ్లసాహిత్యప్రభావంతో రచన లొంగుచు ప్రథములు.

పాశ్చాత్య భాషాప్రభావం మొదట వంగదేశముపై కాలానింది. రాజారామ్మహాన రాగాలు ప్రభృతులు, ఆంగ్లభాషాప్రభావితులై. విద్యావిషయముననే కాక, మత సాంఘికాది విషయాలలో కూడా గణనీయమైన మార్పులు తీసుకువచ్చారు. వీరు విగ్రహారాధనను నిరసించి ఏకేశ్వరోపాసన ఉపాదేయమని నూతన మార్గములో, అనేకగ్రంథాలు వ్రాసిప్రకటించారు.

వంగదేశమున ప్రారంభమైన ఈ ఉద్యమము క్రమముగా ఆంధ్రదేశమునందినది.

నూతన ప్రక్రియ లక్షణములకు శ్రీకారము చుట్టిన కందుకూరి, ఆంధ్రభాషా

మతల్లి ఛందోబంధములలో అష్టదశ వర్ణనలలో. ఊపిరాడక యున్న దని ఉద్ఘోషించి, ఆమె స్వచ్ఛాస్వాతంత్ర్యములకై పోరాడిన అగ్రగణ్యులు.

వీరిజాడ ననుగమించినవారు, గురజాడ, రాయప్రోలు, నవ్యకవిత్వానికి నాందివాక్యం పలికిన తిరుపతి వేంకటకవులు, వీరందరూ నవ్యకవిత్వోపాసకులు.

నవ్యకవిత ఆనేకరీతులలో నుండును. వస్త్రాశ్రయము, ఆత్మాశ్రయము, అనునవి ప్రధాన భేదములుకాగా, ప్రణయారాధన, పృక్పక్షారాధన, మొదలైనవి అందలి ఉపాంగములు.

ప్రాచీనకవిత వస్త్రాశ్రయము కాగా, నవీనకవిత ఆత్మాశ్రయమైనది. ఆత్మాశ్రయ కవిత్వంలో కవి తా ననుభవించు రసమున, తన ప్రేమను ప్రణయమున, దేశభక్తిని, ప్రకృత్యారాధనమునను, తన మనసుకెక్కిన ప్రతివిషయమునందును తాదాశ్యము చెంది, తనను తాను వీక్షించు కొనితనలోని అనుభూతిని ఇతరుల కందించును. ఇట్టి కవితలో కవి తనను ప్రేమనిగా, భక్తునిగా, ఉన్మత్తునిగా, ఎట్టెననూ దిద్దుకొనవచ్చును.

‘ఆటలో ఆటనై పూవులో పూవునై’
కొమ్మలో కొమ్మనై నునులేత రెమ్మనై’
మహాకవి-మధురకవి కృష్ణకాశ్రి ఆత్మార్పణ తత్త్వమిది.

ఇట్టి ఆత్మానుసంధానముతో రచింపబడినదే - ‘వేంకట పార్వతీశ్వరకవుల’ ‘ఏకాంత సేవ’ భగవదన్వేషణకవిత్వాన్ని ఆంధ్రులలో మార్మికకవిత్వ మని ఆంగ్లంలో ‘Mysticism’ అని అంటారు.

మానవుడు తనకు, సృష్టికర్తకుగల సంబంధాన్ని గుర్తించి, తనను ఇంద్రియముల నుండి వేరుపరచుకొని, నిరంతరాన్వేషణతో - పరితపించుచు ఆలసించిన భావప్రకటనములే ‘మార్మిక కవిత్వము.

ఈ కవిత్వప్రక్రియ మొట్టమొదట జగ్గన్ దేశములో ప్రారంభమై, క్రమంగా ప్రాన్స్, స్పెయిన్, రష్యా మున్నగు దేశముల వ్యాపించి క్రమంగా భారతదేశం; ప్రవేశించింది. బెంగాలీభాషలో రవీంద్రుని, 'గీతాంజలి', ఆంధ్రములో వేంకట పార్వతీశ్వరకవుల 'ఏకాంత సేవ' మార్మికకవిత్వమునకు చక్కని ఉద్యమలుగా గ్రహింపవచ్చును.

'పాశునిగ్గు వీడదాయె ప్రాణేశా! జేవా! నీ చూడ చక్కనైన మోము, చూడలేక వెలుగుపడితి' - నని బసవరాజు వారు,

'కల్యాణ విభుసేవ గావించువేళ' నేమి చేయగ బోయి, యేమి చేసితినో! ప్రాణనాయకునితో, భాషించువేళ, ఏమి చెప్పగబోయి, ఏమి చెప్పితినో,' అని వేంకటపార్వతీశ్వర కవులు, 'ఏకాంత సేవలో' తమ 'పరవశత' పొందు పరిచారు.

ఏకాంత సేవ కేవలం మధురభక్తికి ప్రతిబింబము. భక్తుడు తనను ప్రియురాలినిగా, భావించుకొని పరితపించిన విధమిందు.

'కన్నారసాధుని గాంచక యున్న ఊణమైన గడపంగ జాలని నేను। శ్రీరజశావసు కొల్వినేవింపకున్న। నిమిషమైనను నిల్వ నేరని నేను। నిలువ గాల్గొడకనే దూలుచుండ। చోద్యంబుగా నిట్లు చూతువే మమ్మ ప్రాణవంబులోపలిదౌరథమ్మ! తుమ్మెనా వేవేగ తోలిలేకమ్మ! అని భ్రమరమును బాసటగా చేసికొని శ్రీవిఠునికై వేయకమ్మల వెదకును.

భక్తి నవవిధము లని భాగవత ప్రమాణము. తను హృద్యావతసఖ్యమున, క్రవ

గమున, దాసత్వమున, వందసార్చనమున, సేవయు, ఆత్మలో నెలుక'...

ఇట్టి నవవిధభక్తి ఏకాంత సేవలో— ఆలసినచ్చితివే మొ యని జాలినొంది చలువపన్నిటిచే చరణములో కడిగి అలరు దువ్వలువచే నడుగుల నొత్తి యరవిరిగిద్దెవె నావీనుజేసి! ఫల రసంబులతోడ పానీయమొసగి చక్కని నెమ్మైన చందనం బలది విరజాజి సురటిల విసరుచు నుండు! నామేను మరవించి నా కన్నుగప్పి! ఇంద్రజాలము చేసి యేగుట నీకు న్యాయమై తోచెనే నా జీవితేశ? అని ప్రశ్నింతురు.

వీరు నన్యకవులు పృథ్విని ప్రేయసి వలె లాలింతురు. ప్రేమింతురు. విడ్డసు వలె బుజ్జగించెదరు.

'రజనీముఖంబున రాగంబు మెరిసె! కలువపుట్టింటిలో కలకల విరిసె! దివ్య సౌధంబులో దీపాలు వెలిగె! గర్భాయంబులో గంటలు మ్రోగె! ఆకలైన నెరుంగ వైతివేమయ్య! ఆరగింపగ వేళ అయ్యె రావయ్య!' అని మాతృవాత్సల్యముతో భగవంతు నాహ్వానింతురు.

వెతల పాలుచేయుచు తన్నలయించు హృదయేకుని 'ఈ మొగ్గ విరియించి ఇన్నాళ్లదాక! దండగూర్చుట కింత తడవేతనయ్య! ఈపండుపండించి ఇన్నాళ్లదాక ఆరగించుట కింత ఆలస్యమేల! ఈ గీలిక రచియించి ఇన్నాళ్లదాక! గరిగ బాడుట కింత తడవేతనయ్య!' అని చకవులొ నిఘరోక్తులాడి, భగవత్ సాక్షాత్కారము ఆత్మలో పొంది,

'ఏమైన ఎటులైన ఇప్పటికైన! నిఖిలేశ! నీకృపాన్విత కటాక్షమున! కరుణా మృతము మీది కమ్మని మిసిమి కరుణా మధువులోని కలకండపలుకు! కన్నులు

చల్లగా కనుజొనగంటి! హృదయేశ నా భాగ్యమే భాగ్యమయ్య! అని తమ భాగధేయమును మెచ్చుకొందురు. పృథ్వి పగమాతృలు ప్రేయసి ప్రియులకు సంతే తములు.

'ఇరువురి నయనంబులేక మయినపుడు,' 'నింగిపై నీలాలకేర్ వ్రేలినపుడు, విశ్వంబు వెన్నెల తీగ పాకినపుడు, ఉభయముల హృదయము లొరసిన వేళలో, 'కల్యాణమూర్తితో కలసిపోవుదము, పొడవే కొయిలా పొడవేపదము' అని భక్తుడు తననుతాను అర్పించుకొనును.

'భావమిది ఏమొ అనంద భరితమయ్యె! చిత్తమది ఏమొ ప్రేమ సంసక్తమయ్యె! రమణు ఏకాంత సేవకు సమముమేమొ! వరమనోహర పంచమస్వరము నెత్తి! పొడవేమమ్మ కొయిలా! పొడవేమే! అని హృదయేకుని కొలుచువేళకు నొందరలాడుచు, 'కల్యాణగీతిలో కలకంఠిచొక్కి, అనంద వార్ధిలో అవళయై యున్నపుడు, సాక్షాత్కరించి న మూర్తి, 'ఎటుగ కుండగ వచ్చి ఏమేమొ చేసి, ప్రణయ సమాధికి భంగంబుకూర్చి, కలకంఠవృక్షము కనుబ్రామిచనుట' కోర్చలేక -

'విడిదండ మెడలోన వేయుటెకాని, కన్నార నీ మూర్తిగాంచనే లేదు. ప్రణమిల్లి అమగుల బదుటయే కాని' చేతులారగ సేవ చేయ నేలేదు. ఏమేమొ మనసులో నెంచుటే కాని తిన్నగా నాకొర్చి తెలుపనే లేదు. బోధంబులోను ప్రి పాద నూప బోలు, కనులలో జాపులో కావి రుల్ పుట్టె' అని అదృశ్యమైన స్వామిని వెదకుచు.

'విరిబోణి ఈయట విన్నావటమ్మ! కనకాంగినానాధు గన్నావటమ్మ' అని కనిపించిన వారి నెల్ల కదిపి కదిపి, స్వామి చెయిదములు తలపోయుచు,

‘విమలామృతమహోదీ నెండిపల్లెరము
కిమ్మన బండగా గిరవాటు వైచి, మరి
పించి తులకించు మాత్యాలపేరు, విను
వీధి కగయంగ విరజిమ్మివైచి, వంతిగిం
చిన యెట్టి పసిబాలులీల, నొక మూల
దాగి కూర్చున్నవాడంట,’ అట్టి ‘నా
స్వామిని నీవు కన్నావటమ్మా’ అని
ప్రశ్నించుటలో భాగవతమందలి గోపికా
భక్తి హృదయముల తగుట మనును.

భాగవతమునకు ప్రాణతుల్యము అగు
శాన్ని ఘట్టములలో దళమస్కంధ
మందలి గోపికాగీతలు ముఖ్యమైనవి.
గోపికలవిరహార్తి వేదనలే ఏకాంత సేవకు
వీజము అని భావింపవచ్చు. ఈ రెంటికీ
గల భావనామయము, చూడవగును.

అద్భుతమైన ఆత్మకు అడుగు జాడల
బట్టి వెదకుచు, గోపికలు.

‘ఒక ఎలకాగ చేయూది నాడిక్కడ
సరసమన్నవి నాల్గు చరణములును ఒక
నీలవేణితో నొదిగి నాడిక్కడ, మగజాడ
లోనిదే మగువజాడ! అని శ్రీకృష్ణుని పాద
పద్మముల జాడలు గుర్తించినట్లుగా ఏ
కాంత సేవలోని భక్తకవి.

‘రాజమార్గములలో రతనాల రథము,
చల్లగా జరిగిన జాడలు దోచె, కాంతవనం
లో సంతానతిరుగు, కనుమూలగురిసిన
గుఱుకులు తోచె, మును మాన్పు తూగుపు
మొగపాటనుండి, విశ్వసుందగు డిట్లు నడి
లెగాలోలు! అడుగు జాడలబట్టి అంతరా
ళమున, కన్నాడినాథుని వెదకిలేవలయు’
అని అంతరానుభవము నొందుట ప్రజ
సుందరీ మణుల హృదయానుభవమావలె
తోచును.

కవిత్వ మనున దొక కళ. కళగలని
ప్రయోజనము అనందము. అనుభవక
వేద్యమైనది. కవిత్వము అనందాను భవ

ముల సంపుటి కరణము. కవి తా ననుభ
వించి ఆనందించిన విషయములను సహృద
యుల కందించు ప్రణాళి మే కవిత్వము.

‘అనాడు మందిరో ద్యానాంతరమున,
విరియబూచినమాధవీ నికుంజమున, నీకభి
ముఖముగా నేను కూర్చుండి, నీదివ్యలీలా
వినిర్మలగీతి, బలమారు వీణలో పలికించు
చుండ, దయలేక నను వీడి తరలి పోయి
తివి, హృదయేళ! నీవిచ్చయింపని నాడు,
బంగారు వీణతో పనివీమి నాకు.

ఇట్టి భావచిత్రము అందిచ్చుట కవి
త్వమయొక్క పరమప్రయోజనం.

తరిలి పోయిన స్వామిని వెదకుచు,
పరువెత్తు రాయించను గాంచి,

పద్యాల యంబులలో ప్రభుడుండబోలు,
పరికించి రాయించ పరువెత్తు మండె, సహ
కార వనములో సఖుడుండబోలు, భావించి
కీరంబుపలుకాడు చుండె, ప్రక్కదాకల
బోయి ప్రాణనాయకుని, పారిపోవక
యుండ పట్టిలేవలయు’ నని భావించి

‘శోభనాంగుని నాకు చూపెదవేని,
విరిదమ్మి మేడ నీ విడిదిగావెంతు, గుణని
ధానుని నన్ను గూర్చెద వేని, పొగడ
పూదండ నీపాముగావెంతు’ అనితుమ్మె
దకాసకొల్పుచు,

క్షేమనూచకముగా చేమంతి, బంతి,
తోరణాంతరమున క్రుశ్చింత లిడియె,
సంతోష మొనగూర్చు కరునంబులయ్యె,
సాభాగ్యము ఫలించు సమయమేలెంచె’
నని శుభశకునముల గని ఊరడిల్లును.
చివరకు ఎట్టులో శ్రీధామమున నెలవై
యున్న వానిఁజూచి,

‘చీమనై ప్రాకితి చిగురాకుదాక, అంద
నిమ్రానిపండలచేత చిక్కె, విహగినై
ఎగసితి వినువీధిదాక! నాకతినడగించు
నమ్మక మొనకె, ఆలోక రమణీయమైన

నీ రూపు, ఆనందవికసితంబైన నీమోము
అమలలేనోమయంబైన నీ మోము, కన
గొంటికనుగొంటి కైవల్యపదము,’ త
అల్పత్వాన్ని, అత్యుబౌద్ధత్వాన్ని కల్పా
కూర్పులోనే ప్రస్ఫుటం చేశారు. వేంకట
పార్వతీక కవులు.

కనుగొన్న స్వామిలో,

‘ప్రణయైకనిలయమా భవదాననమున
మలయుచుండిన కాంతమధుర లేజమ్ము
తిలకించువారికే తెలియునుగాని, బుద్ధి
మంతులకైన బోధలకైన, కవిశేఖరులకైన
భునులకు నైన, ఇన్నిమాటలికే! యెవ్వ
కైన, ఇతరులకా భాగ్యమెక్కడదాహ్య’

అని తమ కా భాగ్య మందినందులకు
గర్వించుచు, తమ అల్పత్వము స్మృతికి
రాగా.

‘శాని యాడవలె నన్ను కోర్కొయెకాని,
భావలోపల నట్టి పలుకులే లేవు
తెలిసి కోవలె నన్ను దీక్షయె గాని
బుద్ధికంతటిదైన బోధయే లేదు.’

అని తన అకించివత్వమును వినయ
ముతో సంభావించు కొందును.

ఇది అంతయు కవి అనుభవము. విర
హానుభవము, సాంత్వనాను భవము. దర్శ
నానుభవము. ఆనంద రస్మయాను భవము,
అనుభవమే ఆనందము. అదియే కవిత్వము
యొక్క పరమప్రయోజనము.

శశాంక విజయము — ఒక పరిశీలన

‘శవిమిత్ర’ ‘శవిభూషణ’

— శ్రీ వసుంతరావు రామకృష్ణారావు, ఎం. ఏ.

మధురనాయక రాజుల యుగమునకు చెందిన శేషము వేంకటపతి తారా శశాంకుల కథను చక్కని, చిక్కని, శృంగారకావ్యముగా రచించి కీర్తి సంపాదించుకొనెను. ఇతడు సముఖమువేంకట కృష్ణప్పనాయకున కాప్తమిత్రుడై, విజయరంగ చొక్కనాథుని శాస్తానమునందు గౌరవమును పొందుచుండెను.

దక్షిణాదిని వెలసిన కొలది మధురకావ్యములలో ‘శశాంకవిజయము’ ను, మేలి శృంగారకావ్యముగా పేర్కొనవచ్చును. ఈ కావ్యము నందలి కథయింటింటను పరిచితమైనదే! కృతికర్తయైన వేంకటపతి నిమాధకవితా సామ్రాజ్యుడై, రసవేళల కాశలముతో, రసిక జనమనోరంజనముగా, వీనులకువిందు గూర్చు, మృదులపదజాలముతో నీకృతినిరసవత్తరముగా రచించెను. ఈమధుర శృంగార పద్యకావ్యమునకు, మన్నన రంగ పదముల కర్తగా కీర్తనందిన వంగలనీయ్య కృతిపతి. ఇతడు చొక్కనాథుని ఆమాత్యుడగుడు. నీయ్య కావ్యమును వ్రాయు ముని గ్రంథకర్త నర్థించుచు, బిసువామాకరం దరసవేళల కాశలవన్మదూక్తులన్, రసకుల కింపుగా గృతి పరంపరలన్! రచియించి కీర్తిచే, నెసగితివయ్య’ యని చెప్పెనట.

కృతిపతి కొరికమేరకు, వేంకటపతి ‘శశాంక విజయమును, శృంగార భంగ తరంగితమైన ప్రబంధము’గా రచించుటానుకొని, కృతకృత్యుడయ్యెను. అశడీ కావ్యమును ‘మకరందమిందు సుందోహని చ్యుండ మాధురీ సాధురీత్యను బంధపడని బంధ బంధురము’గా నిర్మించి, సారస్వత లోకమున కీర్తిగడించుకొనెను.

తారాశశాంకవిజయ మొకచక్కని శృంగార కావ్యము. ఇందలి దాశ్వాసములు కలవు. ఇందలి పాత్రలు సజీవములు కాని కవి వినియోగించి నట్టియలంకారములు వీని సౌందర్యమును మరుగువిరుచుచున్నవి.

శురుకుల వాసమునఁ గల చంద్రుని చూచిన యాశ్రమ స్త్రీలు ముచ్చటపడి నారట. తారకూడ చంద్రుని చక్కదనమునకు మక్కువ పడి వ్యాకులతచెందినది. ఆమె తన వంశప్రతిష్ఠను చూచుకొనలేదు. తమిత్యుకొనవలె నని తపనచెందినది. ఎవ్వరును లేనపు డామె తన హావభావచేష్టలతో చంద్రుని నాకర్షింపజూచినది. చంద్రుడొంటరిగా నిదురించుచుండగా, తాంబూలరసమంటు విధమున నాతనిని ముద్దుపెట్టుకొనెడిది! ఈరీతి నానారీతిలకము చంద్రునిపై మరులుకొనుట మన్మథు డారసి యారసికునిపై తారసిలెడివాడు. శశాంకుడు యావనోద్భాసీయగుట చేత చలించెడివాడు. అయినను నాతనికి ధర్మచింతన యుండినది. కాని యేమి లాభము? తార యావని సుందేహములను బోగొట్టి, బృహస్పతి స్వర్గమునకు వెడిలిన సమయమున నాతనితో కీడించెను.

‘శశాంక విజయము’ అక్షయ మహానిధి. చదివిన కొలది చవు లూరించు రసనిధానము. అనేక కాస్త్రవిషయములను వెల్లడించిన విజ్ఞాన భాండారము.

కవిపండిత సంభావ్యమైన యీశృంగారకావ్యమును, సుప్రసిద్ధసంఘసంస్కృతరచిత కందుకూరి వీరేశలింగము, గారు ‘నీతిమాలిన కథ’ గాతము ‘ఆంధ్రకవుల చరిత్ర’ లో పేర్కొని, అగ్రహమును వెలిగిక్కితారు. కాని వారి విమర్శ సరి

యైనది. కాదు తారాశశాంకుల సంవాదములు నాటకఫక్తిలో సాగిపోయినవి. ముఖ్యముగా ప్రతిభాధురీణుడైన వేంకటపతి కవి, చక్కని ధ్వనితో, శ్లేషతో, సమర్థమైన మనోవిశ్లేషణతో, సంవాదములతో రచన సాగించెను. తారయొక ధీర. కవిచేసిన యీ రచనము రసాచిత్త్యభరితమై చదువరుల నాకర్షించుచున్నది. ధగ్గు వివాహమునుగా దని, సహజ ప్రేమను ప్రతిపాదించుచున్న కావ్యమిది.

కందుకూరి వారు ‘ఈకథచక్కెరమెత్తిన విషముగ లేనీతిమాలిన’ దనినారు. కానివారే రసరంతమైన కవిత్వ మని, ద్రాక్షాపాక మని ప్రశంసించినారు. వీరి విమర్శ సహేతుకమైన దని చెప్పజాలము. ఎందుచేతననగా, సుభయ భాషాకవితా విశేషుడైన శేషము వేంకటపతి సుతీ బాభాగ్యగరిమను వెల్లడించునట్టి చక్కని పద్యమును రచించుట గమనార్హము! ఇతడు గృహిణిని చక్కగా జిత్రించెను. నాలుగవ యాశ్వాసము నందలి నీస పద్యము (4-128) నందీకవి, పత్రికంబెను ముందుగనే మేల్కొంచిన గృహిణి యొక్క సౌభాగ్య గరిమను చక్కగా వర్ణించుట గమనింపదగినది. అందుచేత నీతిమాలిన కథయనుట సమంజసముకాదు. సుప్రసిద్ధ పరిశోధకులు విద్వానులునైన బులుసు వేంకటరమణయ్యగారు, ‘శశాంక విజయ’ కావ్యము కేవలము శృంగార పరముగా జూగలే దనియు, తత్త్వావగతి కీకథ కల్పించబడిన దనియు, తమ ధర్మకథము’ లో భివర్ణించిరి.

శ్రీరంగ నేనా నిరతుడైన వేంకటపతి సకలకాస్తాధిభముల నెరిగిన మహనీయుడు పూర్వకవుల మార్గముల నెరిగిన కవీంద్రుడు. స్వోపజ్ఞ కలవాడు కావున, కల్పనాశక్తితో ‘శశాంక విజయము’ ను రచించి తాను ‘దక్షిణాదిపెద్దన’ యని నిరూపించుకొనెను.

రామాయణ కల్పవృక్షము - నావిక పరిభాష

- శ్రీ జి. ఎ. ఎస్. ఎస్, సోమయాజులకర్మ, ఎం. ఏ.

స్థపతి యమాత్యుతోన
త్రపుఁ గానులలో నమారుత్రాళ్లు
దులిచిచో

క్కుపునావను గొనిరమ్మని
నిపుణునిఁ దండేలు రమ్మనియు
వచియింపన్.

ఎప్పుడప్పుడ మెఱుఁగెక్కించిరంగుతా
జాతన మొప్పు నేజాపటాలుఁ
కాటుకఱ్ఱను నూడ్చి చక్కఁగా కుభ్రమై
బొనుపడఁ జేసిన యనిమితట్టు
నటునిటునావయూఁగాడవండఁగనుగ్రా
త్తగ వేసినట్టి లాతాఁ బిగువు
నమరము తట్టునం దందమ్మ చిందు ని
ర్మాణమ్మగఁ భద్రమైన గదియూఁ
గలుగు నావను స్థపతియాజ్ఞాధురీణు
లాటఁబొంతాలు మాడితీసి కేటులాగి
రాటులేలిన తండేలు ప్రభుతఁ బూన్చి
శ్రీఘ్నముగఁ దెచ్చిరేవున సిద్ధపఱుప.

(ప్రస్థాన - 139 పుట)

ఇది శ్రీమ దామాయణ కల్పవృక్ష
ములో శ్రీసీతారామలక్ష్మణులను గంగా
నది దాటించుటకై గుహుఁడు సిద్ధము
చేసిన నావ వర్ణనము. ఇందలి నేజా
పటాలు, చాటుకఱ్ఱ, అనిమితట్టు, అమ
రము తట్టు మొదలగునవి నావికుల పారి
భాషిక పదములు

స్థపతి = గుహుఁడు. నావయొక్క
రెండుపార్శ్వములను గలుపుచు నడ్డఁ ల్ల
యందును, అడ్డబల్లల మధ్య ప్రదేశము
తఁగఁ గానులనిపేరు. వట్రపుఁగానులు =
బల్లములుగా నున్న చిన్నకానులు.
నమారుత్రాళ్లు = నమారుతోనేసినత్రాళ్లు.

నావికులకుఁగులము పెద్దయై యోడపెత్త
నము గలవానిని దండే లందురు. తాజా
తనము = క్రొత్తఁదనము. ఇది హిందూ
స్థానీ పదము. తోమరాకృతిలో నున్న
జెండా కఱ్ఱలకు నేజా అనిపేరు. నావ
యొక్క రెండుపార్శ్వములను గలుపుచు
రెండుమూల లుండును. ఒకవైపునఁ దెర
చాపయూ, రెండవవైపునఁ దెడ్డువేయూ
ప్రదేశము నుండును. తెరచాప లైపున
నుండుమూల 'ననిమితట్టు' నియూఁ దెడ్డు
వైపుననుండు మూల 'నమరముత' ట్టు
నియూఁబల్లెవారు వ్యవహరింతురు. అనిమి
తట్టుచిన్నదిగ నుండి క్రింద గూడువలె
నుండును. అమరముతట్టు వికాలముగా
నుండి దీనిక్రిందఁ దలుపులు గల యొక
గదియొందును. నావికు లీగదియందే వంట
చేసి కొందురు. అనిమితట్టువైపునఁ దెర
చాపకట్టుట కొక, పెద్దకొయ్య యొం
డును, ఆపెద్ద కొయ్యకు ననిమితట్టునకు
నడుమగా నొకచిన్నకొయ్య యొందును.
దీనికే 'చాటుకఱ్ఱ' యనిపేరు. నావికులే
చాటుకఱ్ఱను, అనిమితట్టు క్రిందనున్న
గూడును, కుభ్రముచేసి పూజచేయుదురు.
కొయ్యపైఁదెరచాపత్రాటి నమరముతట్టు
నకు విగింతురు. నావికుఁడు గడవేయూ
నపుడు వడచునావయొక్క పార్శ్వభాగ
ములకుఁ బడులని పేరు. నావయొక్క
పార్శ్వభాగములను గలుపు క్రింది కమ్మ
లకు లాతా అని పేరు.

ఎప్పటి కప్పుడు మెఱుఁగు రంగు
వేయటచేఁ క్రొత్తగా నున్న నే జాలకుఁ
గట్టిన జెండాలు; చాటుకఱ్ఱ నూడ్చి

కుభ్రము చేసిన యనిమితట్టు, నావయట
నటునూఁగవండఁ గ్రొత్తగా వేసిన బిగ
వైన లాతాలు, అమరముతట్టునం దండ
ముగా నిర్మించిన కుభ్రమైనగది, యీఁత
యందును, నావనడు పుటయందును
బాగుగా ననుభవము గడించిన తండేలు
గల నావను గంగయొక్క రేవులో సిద్ధ
పఱచి రని భావము.

గడల నొడ్డునఁ ద్రోయఁగాఁ బడిన నావ
నిలుపుగాఁ దీర్చినట్టి లోకలను దూఁకఁ
బడవయమరముచేఁ జీల్చఁబడిన నేరు
సగము వజ్రాయుధపుటంచు జిగి నెలర్ప.

(ప్రస్థాన-148)

అమరతట్టునే అమర మని బెస్తలు
వ్యవహరింతురు. అమరము తట్టుపైఁ
గూర్చుండి తండేలు తెడ్లు త్రిప్పును. నది
యొడ్డున రేవులో లోఁగు తక్కువగా
నుండునుగాన ముందుగా గడ కఱ్ఱలతోఁ
ద్రోసి పిమ్మట నావను నదిలో నడుపు
దురు. నావదూసికొని వెడలునపుడు
నావచే నీరు రెండుపాయలుగాఁ జీల్చఁ
బడును. అమరము తట్టుచేఁ జీల్చఁబడిన
నీరు వజ్రాయుధము యొక్క యంచు
వలెఁ బ్రకాశించు చున్నదని భావము.

అనిమితట్టునఁ గూర్చుండి యంబుజాక్షుఁ
డాత్మపాదంబులన్ జలమందుఁ గడుగఁ
దాసుహస్ర సహస్ర వత్సరము లేఁ
వలసె నది విష్ణుపాదోద్భవీత్య రేఖ.

(ప్రస్థాన 148 పుట.)

నావయొక్క యనిమిత ట్టువైపున
వండుచు గాన జనులు దానిపైనుండి కావ
నాకోహింతురు. శ్రీరామ చంద్రుఁడు
నావనా రోహించి యనిమి తట్టుపైఁ
గూర్చుండి కాళ్ళుకడిగి కొనఁగా ముఱుఁ
గొన్నివేల సంవత్సరములకు గంగానది
విష్ణు పాదోద్భవత్యమును చాల్చిన దని
భావము.

చూడముచ్చటయైన యోడ మంగలనంచ

మోమైన యోడ నిమ్మలను నంది

గంటలు మువ్వలు గలగల లాడెడు

నోడ నున్నబళ్ళ నొప్పు నోడ

గుహునోడపైదాను గూర్చున్న భరతుండు

గంగవాఁడెడు నేనఁ గాంచికాంచి

జనుజంతువులయొక్క భావంబు పరికించి

జనునోరువు చూచి చక్క నెఱిగి

మన్నదేవానురులు శ్రచ్చుకొన్న కడలి

కూడ నింకటి శ్రమపడి యోడదనుచు

వేల్పుకొట్టిని క్షిమియింప వినతిపెట్టి

యట్టై కన్నురుగా గంగ కట్టు అనియె.

(పాద 271 పుట)

హంసాకృతితో నొప్పు ముఖముగలది,

గలగల లాడెడు, మువ్వలు గంటలు

గలది, కంబళ్ళతో నొప్పునదియు నగు

ముచ్చటయైన యోడపై భరతుండు

కూర్చుండె నని భావము.

విశ్వకాథవారు నానను వర్ణించునంద

ర్భములో నావికపరిభ్రామను వాడుట

ముచ్చటగా నున్నది. ఈ విషయమునే

యాత్యకథలో 'నాచిన్నప్పుడు కృష్ణ.

నిట్లు దాటుట నేనుపలుమార్లు చేసితిని

ఈయనుభవమునే నారామాయణములో

భరతుండు గంగను దాటుటలో వ్రాసి

తిని' (మేఖల - 14 పుట) అని చెప్పి

నారు. ఇచ్చట సీతా రామ లక్ష్మణులు

గంగను దాటుటకూడ గ్రహింప వల

యును.

జానపదుల ఆచారకాండ

- శ్రీ సి. బాలకృష్ణయ్య, బియస్సీ. ఎం. ఏ.

ప్రకృతి పాఠశాలగా అనుభవాలే పాఠాలుగా ఆవేదన వేదంగా, ఆరాధన ఆమోదంగా శ్రమించే శ్రమజీవులు జానపదులు. నేటి ఆణుయుగంలో కూడ జానపదులయందును, నాగరికులయందును కొన్ని ఆచారములు పాటింపబడుచున్నవి. జానపదులు ప్రకృతి ఆరాధకులు. అందుకు కారణం ప్రకృతిభీభత్సమే అని చెప్పుకొనవచ్చును. అంటువ్యాధుల కారినండి తమను గ్రామదేవతలు రక్షిస్తారని ఆ గ్రామ దేవతలకు జంతుబలు లివ్వటం వారి ఆచారం. జంతుబలులేగాక అనుమాన బ్రహ్మరెడ్డి కథలో నరబలి ఇచ్చినట్లుగా కూడ చెప్పబడినది. వేప చెట్టు రావిచెట్టు కలిసినచోట వాటిని పూజిస్తే సంతానం ప్రాప్తిస్తుందని ఆ చెట్లను పూజిస్తారు. వారికి మానవాతీత శక్తులపై ఆశారమైన నమ్మకము. మంత్రతంత్రాలు, మందు మాకులు పెట్టడం, చేతబడిచేయడం, తుద్రకక్తులను, భూతప్రేతాదులను సంతృప్తి పరచడానికి బలులు ఇవ్వడము, ఇప్పటికి పాటిస్తున్న ఆచారము.

జానపదులలో గూడు కట్టుకొనిఉన్న ఆచారవ్యవహారాలు ఉత్సర సమయాల్లోను, పెళ్ళి సందర్భాలలోను తెలుస్తాయి. తల్లి తన కూతురిని అల్లుడితో పొగనంపుప్పుడడు చేయబోధలో అనేక సాంఘికాంశములు నిక్షిప్తమై ఉంటాయి. భూమిలో విత్తనాలు చల్లినప్పటి నుండి పంట ఇంటికి చేరేదాక ఏదో ఒక రూపంలో జానపదులు గ్రామదేవతలను పూజిస్తుంటారు. పంటలు ఇంటికి వచ్చే ముందు ధాన్యాన్ని గ్రామ దేవాలయాలలో కప్పలుగా పోయటం ఇప్పటికిని జానపదుల ఆచారం.

పంటకోసం గింజలు చల్లేమందు, పంట కోరిలకుమందు మూడు రాళ్ళచే చేతుబడి పనువుకుంకుమతో అలంకరింపబడిన అన్నమ్మ అనే గ్రామ దేవతకు నైవేద్యం పెట్టి దండం పెట్టుకుంటారు. గ్రామంలో గత్తెంకస్తే పోశమ్మ తల్లిని కొలుస్తారు. వేటలో జంతువు దొరికితే దాని కాలిముక్క కొంత కోసి, దాని కాలేయాన్ని అడవివైపు విసిరేసి ప్రకృతి మాతకు కృతజ్ఞత చెప్పకుంటారు. చేను పంటమీదికి వచ్చిన తర్వాత మునుములు కోసి కప్పనూర్చి తూర్పారబట్టి ముద్రలు కొద్దారు. ఆ తర్వాత 'యాట' ను పొలంలో పెరికి నరికిన స్థలంలో గొయ్యి తీసి తోలును, ఎముకలను, తామలీపిగా మిగిలిన పదార్థములను ఆ గొయ్యిలో పూడ్చిపెట్టే ఆచారము నేటికిని గలదు.

జానపదుల్లో పచ్చబొట్టు పొడిపించుకోవడం ఒక ఆచారం. బావ తన తురదలు పిల్లకో, మరిదలు తన బావకోలేక బంధుమిత్రులద్వారానో పచ్చపొడిపించుకోవడం అది చెదరిన నుచ్చగా కాళ్ళతర్వాన్ని పొందడం 'టోటమిక' స్థితిని సూచించునట్టి ఆచారము. ఆదికాలంలోని టోటమిక దశావధానమే పచ్చబొట్టు పొడిపించుకోవడమనే ఆచారం గారూపు దిద్దుకుం దని శాస్త్రజ్ఞుల అభిప్రాయము.

గొట్టెలను పాలింగు కుంజాకులలో గొట్టెలమున్నితో చేసిన కంబళ్ళకుండు రూతాదులను పార్ద్రోలు మౌలికశక్తి ఉన్నదను విశ్వాసము గలదు. వరముల వివాహముల యందు పోలుగా గొట్టెల యాకారమును చిత్రించు వాచారము గలదు

ఈపోలు ఆదికాలమున వల చిన్నమైన దాని యాచారమే యని చెప్పుదురు. ఆయాకాతుల వివాహసమయము

అందు కుల చిహ్నములే పోలుగా రచించబడుచున్నవని కాస్త్రకారులు స్పష్టము చేసిరి.

కొమిరెల్లి మల్లన్న కథలో కంబళ్ళను తేసికొనిన అభివర్ణనలకు ఆక్షేపణకొండబోడనియు, గ్రామదేవతలకు మెప్పుకలును ననియు దేహము ఆరోగ్యముగా నుండుననియు గలదు. నల్లగొంగడి కప్పుకొనిన వాని వద్దకు భూతప్రేతములు రావనియు తెల్లగొంగడి కప్పుకొనిన కప్పములు తొలగుననియు ఈవిధముగా గొంగళ్ళను గూర్చిన ఆచార మిప్పటికిని గలదు.

జానపదులలో కొన్ని జంతువులను చంపరాదను ఆచారముగలదు. జంతుపరముగా పిల్లిని, బల్లిని, కాకిని, గోవును చంప గూడదను నిషేధము గలదు. పామును చంపినచో దానిని మంచిగండపు చెక్కతో నోట రాగి నాణెముంచి దహనక్రియ నిర్వహించు నాచారముగలదు. పిల్లిని చంపినచో దానిమాంసమునుగాని, కాలి ప్రోళ్ళనుగాని, తినవలయు నను ఆచారము గలదు.

జానపదుల్లో 'సకినం' అనే ఒక ఆచారము గలదు. ఆనారోగ్యవంతుడైన మనిషి నుద్దేశించి పెద్ద మనుష్యు లొకరు చేటలో బియ్యం పోసి చేటును నిలుపుగా నుంచెదరు. ఆ తర్వాత వారు అనుమానించిన వ్యక్తి చేరు నుచ్చరించెదరు. వారు అనుమానించినవారు ఆ ఆనారోగ్య వంతునికి అపదకలిగిస్తే ఆ చేటు అటుఇటు కదులుతుంది. లేకపోయినచో ఆచేటు కదలదు. ఇదిజానపదుల్లో ఇప్పటికినిగల ఆచారము. తమకుటుంబములో ఎవ్వరికైనను మరూచికను పోకిలే గ్రామదేవత వసాహరము పంపించు ఆచారముగలదు.

ముస్లిములకు ప్రధాన - పండుగ యైన మొహరము గడిచిన వదవనాటి రాత్రి మృతపీఠము పేర కందుకూరి చదివించుట (తరువాతి 24 వ పేజీలో)

ప్రకృతి కవి - కవికొండల వేంకటరావుగారు

- శ్రీ ధూర్జటి వేంకటకాల

కొలను చేరాలంటే కొండ చాటాలి. చేరడానికి సరియైన బాటలేదు. అయినా చేరాలనే తాపత్రయం మటుకు ఉంది.

కలువ పూ పరిమళాన్ని ఆస్వాదించడం ఒక ఆనందూతి.

సన్నజాజాల పరిమళం ఒక ఆనందూతి. సన్నజాజాల పరిమళం ఒక రీతిగా ఉంటే, మల్లెలసుగంధం మనల్ని హతాత్తుగా ఏదో కొత్త ప్రపంచంలోకి తీసుకెళ్తే, కలువల పరిమళం మటుకు ఒక వింత ఆనందాన్ని కలిగిస్తుంది. దాని పేరు కొండకొలకు! వి: సితోర్పిల!' చూద్దాం.

'ప్రకృతి'నే కవిత్వా ముఖం చేసిన 'వర్డ్స్ వర్త్' వంటి అంగ్లకవులు విశ్వసాహిత్యంలో పేరెన్నిక గన్న ప్రకృతి కవులైతే, తెలుగు సాహిత్యంలో ఆ విధంగా స్థిరపడ్డ మొదటి శ్రేణికవులలో కవికొండల. కాపిరాజులు జ్ఞాపకం వస్తారు. ప్రకృతికి పరవశించి పోయే ఆ చార్య కూడ్రేదొర శిష్యురీకంలో కొవుకులుగా పెరిగి, కవిత్వంలో ఉన్నత శిఖరాలను దర్శించి ప్రకృతికవులుగా స్థిరపడ్డారు. వీళ్ళిద్దరి రచనలోను, దృక్పథంలోను శిల్పంలోను ఒకరికొకరికి సామ్యం లేదు. ఎవరితోన వాళ్ళది, ఎవరి ఆనందూతి వాళ్ళది.

వేంకటరావుగారు అక్షరాలా ప్రకృతి కవి. భావకవిత్వానికి ఆలంబన వస్తువులు ప్రకృతి - ప్రణయాలైతే అందులో ప్రకృతిని కవిత్వావస్తువుగా స్వీకరించి దానితో తాదాత్మ్యం చెందును శ్రీవికొండల.

జానపదుల జీవితాలను, వాళ్ళ అభిరుచులను ఆకళింపుకొన్న వీరు ఆధునిక సాహిత్యంలో 'ఎంకిపాటలు' రచించిన నందూరి, భావ కవిత్వా పితామహుడగు రాఘవప్రోలుల కన్నా ముందుగానే జాన

పదఫక్కిలో గేయాన్ని వలికారు. నినికి ఆయన గేయం రచించరు. ఆయన ఆ భూతిని కదిలించగా అదే ఆయన కంతుండి ఊడిపడుతుంది. ఆధునిక తెలు సాహిత్యంలో ప్రణయకవిత్వా గేయనిర్మాకృష్ట కాస్త్రీగారైతే, జానపద గేకవిత్వా విధాతగా కవికొండల వాచక్కగా పేర్కొనవచ్చును.

జానపద గేయ కవిత్వా జీవితాన్ని ప్రారంభించిన కవి కొండల గేయాలి పలకరిస్తాడు, అవి మాటాడతాము, నిట్లు రుస్తాయి. ఆయన గేయాలలో 'నామంచి పాట... గడ్డిపూలు, విలాసిని వైన నేయం శివరాత్రి ప్రభ, ఒక గీతిక ...' వంటి: పేర్కొనదగ్గవి.

'నామంచి పాట నాలో నేనే
పాడుకొంటానో
నే నైకిపాడ - పాడిలేగీడితే ...
వచ్చేదంతా రెండోరకమేను'

అన్నప్పుడు మంచిపాటను తనలో తాను యథాలావంగా ఆలపించినా ఆ ఆలాపన అప్రయత్నంగా బయటపడి పాటగా దూపొందుతుంది. అసలు కవిత్వమంటే నే నెల్లువికి వచ్చే భావవాహిని కాదా! అయితే 'పాడితే ... గీడితే వచ్చేదంతా రెండోరకమేను' అనడంలో ఆయన తొలిసంవేదన ఎంతగా ధమైనదో తెలుస్తుంది.

ఆయన్ను ప్రతిభావంతుడైన ప్రకృతి కవిగా నిలబెట్ట గలిగిన మరొక గేయం 'గడ్డిపువ్వులు'

'చారిపక్క గడ్డికింద ఇరుక్కు నుంటాయ్
గుక్కడు నీళ్ళకే ఫక్కున నవ్వుతాయ్'

గడ్డిపూలు చాలా నున్నితమైనవి. వాటి జీవితం కూడా ర్యగప్రాయమే మరి!

మోతుకారిన చెట్లుగాని, జీవితాలుగాని, వసుంతించేత చిగురించి నట్లుగా, కాడిన అగడ్తలు వికసిస్తాయి. 'గుక్కడు నీళ్ళు ఫక్కున నవ్వుతాయ్' అనడంలో ఎంతటి ఆత్మీయత ఉంది. సృష్టితో ప్రాణి జీవితంకూడా కేవలం బుద్బుద ప్రాయమేకదా! ఏడుస్తూఃలకాలంబ్రతికే కన్నా ఒక్కసారి నవ్వి మరీపోవడం ఎంతధన్యత! దానిని మానవజీవితాలకు కూడా సమన్వయించవచ్చు!

ఇక విగారి రసజ్ఞతకు ఉదాహరణంగా 'విలాసినినైనతేయం' అనే గేయాన్ని స్వీకరింప వచ్చును.

'ఒడలరేవులో ఒయ్యారి ఎవరంటే
ఒయని పలికింది ఒయన లేయమా!'

అని పలికినప్పుడు నిజానికి గొప్పఉహాకాలి కవికొండల అనే భావన కలుగుతుంది. నదులన్నీ సాగరంలో కలుస్తాయి నదులన్నీ స్త్రీలైతే సముద్రుడు పురుషుడు కేవలం పురుషుడే కాదు. గొప్ప రసజ్ఞుడుకూడా! అతనిజీవితం రసమయం! పిలిపించు కొన్నది గోదారి! గొప్ప రసధుని. సుడులు తిరిగే గోదారి సముద్రుడి పిలుపుకు తన్మయత్వంచెంది, తనతగాన్ని అలుపుకు అపి, స్త్రీలాలిత్యాన్ని పొంది ఒయ్యారంగా తారితారి వస్తూఉంటే కడలిరాజు ఆమెను కవ్వించడానికి ఉద్యుక్తుడౌతున్నాడు. వీరిద్దరి అనుబంధం ప్రకృతి పురుషుల లీలగాతోస్తుంది'

కవికొండల వారి గేయాలలో 'శివరాత్రి ప్రథ' అయన్న ఉన్నత శిఖరాంతరే చేర్చింది. శివరాత్రి నాడు శివుని తాండవస్వరూపాన్ని కళ్ళ ముందుంచు తాడుకవి.

'నొసట మూడోకన్ను కొలిమి
కమ్మరయితే ఇనుముకరగ
సోమరయితే చలిని కాగ
ఎవరు వచ్చారోయ్
చంద్రుడుటంజటాజాటం

సాంద్రనీలపు చదలపాపట
మూరిగి పోతున్నాయి
ఆ కడకు బడునొక్కయంజ
ఈ కడకుబడు నొక్కయంజ
ఏకమాను జేయించును నడుమొక
రెఖగా దా వంచి కొంచు
సుందియంటే కేలేంచువారెవరు?
చిగు అని తోలేంచువారెవరు?
కారు నల్లని కాళరాత్రి!

అనూహ్యమైన బొమ్మ! ఆ భావ, వ్యక్తీకరతగతి, అన్వయానికి లొంగదు! గొప్ప అనుభూతి నిస్తుంది! ఏమిటి తాత్పర్యమంటే కారునల్లని కాళరాత్రి సమాధానం! కంచెతో బొమ్మకు రంగువేయడంకాదు! రంగుల్లో నీళ్ళుముంచి పెడబల్లిన చిత్రం! ఆయనే మల్బికస్తే మల్బిరాయలేని లోకాత్తర చిత్రం!

'నదినిండ నీరున్నదీ - నావపై పిల్లున్నదీ
పిల్లాకు ఒళ్ళున్నదీ-ఒళ్ళెల్ల వయసున్నదీ'

నదినిండా నీరుండడం ఎంతసహజమో నావమీదుండే పడుచుపిల్లకు ఒళ్ళుండడం దాన్నిండా వయసుండడం అంతసహజం అసలైన కవిత్వం, పిల్లాకు ఒళ్ళున్నది ... అనడంలోలేదు. ఒళ్ళెల్ల వయసున్నది... అనడంలో ఉంది. ఒళ్ళెల్లా వయసున్నది అంటే అదికొరికతో ఎగిరిపడేది అని వేరే చెప్పాలా!

కవి కొండలవారి కవిత కేవలం గేయం వరకే పరిమితంకాలేదు. చక్కని వృత్తరచనలో కూడా ఆయన చేయి తిరిగిన మనిషి! భావకవులందరు ఆంధ్ర భాషా సంపర్కంమూలమేకాక సంస్కృతాంధ్రాలను కూడా ఖుణ్ణంగా ఎఱిగి చక్కని పద్యకావ్యాలురాసేరు. గేయాలతో పాటు వృత్తరచన చేసిన వారిలో 'వికొండల' ఒకరు. ఆశ్చర్యమేమంటే వీరి ఛందోదూపాలకు, కందపక్షి, ద్వీపలాక్షి' వంటికొత్తపేర్లు పెట్టారు. రసికొద్ది కావ్యాలలో 'సుమనోహ్లాదిని అనే

తద్యకావ్యం, 'రాధిక రాజిగాడు, అనే ప్రబంధం, 'హరివిరోధములు' 'పేర్కొనదగినవి. ముఖ్యంగా 'సుమనోహ్లాదిని' చదివినప్పుడు భావబంధురమైన సమాసాలతో పాటు, కొన్ని చోట్ల ఒకచిత్రమైన వెటకారంతోకూడాకొన్న సోస్యంకూడా తొంగి చూస్తుంది.

'గరుడాళ్ళారుల వీపు చిన్నదనిచో?

కాంతన్ మహాశ్రీని నీ
య్యరమందే యిటికించు కొంటివి!
ప్రభూ! యున్నానై నేనునిన్
దతిమే యంతట జాతిపోవు నని త
స్సారీశో భూషణున్
మఱుగుం బెట్టెను కౌస్తు భంబునను,
దొంగన్ గాను భక్తుండరా

ఇక్కడ వ్యంగ్యంకవిగడు సుదనంగా నుండి వచ్చింది. నిజం చెప్పాలంటే యందులో వ్యాజస్తుతి తొంగిచూస్తుంది. 'దొంగన్ గాను భక్తుండరా! అన్నప్పుడు అతని ప్రపత్తి తొణికిస లాడుతుంది. అందువల్లనే యీ పద్య భాగానికి 'హరివిరోధము' అని పేరుపెట్టారు. వృత్తాలతో పాటురాసినకొన్ని జాతులలో ముఖ్యంగా కందాలకు ఆయన విలక్షణంగా 'కందపక్షి' అని పేరు పెట్టారు. సహజంగా భావుకుడు కాబట్టి పద్యం భావాన్ని బట్టి పరిగడుతుంది. అంటేకాదు, భావనలో నూతనత్వం, పలుకులో స్వతంత్రత, ఉహాలలో ప్రత్యేకత సూతరించుకొన్న ఉత్తమ రచనను మన ముందుగాచుతారు. గేయాలలో కావపదుల శృంగారం, తద్యాలలో మునిశితమైన హాస్యం. కావ్యాలలో భక్తి తత్పరత, అన్నిరకాలైన రసాలను సమపాళ్ళతో పోషించగలిగి ఉత్తమకవి యని పించు కొన్నారు.

కవికొండల వారి ప్రతిభావైశిష్ట్యాలు కేవలం కవిత్వం వరకే పరిమితం కాలేదు. మ చిత్రాలు రాసేరు. కథలలో ఎక్కువ భాగం త జీవితంలో తారసిల్లి సంఘ

టనలే యితివృత్తాలుగా తీసికొని వ్రాయడం జరిగింది. అందుకే కాబోలు! వానిలోకిల్పం కొట్టొచ్చినట్టు కనిపించదు అట్లనీ మరీ నేలబాగుగాకూడా ఉండదు. అంతే గాదు! కథారచనలో తనకంటూ ఒక అత్యు ముండదు. అందుకే కథ చూపిన బాటనే తాననుసరించి చిత్రరథ దాని గమ్యాన్ని చేరుకొంటాడు. నిజానికి ఆయన కథ రాయాలనే దృష్టితో కథారచన చేయరు.

‘కవికొండలవారి కథలలో’ కూర్మకాళవిచింతనం’ గావుదూ! యింజరం బండిరాలేదు, ఆయన కథ, సాంఘిక మనస్తత్వం, పిచ్చి చిలకలు, పాపిష్టిపదిలూపాయలనోటు, పొట్టివికలు, వాలు జడలు, వంటి కథలును; పెనుమంచలి

(22 వ పేజీ తరువాయి)

ముస్లిముకాలిలోను కొన్ని హింగూకుటుంబాలలోను అనేక ప్రాంతములందు ఆచారముగా నున్నది.

ఒకజాతి యొక్క ఆచారములు, ఆ జాతికి ప్రాచీన కాలమునుండియు పరంపరగా సంక్రమించుచున్న పురాగాథల వలన స్థిరపడునని చెప్పవచ్చును. తానాచరించుచున్న ఆచారకాండను సమర్థించుకొని దానిని పాటించుట కలవాటు పడును. అందుకే సాంఘికాలైన అనేక ఆచారాలు జానపదుల్లో కావ్యతత్వాన్ని పొందగలుగుచున్నాయి.

మైథిళులైన ఆచారములే కాక మరెన్నో ఆచారములు జానపదుల జీవితాంతో ముడిపడియున్నాయి. జానపదుల ఆచారవ్యవహార సంస్కృతి సభ్యతలను నాగరికులు తెలుసుకొనాలనుకుంటే జానపద సాహిత్యాన్ని ఇంకా ముఖించి తీరవలసిన అవసర ముందైనా కలదు.

0—1

తైనదేవుడు, నుమనోహ్లాసిని, గాంగ్ మన్ నూరయ్య, కలిపురుషుడు ‘వంటికథల సంపుటులును’ పేర్కొన దగ్గవి. ‘రావుదూ! యింజరం బండిరాలేదు’ కథలోని పాత్రలు యీనాటికీ కాదు, ఏనాటికీ మరచిపోలేము. ఒక్కసారి మనకు పెట్టి చదివితే అది కావ్యతంగా మనసులోనిలిచి పోతుంది. ‘ఆయనకథ’ అనే కథలోని ఈశ్వరమ్మ చాలాతత్కాళిమానం గలది. అధికారులకు లొంగే మనస్తత్వం కలిగియున్న భర్త కుంజరస్వామి బారిమండి కొడుకును తప్పించి స్వతంత్రంగా జీవించేయాలనే ఆసో ఉంటుంది. ‘సాంఘిక మనస్తత్వం’ అనే కథలో అర్థంలేని వేషభాషలకు, అడంబరాలకు ప్రాధాన్య మివ్వడం వలన ఎంతటి అనర్థాలుసంభవిస్తున్నాయో తెలియ చెప్పడానికి ప్రయత్నించారు. ‘కూర్మకాళ విచింతనం, బడిగంటలు’ అనే కథలలో ఆనాటిపాఠశాలల పరిస్థితులు అవి నడునబడే తీరు తెన్నులు- వీటన్నింటిని ఉదాహరణ పూర్వకంగా వివరించారు. వేంకటరావుగారు రాసిన కథలలో ‘నీడల పడక’ ఎంతో అర్థవంతంగా ఉంటుంది. చక్కగా పాఠకులచేత చదివిస్తుం దాకథ. మొత్తంమీద కథలన్నం లోనూ, హూండాతో కూడుకొన్ని సునిశితమైన హాస్యం లొంగి కూస్తుంది. ఇగనైరువకతాబ్ది పూర్వార్థంలో వచ్చిన గొప్పకథలలో కవికొండలవారి కథలు కూడా చెప్పకోవచ్చు.

కవికొండలవారి రచనలలో యింకా ‘ప్రకృతి కుండనము, నెలబాలుడు, ‘అనే కవితాసంపుటులు, ‘ఇంకొకటి’ అనే నవల, ‘తెర వెనుక బొమ్మ’ అనే ఏకాంకిక పేర్కొన దగ్గవి.

భావకవిత్వానికి అలంబనకస్తువులైన ప్రకృతి - ప్రణయం - యీ రెండింటిలో ప్రకృతికే కవిత్వానస్తువుగా స్వీకరించి రచనలు గావించిన కవికొండల నూటికి

నూరుపాళ్ళు ప్రకృతికవి - కథ రాసినా, నవలరాసినా, నాటకం చేపట్టినా, తాను ప్రకృతి కవి ననే భావాన్ని ముద్దొస్తాడు.

వేంకటరావుగారికి కవిత లో తాను గొప్ప రచనలు చేసి, గొప్పకీర్తి ప్రతిష్ఠలు పొందాలనే దుగ్ధలేదు. ‘నేను వ్రాసిందేదో వ్రాశాను; ఇవ్వుమేలే స్వీకరించండి, కష్టమేలే మౌనమైండి!’ అని శ్రీశ్రీగాగోకచోట అన్నట్టు ఆయన నిర్లిప్తుడు. తిట్లకూ-పీటలకూ ఒకేరకమైన నిశ్చలత్వం - సాహిత్యసభలలో రసజ్ఞులసరసన కూర్చొని ముక్తికంఠంతో కావ్యగానం చేయడం ఆయనపనిగా పెట్టుకోలేదు. మాటలలో మాని, మనసులోకవి.

అందుకే తాను చెప్పదలచు కొన్నదంతా కలంతోనే చెప్పారు.

నదులు సెలయేళ్ళు, నుమద్రాణు, కొండలు, కోనలు, అరణ్యాలు, పక్షులు, పూలు, చెట్లు, చేనులు, జీవించినంత కాలం వాటిని గురించి ఆలోచించి వాటి బొన్నత్యాన్ని లోకానికి తెలియ చెప్పగలిగిన ‘కవికొండల’వంటి ప్రకృతికవులు ఎల్లప్పుడో ఎక్కడోగాని తటస్థుడారు.

రాసిన ప్రతిరచన లోకోత్తరంగా ఉండకపోయినా ఉత్తరలోకాన్ని చూచి కదలి ఉత్తమ గేయాలు వచ్చాయి ఆయన చేతినుండి.

కవికొండలను తలచుకొన్నప్పుడల్లా- ‘గోదావరి ప్రాంతంలోనియిసుక తిన్నెలు పచ్చని పొలాలు, రంగుల పిట్టలు పాడుకొంటూ దగ్గరకొస్తున్న ట్టుంటుంది.

సమాలోచన పంచమసంపుటము రచనల అకారాదిపట్టిక

రచన, రచయిత	సంచికల సంఖ్య	రచన, రచయిత	సంచికల సంఖ్య
1. అడిగొప్పుల హోదాగారి కావ్యసమీక్ష శ్రీ చేబోలు చిన్నయ్యబహ్మకవి, ఎం. ఏ.	10	18. కవితాసంభవము - అవతారిక వైశిష్ట్యము శ్రీ పి. ఏ. వి. వల్లభాచార్యులు	28
2. అడివిబాపిరాజుగారి జీవితచిత్రం శ్రీ వి. సిమ్మన్న, ఎం. ఏ.	1	19. కృష్ణపక్షము - ఒక సమాలోచన శ్రీ వెలుదండ నిత్యానందరావు	1
3. అద్దేపల్లివారి రెండుకావ్యాలు డా. ఆచార్యభాగవత్, ఎం. ఏ, పి.హెచ్. డి.	4	20. గంగాధర కవి కవితామృతము శ్రీ ఏ. కృష్ణప్ప బి. ఎస్.సి, బి. యిడి	12
4. అమృతరసభోగ పుండ్రేక్షువు. ఆనందభిక్షువు శ్రీ ఆర్. వేంకటేశ్వరశర్మ	12	21. గ్రంథావిష్కరణ సత్కారసభలు (రిపోర్టు) చండనృపాచారి	2
5. అలవాటయిపోయితి మేమి చెప్పుదున్. (పద్య) శ్రీ అద్దేపల్లి లక్ష్మణస్వామి	12	22. చండనృపాచారి కవితాకథ శ్రీ ఎమ్. జయదేవ్	24
6. అశ్రుమాల గ్రం. స		23. చిత్రభారతముపై ప్రాచీన కావ్యగత పాత్రల ప్రభావము శ్రీమతి డి. అన్నపూర్ణ	
7. అక్షరాంజలి (శేయం) శ్రీరామదుగు వేంకటేశ్వర శర్మ	6	24. చిన్నయమారి అప్రస్తుత ప్రశంస - ఒక అనుకీర్తన శ్రీ వాడపల్లి చక్రపాణిరావు	8
8. ఆంధ్ర సత్య స్త్రీలో సంప్రవాణం డా. చన్నాప్రగడ జయలక్ష్మి, ఎం. ఏ, పి.హెచ్. డి.	12	25. చూతపురీవిశాసము (గ్రం. స) శ్రీ సుప్రసన్న	8
9. ఆంధ్రకుకసప్తతిపై కథాసరిత్సాగర ప్రభావం శ్రీ పాలతోడేటి జగన్నాథరావు ఎం. ఏ.	23	26. ఛందస్సమీక్ష శ్రీ చిక్రావూరి శివరామకృష్ణశర్మ ఎం. ఏ	12
10. ఆధునికాంధ్ర సాహిత్యం - కొడాలివారి కవితా వైశిష్ట్యం శ్రీ ధూర్జటి వెంకట బాలాజీ	24	27. ఛందో విశాసము శ్రీ క. రామభద్రన్ ఎం. ఏ.	24
11. ఆలోచనా లోచనాలు శ్రీ కర్రాకార్తికేయ శర్మ	1	28. తెలుగుబిడ్డ (పద్య) శ్రీ ధూళిపాళ అర్క సోమయాజి	1
12. ఉజ్జ్వల భావతిరంగిణి, కరటం నాఆదర్శం శ్రీ క్రొవ్విడి రామం. బి. ఏ, బి. ఎల్., బి. యిడి.	6	29. తొండై మండలంలో చోళులపాలన ఆచార్య మన్. శ్రీపతిసాయుడు	12
13. కవి - కావ్యము శ్రీ వేదాటి రఘుపతి ఎం. ఏ.	1	30. త్యాగయ్య - శ్రేత్రయ్య - అన్నమయ్య శ్రీ డాక్టరు ఎస్. గంగప్ప ఎం. ఏ, పి.హెచ్. డి.	1
14. కవితావిప్లవానికి మధ్య ఓములు శ్రీ టి. రంగస్వామి.	3	31. త్రిలింగ లక్ష్మణశేషము - ఒక సమాలోచన శ్రీ యం. రామచంద్రుడు	10
15. కవిసౌర్యభోజుని 116 వ జయంతి (రిపోర్టు)	1	32. దిగుమొలనాగరకత (వ. క) శ్రీ అద్దేపల్లి రామమోహనరావు ఎం. ఏ.	1
16. కలచెడరిపోయె (పద్య) భాస్రప్రసాద శ్రీ బండారు రామవరప్రసాదమూర్తి	4	33. దీపావళి (పద్య) శ్రీ అద్దేపల్లి లక్ష్మణస్వామి	1
17. కాదంబరి - ఒక సమాలోచన శ్రీ యం. రామచంద్రుడు	8		

రచన, రచయిత	సంచికల సంఖ్య
34. దుందుభి (కేయం)	
శ్రీ ఆర్. యస్. సుదర్శనంగారు	
35. ధూర్జటి లోకజ్ఞతవ నిదర్శనంగా - తిన్న నికథ	
శ్రీ సిహెచ్. సుధాకరరెడ్డి ఎం. ఏ.	
36. భవ్యమకరణ శబ్ద రచనా	
ధురంధరుడు - హరిభట్టు	1
మమారి ఆర్. రమ, ఎం. ఏ.	
37. నన్నయ సంవత్సర స్మారక చిహ్నాలు (సంపా)	12
38. నవ్యాంధ్రసాహిత్యంలో కళాసాగరం	2
శ్రీ రామదుగు వేంకటేశ్వరశర్మ	
39. నివాళి (పద్య)	10
శ్రీ శనక నరసింహస్వామి బి. ఏ. ఆనంద్	
40. నివేదనము (పద్య)	1
శ్రీ కావూరి పూర్ణచంద్రరావు ఎం.ఏ, బి. ఓ. ఎల్.	
41. నీరాజనము (పద్య)	10
శ్రీ ఎస్. ఏ. టి. వి. తాతాచార్యులు	
42. నేటి పత్రికారంగం	24
శ్రీ టి. రంగస్వామి	
43. పంప పరిచయము	1
శ్రీ బులుసు వెంకట సత్యనారాయణమూర్తి, ఎం. ఏ.	
44. పత్రికా స్వాతంత్ర్యము (రిపోర్టు)	1
45. పారిజాతము	1
శ్రీ దివాకర్ల వెంకటాచార్యులు	
46. పాల్కురికి ప్రాభవము	23
డా. శ్రీ ఆయ్యంగారి నరసింహమూర్తి	
47. పువ్వాడవారి తాజమహలు	6
శ్రీమతి ఎస్. అరుణకుమారి ఎం. ఏ.	
48. పెద్దన్నగారి భీతహరిణేక్షణ	24
శ్రీ జొన్నలగడ్డ వెంకటరత్నం	
49. పోతన భాగవతంలో ప్రతిబింబించిన -	
అనాటి ప్రజాజీవనం	10
శ్రీ ఇ. రంగారెడ్డి ఎం. ఏ.	
50. పోతనా (పద్య)	6
శ్రీ అద్దేపల్లి లక్ష్మణస్వామి	
51. ప్రబోధ చంద్రోదయము -	
హస్త్య పోషణము	6
శ్రీ కూరం శ్రీనివాసులు ఎం. ఏ.	

రచన, రచయిత	సంచికల సంఖ్య
52. ప్రమాఖపారాణికోపన్యాసకుని సన్మానం (రిపోర్టు)	1
53. బృహన్నల నేర్పిన ఒక దేశీ నృత్యం డా. బట్ల వెంకటేశ్వర్లు	4
54. బైరాగి చీకటి నీడలు - ఒక పరిశీలన శ్రీ కందుకూరి శ్రీరాములు ఎం. ఏ.	3
55. బ్రతుకు - అరుకు (గేయం) శ్రీ పి. వి. యల్ సుబ్బారావు	1
56. భక్తపోతన (పద్య) శ్రీ బావిసెట్టి వెంకట రమణమూర్తి	12
57. భాగవతము - పంచతత్వ సమన్వయము శ్రీ వి చిరంజీవి ఎం. ఏ.	12
58. భాషకు అను కాసనమే వ్యాకరణం శ్రీ మంతెన సూర్యనారాయణరాజు ఎం. ఏ.	10
59. భాసుని దృష్టిలో విదూషకుడు శ్రీ నూరం శ్రీనివాసులు ఎం. ఏ.	23
60. ధూమిక - నవ్యకవితా దీపిక సాహిత్యకోవిద క్రొవ్విడి రామం	1
61. మధుర మీసాక్షి శ్రీ ఆర్. యస్. సుదర్శనం	10
62. మనకు తెలియని మనవాడు (వ. క) శ్రీ ఏ రజాహుస్సేను ఎం. ఏ.	3
63. మహాత్మ్యము మామిళ్ళపల్లి గ్రం. సు.	1
64. మాట్లాడే మల్లెల కవితాసారథం శ్రీ ఎస్. టి. వి. రాజగోపాలాచార్యులు	4
65. మాతృస్తన తారావళి (పద్య) శ్రీమతి కమలాదేవి ఎం. ఏ.	23
66. మానవప్రకృతి - ప్రణయత్రవృత్తి శ్రీ యస్. శేషబాబు	10
67. మాతలి మాధవము ఉత్పాద్యమా? శ్రీ పాలకోడేటి జగన్నాథరావు ఎం. ఏ.	2, 3
68. మాతలి మాధవము ఉత్పాద్యమే శ్రీ బి. వి. సుబ్రహ్మణ్యం ఎం. ఏ.	4
69. మిమికరిత - ఒక పరిశీలన శ్రీ ఎస్. రాజశేఖర్ బి. ఏ. (రత్నశ్రీ)	1
70. ముద్దులాలికే కావ్యం పొద్దు శ్రీ గుమ్మా సాంసాంబశివరావు ఎం. ఏ.	4

రచన, రచయిత	సంచికల సంఖ్య
71. యక్షగానము దాని స్వరూపము శ్రీ బి. మనోహరరావు	6
72. రాజమండ్రీ నామచర్చ డా. శ్రీ జొన్నలగడ్డ మృత్యుంజయరావు	1, 2, 3
73. రాజమండ్రీ నామచర్చ (రిపోర్టు)	2
74. రాజమహేంద్రనామచరిత్ర మీమాంస శ్రీ గురజాల హనుమంతరావు ఎం. ఏ.	10
75. రాజమహేంద్రము - రాజమహేంద్ర శ్రీ వెంపరాల సూర్యవారాయణశాస్త్రి	10
76. రాజకేళర కవి హరివిలాసము శ్రీ ఇప్పనంట నాయుబాబా	10
77. రాధాంత రాజమహేంద్రము శ్రీ గురజాల హనుమంతరావు ఎం. ఏ.	10
78. రుక్మాంగద చరిత్ర - ఆహార పదార్థములు, ఆధరణములు	3
శ్రీమతి వి. లక్ష్మీరాణి ఎం.ఏ.	
79. రుక్మాంగద చరిత్ర - మతము రాజ్యాంగవ్యవస్థ శ్రీమతి వి. లక్ష్మీరాణి ఎం. ఏ.	1
80. లలితకళలు - బాపిరాజు శ్రీ వి. సిమ్మన్న ఎం. ఏ.	24
81. లేఖ 1, 2 శ్రీ దిగవిల్లి వేంకట శివరావు బి. ఏ. బి. ఎల్.	10
82. వాణి (పద్య) శ్రీ పరిమి సాంబయ్య ఎం. ఏ.	
83. వాగవదత్త - గుణవైభవము శ్రీ వెలుదండ సత్యవారాయణ ఎం. ఏ.	6
84. విదూషకపాత్ర స్వరూప స్వభావాలు శ్రీ నూరం శ్రీనివాసులు ఎం. ఏ.	1
85. విప్రసమే వివిధ సంప్రదాయం శ్రీ మామిడన్న సత్యవారాయణమూర్తి ఎం. ఏ.	
86. వేమన్న పదం శ్రీ బి. మనోహరరావు ఎం. ఏ.	2
87. వేయిపడగలు - విశ్వసాధ వారి ప్రాచీన సంప్రదాయాభిమానం	6
శ్రీమతి జి. వి. లక్ష్మి ఎం. ఏ.	
88. వ్యాకరణవాహిని సాహిత్య వికారద శ్రీ క్రొవ్విడిరామం	4
89. వ్యాస పూర్ణిమ (గ్రం. స.)	8

రచన, రచయిత	సంచికల సంఖ్య
90. వ్యాసభారతము - నన్నయ పరిష్కారముపై ఒక పరిశీలనము	32
సాహిత్య వికారద శ్రీ ఏ. సీతారామం ఎం. ఏ.	
91. కాంకరీ (పద్య) శ్రీ వంగర కాశీవిశ్వేశ్వరవేంకటసుబ్బహ్మణ్యశాస్త్రి	1
92. కారదరాత్రులు (పద్య) శ్రీ శనకన నరసింహస్వామి	1
93. కారదాస్తుతి శతకం (గ్రం. స.)	
94. శివానందలహరి (పద్య) శ్రీ వి. ఆర్. రఘుపతి ఎం. ఏ.	2
95. శృంగార కావంతలము - పినవీరన కవితా కాశలము	4
శ్రీ ఎ. కృష్ణప్ప బి. ఎస్. సి. బి. యిడి. ఎం. ఏ.	
96. సమాలోచన పంచమ సంపుటము రచనల ఆకారాది పట్టిక	1
97. సమాలోచన వార్షికోత్సవసభ (రిపోర్టు)	2
98. సాహిత్య కోవిదుని చంపకమాలా సారభాలు శ్రీ పి. వి. యస్. పాన్సో	1
99. సాహిత్య సుధాంతవరీ (గ్రం. స.)	1
100. స్వప్న కేశరి (పద్య) శ్రీ డా. జొన్నలగడ్డ మృత్యుంజయరావు	28
101. ఈస్వర్ధయావర్ధతే విద్యా శ్రీ రాణివాయగ్రీవ శర్మ	4
102. స్వకోచి శ్రీమతి సి. హెచ్. సీతాలక్ష్మి ఎం. ఏ.	10
103. స్వవిషయము (సంపా)	1

వివిధ సాహిత్యాది విషయాలకు చెందిన రచనలున్న 5 వ సంపుటం సంచికలు ఒకే వాల్యూముగా హాఫ్ క్యాలికో బైండు చేయబడి అమ్మకమునకు సిద్ధముగా నున్నవి. వేల రు 12 లు. ఎం. ఓ. వ్వారా పంపినవారికి పోస్టుఖర్చులు మేమే భరించి రిజిస్టరు పోస్టులో పంపగలము.

మూడు, నాలుగు సంపుటముల వాల్యూములు కొలదిగా నున్నవి. ప్రతి ఒకటి వేల రు 20 లు ఎం. ఓ. చేసినవారికి పై విధముగానే పంపబడును. వి. పి. పద్ధతిలేదు. 1, 2 సంపుటములు పూర్తిగా అయిపోయినవి. (సంపాదకుడు)

సాహిత్యభూషణ, విద్యాభూషణ

శ్రీ అద్దంకి సింగరాచార్యులవారు

- విద్యాన్ శ్రీ కొమాండూరి రామానుజాచార్యులు

‘పుత్రత్వేన వృతే స్వయం

వృహరిణా. శ్రీశైలవంశే మహాన్
ఉత్పన్నో నీ సృనింహవీష ముకవి
ర్వావిశతస్తే నిజే
మేధావీమధురోక్తి నిర్మలవిధా
వేదావిదా మగ్రణీః
నిర్మాతీ సృ స మేఘనాథ విజయ
వ్యాయోగ మత్యశ్చుతమ్’

పైపద్యము శ్రీ శైలాస్వయ సంభూతు
లను ‘విద్యా భూషణ’ ‘సాహిత్య
భూషణ’ విరుదాభిరాములును, నగు సింగ
రాచార్యుల వారిచే రచించబడిన మేఘ
నాథవిజయ, వ్యాయోగ మండలి మూత్ర
ధార వచనము. పై పద్యమందలి ప్రతి
పదముగత్యమని నిరూపింప గలిగి వీరి
దివ్య భవ్య జీవితము.

ఈ శ్రీ ఆచార్య గురుపాదులు 59
సంవత్సరముల క్రిందటి దుండభి వత్సర
మున మినమాసమున అద్దంకి తాలూకా
తక్కుళ్ళపాడు అగ్రహారమున అగ్రహారి
వై నెరదాతలనిపించుకొనిన శ్రీ వేంకట
తాతదేశికాచార్యులు, శ్రీరంగ నాయ
కమ్మల నోమపంటగా జన్మించి విజయ
దుండభిని మ్రోయించి అద్వితీయప్రతిభా
కాలులై నాల్గు దశాబ్దములు సంస్కృత
ప్రాకృతాంధ్రభాషలందు ఎవరేని సార
స్వత సేవచేసి 25 శ్రీరామామాయములు
5 గ్రామములు 8 అంజనేయ ప్రతిష్ఠలు
15 బొడ్డురాళ్ళు 10 ఇతర దేవతల
ప్రతిష్ఠాపంత్రిద్ధరణాదికములు వెల
యించి లబ్ధప్రతిష్ఠలై 1974 న ఈశ్వర
భూతిని విడనాడి నిత్యనిభూతికి వేం
చేసిరి.

వీరు గురుకులక్లిష్టులై పలుపురాచార్యు
లను సేవించి కాస్త్రము అభ్యసించుచు,
వేదవేదాంగము అందలి రహస్యముల
నెరిగి కొనుచు తండ్రిగారివద్ద నొకవైపు
సంప్రదాయ రహస్యములను మంత్రతంత్ర
విధులను నవగాహన మొనర్చుకొనిరి. విశే
షించి తండ్రిగారు సంస్కృత ప్రాకృ
తాంధ్రద్రవిడ భాషలందు కాస్త్రాంతి
ములుకన్న సారస్వతమూర్తులగుట వీరి
నుండి ఎన్నో విశేషములు అనుభవము
మీదనుభవమునకు తెచ్చుకొనుచు తెలిసి
కొని, పుంభావసరస్వతి యన్నట్లుగా
వెలుగొందిరి. ఇక వాస్తు జ్యోతిషములను
మూలంకషముగ పరిశీలించిరి. తమ తండ్రి
గారు సేకరించిన గ్రంథాలయమును చదివి
జీర్ణించుకొనిరి. వేయేల వాద్యవి వీరి రస
నాగ్రమున మంజు మండీర యుళంఘళా
రవములతో వృత్తము సేయసాగినదన్న
అత్యుక్తి కాదు. సంస్కృత సారస్వత
మును పరిశీలించి ఎన్నియో విమర్శలు వెల
యించిరి. కవియై పలు సంస్కృతాంధ్ర
ప్రాకృత ఖండకావ్యములు వెలయించిరి.

వీరి లేఖనినుండి వెలువడిన పద్యగద్య
హృదయవిమర్శలు అనేకములగు తీరు తీయ
ములతో వీరివిహారము చేసినవి. లేఖనిని
చేత బట్టినంతనే నేనేకచ్చెదను నేనే
వత్తునేవత్తు నేనేనే, యని శబ్దములు
దుముకు చుండు ననుటకు వీరి కావ్యమాలే
ప్రత్యక్షర సాక్ష్యములు.

అట్లు ప్రారంభించిన లేఖనినుండి
‘గాయత్రీలహరి, సాత్వతీలహరి, ఆకాల
హరి, కరుణార్ణవస్తుతి, ఆక్రందనహరి,
శ్రీరామానుజముని చరిత్ర, శ్రీరామకథా

మృతం, అక్షమాపంచషోడశి, మణినూపుర
స్తుతి, సుదర్శన తారావళి (ప్రాకృతం)
ఆచార్యాష్టోత్తరశతమ్ మున్నగునవి వెలసి
నవి. ఇవన్నియు నముద్రితములే.

ఇక విమర్శ వాఙ్మయమున ‘మహావి
కాలనిర్ణయః, శ్రీహర్ష నైషధాచిత్ర
విచారచర్చ, ప్రతిపచ్చంద్ర వ్యాకృతి
వివేకః, కావ్యపట్కర్తృత్వనిర్ణయః,
కాలిదాసః, వేదీ సంహార నామక నిర్ణయః,
ఛరీ భగ్యన్నితి పద్యవిశేషః రఘువంశ
పాతప్రసాదః, బాలరామాయన నాటక
విమర్శః శ్రీరామామజ సహస్ర నామ
భూమికా ఇత్యాదులుకలవు. ఇవన్నియు
సంస్కృతం లోనివి. సంస్కృత
రత్నాకరః, అమృతలహరి
త్యాది పత్రికలలో వెలసినవి. వీటితో
పాటు ‘మాళవికాగ్ని మిత్రవిమర్శ’
మేఘనాథ విజయవ్యాయోగః అన్నవి
కూడా వ్రాశారు. ఇక నాంధ్రమున శతా
వదానులు మహాకవులు చల్లా పిచ్చయ్య
కాస్త్రీగారి త్యాగరాజు కుకరంభా
సంవాదములకు, కవిప్రమాట్ ప్రభుత్వా
సానకవి విశ్వనాథ సత్యవారాయణగారి
భ్రమరగీతలకు విశేషముగ భూమిక వ్రా
సిరి. పద్యములలో కారుణ్యదీక్ష, దీక్షా
షోడషి అనేవి గలవు.

ఇక సంప్రదాయ పరముగా భగవద్వి
షయము, తిరుమంత్రార్థము ముమాక్షుపడి
ఇత్యాదులు కాలక్షేపము చేసినవారగుట
‘పరమధర్మ ప్రశంస, పురుషోత్తమ విద్య’
‘అర్చావతార వైభవము’ మున్నగు వ్యాస
ములు వ్రాసి సంప్రదాయభారతని సేవిం
చిరి.’

ఇట్లాచార్యులవారు సారస్వత సేవ
చేయుచు అగమకాస్త్రమును పరిశీలించి
ఎన్నియో దేవాలయములను స్వయముగ
ప్రతిష్ఠించిరి. శంఖస్థాపనలు గావించిరి.
గ్రామనిర్మాణము లేన్నియో జరిగినవి.

వీరి సాహిత్య పరిశ్రమను పరిశీలించిన అయోధ్య సంస్కృత మహా విద్యా పీఠము విద్యాభూషణ, సాహిత్యభూషణ అన్న బిరుదులు అనిచ్చి గౌరవించినది. ఇవి గాక ఎన్నియో సన్మానములు జరిగినవి. శ్రీవిశ్వనాథ తనభార్య గీతలకు వీరు వ్రాసిన విశాలమైన భూమికి ను చూచి తెలుగు గడ్డపైనింత ప్రతిభా పాండిత్య ములుకలవిమర్శకులున్నారా? అనిపించుకు రచించిన నారట. కలిమికల కుటుంబము గనుక కీర్తికై తాపత్రయ పడలేదు. నిరా దంబరమైన జీవితము, వీరికి సహజభూషణ ములివి.

ఇవియే గాక వీరి గ్రంథాలయమున నెన్నో గ్రంథములు అజ్ఞాతములుగ నుండి యుండవచ్చునని నాయూహ. నేనీమధ్య శ్రీఆచార్యులవారి కుమారుల చేతి శిష్యుల చేత, తదితర మిత్రులచేతను కొరబడి శ్రీవారి జీవితచరిత్ర అభించి సంతకరకు సమగ్రముగ వ్రాసియిచ్చి నాడను. 200 పొరటలలో సాహిత్య సమీక్షయు చేసి తిని. త్వరలో ముద్రణభాగ్యము పొంద వచ్చునని తలంచుచున్నాను.

వీరి కావ్యములనుండి కొన్నియుదాహ రణములు.

మేఘనాథవిజయ న్యాయోగము-

దశరూపకములలో న్యాయోగ ముకటి ఇందు పఖ్యాతమైన ఇతిగృహ్యము కలిగి మహారణము వర్ణింపవలయును. ఇందు లక్ష్యబుడు ఇంద్రజిత్తున వధించుట కథాంశము. ప్రధానరసము వీరము. రచనా కాలము 20-12-1944, ముద్రణ యైనది.

‘సామిత్రిణానివారితం స్వహమేఘవీర్యం దర్శకరాస్త్రమవతాకృతకాస్యమానుః । నిర్వాతదీప నిర్భతః స- ముద్యుతలం భ్యామత్యసా, చిరుకసంచితచాపకోటిః’

‘విక్షిప్తా భరతానుజేన తదను ప్రక్షేపనః కోప్యసి.

శబ్దబ్రహ్మనుయం స్వపక్షరయజై ర్వానైర్విశవ్య జ్ఞాత్ పుగస్వర్తరుచా 2 న్త రిక్ష సరసి స్వర్ణజ్జ మాపూరయన్ భస్మీకృత్య బత ప్రహస్త మచిరా శ్మాదో ప్రవిప్లః పునః’

ఇందలి శబ్దాదంబరత భావగాంభీర్యము కథాకథన భారణి పాతకు లూహించురు గాక! పంక్తులలో తొలుదొల్తముద్రిత మైనదియే. అప్పుడు వీరికి ‘ద్యావంశవర్షే నిజే’ అన్నవాక్యము నను సరించి ఇరువది రెండువత్సరములు. ఇది ఉత్తరదేశమున పలువురు పండితుల ప్రశంస లందు కొన్నది.

ఇక లహరుల కవితాపరిమళ మామ్రూ ణితముగాక! ‘సాత్వతీలహరి’ ఇది నూట పదిహేనేడుములు కల స్తుతి పూర్వకమైన రచన. 1957 న రచించినది.

శ్రీవత్సలత్కృతసహజాభరణ ప్రధానం దీప్తాత్మదీధితి రథశ్వర కాస్తుభశ్చ । ఆశ్రివ్యతిః పితు రవిశ్లేభ బంధ మేతత్ వక్షిప్రజాయ మరవత్పరి జాగ్రత్తే’ భూధార భావమహితక్షపజైకలత్కృత మేకాతపత్రిత సుభిక్ష విధూతియుగ్మం. అవ్యాకారిం తమపపాదయతి త్వదీయం ఉద్భాసితశ్చ పరివేషధరం కిరీటమ్’

10-5-1957 నకు పూర్తియైనట్లు చిత్తు ప్రతి సాక్ష్య మిచ్చుచున్నది.

ఆశాలహరి :-

1948 నాటి అతి మనోహర భావసం పదకలరచన. ఇందలి శ్లోకముల సంఖ్య 95 మాత్రమే. అద్రితము. తవరూపమ తీన్ధు భాస్కరం తనకామారిక యావన స్థితం చరణారిఖాస్త మస్తుమే హృద

యాదర్శకశేందుబింబితం’ నవపంకజపత్ర కోమల స్ఫురదగ్రావన తాజులీచయం! అకంక శకాంక మండల ప్రకరభాజ నఖావలీవృతమ్’

ఆక్రందనహాగి :-

20-4-1954 న రచించిరి. ఆనాటికి వీరివయస్సు ఇంచుమించు ఇరువదైదు వర్ష ములుండవచ్చును. ఇదియు నముద్రితమే ఇందలి శ్లోకసంఖ్య అరువది మూడు. ఇది ఆశుకవిక వలె నున్నది.

సర్వేషు ప్రియమేన నాథసతతం సర్వజ్ఞ నిర్వర్తణ స్వేషోఽహస్తనిజ ప్రియాఽప్రియ పరా మర్యేవిపర్యస్తధీః । మన్వానస్త్యుడపాహితం ప్రియమపి స్వస్యాప్రియం త్వంపునః పృచ్ఛామ్య ప్రియమేవమస్య కిమే వన్మారకార్షీ రితి

అక్షమాపంచ షోడశీ :-

దీనికి ప్రేరు పెట్టివారేకాని ఇందలి శ్లోక సంఖ్య 82. లోకమందలి వివిధ వ్యక్తులపై అమాయ ఎట్లు తన ప్రభావ మునుచూపునో దానిని వివరించుటయే ఇందలి ప్రధానవిషయము.

ఇదియొక ధ్వనికావ్యము. తన యను భవములనుకూడా అటనట నుల్లేఖించక మోసలేదు. ఇదియు నముద్రితమే.

శ్రీరామానుజ చరిత్ర :-

ఈ విలక్షణమైన రచన శ్రీరామానుజ యతీంద్రుల విషయము ప్రధానముగాక అది 119 శ్లోకాలుమాత్రమే కలవు. ఇందలి ప్రతిశ్లోకమును ఆ మునికేఖరుల దివ్య జీవితము. ఇదియే వీరి చివరి రచన. అస మగ్రముగ నున్నది.

*శ్రీమద్రామానుజ విహితయా
 నాథ మద్విశ్వ యోగ్య
 కన్యాదాన ప్రసుమరపయో
 ధారయాసిచ్యమానా ।
 సాంబ్రామోదా సకలజగతీ
 సంభృత స్వర్ణపుష్పా
 విద్యావర్జిర్విసయ చతురై
 క్షియ తేవీతశంకై॥(33)
 'భూయోజాతం వధురిపు మిమం
 భావయంతీ మర్ణం
 శ్రీమద్రామానుజ మంగివరం
 సార్వభౌమంగురూణాం ।
 అద్భుతేషం భజతి మధుసా
 భూరి సామర్థ సార్థ్యం
 చిత్రియంతే సహృదయా జనా
 వీక్ష్య చాతుర్యమస్మాః

ఇట్లే కావ్యము వ్రాయవలయునన్న
 సంకల్ప ముండియుండును. ఇద్దానిని
 చూచిపర మేష్టి అనూయపడి నాడు. ఇంతే.
 ఈరామానుజయతీంగునిచరిత్ర నంబూరి
 కేశవాచార్య విరచిత ఆచార్య సూక్తి
 మూర్తావళి, గదాధరపండితుని దివ్యసూరి
 చరిత్రము, గురువరంపరా ప్రభావము,
 ఇత్యాదులలో విపులముగ నున్నది.

సిరిసుదంసణ తారావళి :-

ఇది 1947 న రచింపబడిన ప్రాకృత
 భాషామయమైన స్తోత్రము. ఇది 'అమృత
 తహారీ' అను పత్రికలో వెలువడినది.

ప్రా. బ్రంహ ఇమరగ జేర్చింముణి
 నార అమహోహు అముణి ఆత త్వం
 పూహోగుణ అవదుమంబు హోహోం
 వీరి వాసుదేవస్మతుమమ్ ॥

దీనికి వ్రాయయు వారే వ్రాసిరి. వీరి
 పితృపాదులు ప్రాకృత శ్రీరంగరాజస్తుతి,
 శ్రీసుదర్శన పంచాశత్, శ్రీవరదరాజస్తుతి
 త్యాదులు వ్రాసియున్నారు. 1960 ప్రాం
 తమున వెలువడిన దీ గ్రంథము.

లక్ష్మీనృసింహ సుప్రభాత
 వైజయంతి :- లక్ష్మీనృసింహమూర్తి
 వీరి ఇలువేల్పు. ఈ లక్ష్మీనృసింహుని
 యనుగ్రహమున ఈ వంశమువారు పరమ
 తపోశ్శాసన విరతులై, దైవీసంపత్తిరాజ
 మతులై, పరహితప్రవృత్తైక జీవనులై,
 నేల నాల్గుచెరఁగుతుండును వ్యాపించి
 యున్నారు. వీరి తండ్రిగారు శ్రీ వేంకట
 తాతదేశికాచార్యులవారు మూకవంచకతి
 వలె లక్ష్మీనృసింహస్వామి గోళ్ళప్రభావ
 మును వర్ణించుచు శ్రీమన్ లక్ష్మీనృసింహ
 నఖ శతకమును వ్రాసిరి. అట్లే కుమారు
 లును ఆ స్వామి సుప్రభాత వైజయంతు
 లను సమర్పించినారు.

ధేనుఃపురోమ్మ నూత కర్ణకమాతహంతి
 సంభాయపుష్ట చరణౌ నిజజాను శృం
 పాశ్రోఘ గోదహ ఇమేఽద్యవయో

దుహన్తి
 లక్ష్మీనృసింహభగవన్ తవసుప్రభాతమ్.

ఇట్లే వైజయంతియు స్వభావోక్తి
 మధురమైన కవిత.

ఆచార్యార్హతరశతమ్ :- 'అధవాయోగి
 నామేవవలే భవతి ధీమతాం' అన్నట్లు
 తపోజ్ఞాన సంపన్నులగు మహానుభావులు-
 ఉత్తమ కలమున జన్మింతు రన్నట్లు వీరి
 పవిత్రవంశము - ఆచార్య కటుంబము.
 తండ్రిగారు మహావిద్వాంసులు. వీరివద్ద
 ఎనేకులు పంచసంస్కారపరులై రహస్య
 త్రయము నుపదేశము పొందిరి. అట్టివారల
 కొరికి మెయి నీస్తోత్రము రచింపబడినది.

శ్రీకలిపున్నాది మారీంద
 వాక్యార్థ్యరసలోలః
 శ్రీనాథయామనేయాది
 పూర్వార్చార పరాయణః
 అష్టాక్షరమహామంత్ర త్రిపదీవాచ్యనిష్ఠితః
 మంత్రరత్న ప్రదాతాస్య
 న్నాథ శ్రీశైల వంశజః

ఇందు వీరి పితృభక్తియు, ఆచార్య
 ప్రతిపత్తియు ప్రతిఫలింపఁ జేసినారు.

శ్రీరాను కథామృతమ్ :-

1949 సంవత్సరము శ్రీరామాయణ
 గాథ సంక్షేపముగ వచ్చునట్లు ఈ
 క్షుత్రమాలిక -

'సమ్రాజా జనకేన సాధు విహితాం
 స్వాహామపేతార్హణాం
 తత్సందర్శిత శైవచాపదళనం
 సందేశ వృద్ధాపితం
 శ్రుత్వాపుత్ర పరాక్రమం దశరథే
 నాజగ్ముహ సత్వరం
 సీతోద్వాహానుహోత్సవ ప్రణయినం
 రామస్య నిర్వర్తితం'

ఇందు వృత్తిముతోబాటు శబ్దమును
 పూర్వకృతులకన్న కడు మార్పు చెందినది.
 సంస్కృత వాఙ్మయమున పలు ప్రా
 సాద కావ్యములపైని, విమర్శ ప్రతి విమ
 ర్శలపైని ఎన్నో వ్యాసాలు, సంస్కృత
 పత్రికలో వెలువడినవి. వాటిలో కొన్ని
 టిని పరిశీలించుము గాక.

1942 న మాళవికాగ్ని మిత్రముపై
 ఒక పెద్ద విమర్శచేసి వెలువరించిసారు.
 ఇది నాటికయే యని నిరూపించినారు.

వేదేసంహార నాయక నిర్ణయః -

భీముడా ? ధగ్గుజాడా ? అన్న విష
 యముపై 20 పేజీలకల విమర్శ.

కాళిదాసః :- కమనీయమైన కాళి
 దాస మహావి కావ్యములందలి కవితా
 వైశిష్ట్యము తెలుపు 15 పేజీల వ్యాసము
 1942 సంవత్సరమున వ్రాసినది.

మహాకవి కాలనిర్ణయ:- ఇది కాలిదాసు విక్రమార్క స్మృతి ఆస్థానపండిత హరిహరమణి అని నిర్ణయించిన వ్యాసము. 1942 న వ్రాసినది.

నైషధౌదిత్య విచారచర్చ :- ఇది 1946న వ్రాయబడినది. విద్యకౌపథ నైషధీయ చరిత్రముపై ఒక విపులమైన సమీక్ష. 80 పేజీలున్న ఈ వ్యాసమున శ్రీహర్షుని లేఖనినుండి దొర్లిన అనాచిత్యములను వివరించుట. శ్రీనాథుడు కొన్ని చూపగ వీరు కొన్ని చూపినారు.

కావ్యమట్ట ర్పత్వనిర్ణయ:-

కావ్యత్రయము, నాటకత్రయమును మాత్రమే కాలిదాసు రచన అనియు, ఋతు సంహారాదులు కావనియు సహితు కముగ నిర్ణయించిన 25 పేజీల వ్యాసము. (1947) రఘువంశపాఠప్రసాద: 1949. కాలిదాసురఘువంశముపై ఒక విపులమైన చక్కని విమర్శ ఇందనేక సాహిత్య విశేషములు పరామర్శింపబడినవి.

ప్రతిపచ్చంద్రపద్య విమర్శ :-

1942 భారవి కావ్యమందలి 'ప్రతిపచ్చంద్రమివ ప్రజానృపం' అన్న వాక్యమునకు 'మల్లినాథనూరి ప్రతిపచ్చంద్ర ఇత్సాత్-ద్వితీయాచంద్రఇత్సార్థః అనగా; అది తప్పనియే ప్రతిపత్ అనగా పాద్యమికదా! ఆనాడే చంద్రదర్శనముగు ననియు తమ జ్యోతిష పాండిత్యప్రభావముచే నిరూపించినారు. ఇది 'సంస్కృత రత్నాకర' మను సంస్కృత పత్రికలో వెలువడినది. భారవికి 'త్రిసర్గి' యను నొక వ్యాఖ్య కలదనియు, దాని సాయమున ఈ వ్యాసము వ్రాయబడినట్లును వలుపురి మాట, ఔగాక! ఈ వ్యాఖ్య యున్నదన్న విషయమే పలువురు పండితులకు కూడా తెలియదనుకొంటును.

శ్రీ రామానుజ సహస్రనామ భూమిక:- 1949 న వీరి పూర్వాచార్య లంగునొక్కరకు శ్రీఅర్చంకి తిరుమలవేంకటాచార్య స్వామివారు పండితైక వద్యములో రచించిన సహస్రనామములకు నుమారు ముప్పై పేజీల వ్యాసము(80) లో వ్రాయబడినది. ఇందు సాహిత్య విషయములే గాక సంప్రదా మరహస్యముల వెన్నిటిలో వివరించిరి. సహస్రనామ వైశిష్ట్యమును, ఆచార్యుని వైశిష్ట్యమును వివరించిరి ఇది ముద్రతము. వలయువారలకు శ్రీ చక్రవర్తుల నరసింహాచార్యులవారు, శ్రీరంగ నాయకుల పేట, నెల్లూరు, వ్రాసిన ఉచితముగ లభించును.

కాల రామాయణ నాటక విమర్శ:-

1946 - రాజశేఖరకవి బాల రామాయణనాటకముపై ఒక విశిష్టమైన విమర్శ. ఇది 60 పేజీలున్నది. ఆముద్రితము. ఇందు కవి హృదయము విప్పిచూపుచు అలంకార కాస్త్ర విషయముల నేకములు స్పృశింపబడినవి. సాహిత్యాభిమానులు పరిశీలింపదగిన రచన. బాలరామాయణ నాటకమును ఆకాడమివారు ప్రచురించుచో దీనిని భూమికగా వేసికొనవచ్చును. ఆ యత్నం చేయుదురుగాక.

సంప్రదాయమున భగవద్విషయమున అనేక సంప్రదాయగ్రంథములను రచించి తిరుమంత్రార్థము ముముక్షుప్పడి ఇత్యాదులకు శాంతియొసర్చిరి. వాటి సారాంశములుగ 'పరమధర్మ ప్రశంస' పురుషోత్తమ విద్య' 'అర్చావతార వైభవము' వంటి వ్యాసములు కొన్నికలవు. ఇవి కూడా ఆముద్రితములే.

పరమధర్మప్రశంస :-

అను నీ వ్యాసము, చీరాం పాండు రంగవిఠల్ స్వామి వారి దేవాలయ రజ

తోర్నవసంచికలో ప్రచురింప బడినది. ఆచ్చులో 20 పేజీలున్నది. ఇందు భక్తిని ప్రపత్తిని తెలియజేయుచు ఎన్నో సంప్రదాయ రహస్యములను వివరించినారు. విశేషించి వల శేఖరనూరి శ్రీ నూత్తియైన జిహ్వకీర్తన అన్న శ్లోకమునకు విశిష్టమైన వ్యాఖ్యానము చేసియున్నారు. ఇది పరమధర్మప్రశంస అన్న వాక్యమును సార్థకపరచుచున్నది.

పురుషోత్తమవిద్య :-

ఇది పదిపేజీలుగల వ్యాసము. భగవద్గీత యందలి 15 వ అధ్యాయమునందలి విశిష్టతను వివరించుచున్నారు. పురుషోత్తమ విశేషతములను ఆతని కర్తవ్యమును నుని శత వాక్యానుర్వ నైపుణ్యముతో విపులీకరించుచు శ్రీవైష్ణవ సంప్రదామరహస్యములను వివరించినారు.

ఇదిగాక మరికొన్ని వారి స్వీయ గ్రంథాలయ మహాసముద్రమున నుండియుండే వచ్చును. ఆ రత్నములను వెలికితీయ మౌకపర్యాయ యత్నం చేయగలను.

తెలుగు భాషపై వీరికి తొలిసాళ్ళలో చిన్న చూపుండెడిది. ఉన్నట్లుండి ఆంధ్ర కవిత్వముపై విమర్శ ఎవరేని అభిమానము కలిగినది. అంతే శ్రీ చల్లావారి త్యాగ రాజు, కుకరంభా సంవాదము, శ్రీ విశ్వనాథ వారి భిమరగీతలు మధ్యాక్కరలు వీరికి భూమిక వ్రాశారు. పైగా తెలుగున అనేక పద్యాలు కూడా వ్రాశారు. అప్పుడు వ్రాసినవే 'దీక్షాపాదశి' 'కారుణ్యదీక్ష సమస్యాపూరణలు' వెలువడినవి. అవి ఆముద్రితాలే. కొన్ని పద్యములను చదివాడ ప్రార్థన.

కాంతియు స్నేహమే మనకు

సంతతి మొప్పును తత్వమే యటం
చెంతటి రాతిగుండియట

వేనియు వీరుగ చేయజాల-ధి

మంతుడు మంత్రితృంగవుడు
మాన్యుడు కాస్త్రీయయూబునేతతో
మంతన మాడుచుండు సుర
మంత్రవిఘ్నముగయుక్తి యుక్తతన్॥

- 'కారుణ్యదీప్తి' నుండి

ధీరుడు కర్మ వీరుడవధీరణ యన్నది
లేనినాడునిం, దారుమనమ్మతోడ భరతా
వని సీమనుగాంచి భూరి గం, భీరిమ భార
తీయజయభేరి ధ్వనింపగ చేసి జాతికు, ధృ
రత్నదైన కాస్త్రీమణి దారెవోహో, యజ
రామరత్నమున్.

'దీప్తి' నుండి

ఇట్లే సమస్యాపూరణం పేరి నెన్ని
యో పద్యము లున్నవి. క్రీడాార్థమపి
యద్రూపయః సభక్తో నేత రస్యతః,
అన్నట్లు యుక్తియుక్తముగ నేది చెప్పి
నను ఒక కాస్త్రముగ వెలుగొందును.
కొన్ని పట్టులలో పెద్దలకే ముక్కు దూ
రని చిట్కు ప్రశ్నలకు, అరటిపండ్జొలిచి
చేతనుంచిన తీరున సమాధానముచెప్పెడి
జాతు. వాస్తు, ముహూర్త, జ్యోతిష,
సాహిత్యకాస్త్ర విషయములందే కాక
మంత్రతంత్ర కాస్త్రములందును అంతే.
ప్రతి విషయమును చక్కగ వివరించి
చెప్పెడివారు.

వీరి కుమారులచే కొరబడి వీరి జీవిత
చరిత్రను 'శ్రీశైలాద్వంకి సింగరాచార్య
చరిత్ర' అన్న పేరుతో సాహిత్య పర
మర్మయు చేయుచు 200 పేజీలగ్రంథము
ప్రచురించినాను.

ఇంక నెన్నియో విషయములు చెప్ప
వలసియున్నది. త్వరలో వేరుగ్రంథముగా
వెలువడనున్న కారణాన సంగ్రహముగ
ముద్రాపించినాను.

(తరువాయి 2 వ కాలంలో)

చ లి ము చ్చ ట

(వ్యంగ్య హాస్యరచన)

- శ్రీ రామడుగు వెంకటేశ్వరకర్మ

* బలవంతుం డనియును కడు
బలహీనుఁ డటన్న భేదభావములేదీ
చలికి వణకింపఁ జేయఁగ
నిలలో 'సో(హో)వలిజ' మన్నదిందే
వెలయున్.

* చట్టమునట్లైనన, చుట్టానికైన, ఆ
కలికి, తన గయాళికలికికైన
గాని వెలువనట్టి ఘనుఁడుగూడ జ గాన
వింతగాదె! చలికి వెలుపు గనుట.

* అల నల్లమేను వీణను
చలచల్లగరాగ సుధలు చక్కగ వెలయున్
మెలమెల్లన మీటె ననఁగ
చలిచెలి వణకించుగాదె! సర్వజగమ్మున్.

* పట్టికొంచెమైన పెట్టు కూరి ఘనమ్మ
టన్న రీతి రూప మల్పమైన
కాని శక్తిలోన వేనికి సరిరాదు
చలియే? మెత్తనైన పులియె యిద్ది.

* ఛలికి వేడిమిండు, చెలికొగిలింత భా
మండు, రజనితోడ మంచిపాండు
జనులగ జగజమని వణకించుటయెవిందు
దీని యనుభవమ్మదే పసండు !

* అల్ల శివుడు గిరిజ కర్ణాంగమిచ్చుట
హరిధరించు పెడడయందు నీరిని
నలువ నలు మొగాల నిలుపుటవాణిని
చలికి తాము తాళజాలకే యి ?

* ఖరకరుండు గూడ ఖరహరప్రియరాగ
గాన మాచరింపగా గృహన
కరుగుచుండే నే మొ మరచి 'దూడీ' నన
కరిగిపోవుచుండే త్వరగ పగలు.

* 'మట్ట'కడకుఁ జేరఁ జాట్టపుచూపుగా
'వీడి'బాడ నెరిగి వీటువైచె
'నీజరు' కడకుఁజేరి సిగను రెట్టించెరా!
చప్పబడుచు చలికి నిక్కు నేడు!
* పైకి మెత్తనైన లోకుండును బోలె
నిపురుగప్పిట్టి నిప్పువోలె
తెలియకుండ చుట్టి కలఁచు వలపువోలె
పాలుచు చలి ధరిత్రి ముచ్చటగను.

—...—

(1 వ కాలం తరువాయి)

విశేషించి మేమిరువురము ఒకే గ్రామస్థుల
మగుటచే నాకు చినమామగా రగుటయే
కాక, నా సాహిత్య విద్యారంగములో,
నా కన్ని విధముల చేయుత నిచ్చినవా
రగుటచే ఇవన్నియును సేకరింప కలిగి
నాను. ఇంకను కొన్ని గ్రంథము లుండి
యొందును. సమయమున కందుబాటులో
లేనందున, ఉదాహరింపనెలిచి. వీరి 'మేఘ
శాధ విజయ' మను సంస్కృత వ్యాయో
గమును అద్దంకి శ్రీశైలశాధన్ గారు,
తక్కెళ్ళపాడు అగ్రహారం, కొప్పెర
పాడు. P.O. అద్దంకి తాలూకా. ప్రకా
శం జిల్లా. అని ప్రాసీ పొందవచ్చును.

ఎవరైనను సంస్కృత మున
(Ph. D.) పరిశోధన వీరి కావ్యము
లపై చేసిన సంస్కృత సాహిత్యమున
కంతో యుపకృతి చేసిన వారగుదురు.
ఉత్సాహభరితు లాయత్నము చేయు
దురుగాక !

ఈ వ్యాసము అనన్విత వాక్యవిశ్వాస
ములతోను పెక్కు అక్షరదోషముల
తోను నిండియున్నది. ఒక మహావ్యక్తి
జీవితమును పాఠకుల కందజేయు తలం
పుతో వీరియినంతవరకు నువరించి ప్రచు
రించుట యైనది. (సంపాదకుడు)

క్షేత్ర యుక్త స్త్రీ ము

'కవిమిత్ర' 'కవిభూషణ'

శ్రీ వసుంతరావు రామకృష్ణ గారు,

* క్షేత్రయా! నీదు మధురసంగీత నాట్య భావసంపత్తి మది నెంచి, భవదవంత యోగ విజ్ఞానమును, శక్తియుతిని దలచి, కేలు మోడ్చెద! మొప్పగోపాల విభవ!

* రాగము రంజిలంగ మధు
రంబగు భక్తి తిలర్పగా, మహా
భాగవతుండవై, ప్రణయ
భక్తి మనోహర లాస్యసంపదన్
యోగము ఘోగమున్ వెలయు
నోజను నీవు వసుంతమాలినీ
రాగయుత ప్రవాళ నిక
రంబులతో వసమాలి గొల్చితే!

* సుతతము రామభక్తి విల
సన్మధుచిత్తుడు, త్యాగరాజు, సం
తతమును రామనామమును
తస్మయతన్ భజించె నాడు, నీ
వతి మధురానురాగ దర
హాసుని గోడకిలోరు గొల్చి, జీ
వితమున కీర్తి గాంచితివి
వేదవిడుండవు! నీవు క్షేత్రయా !

* పదకవిత్వముందు ప్రఖ్యాతి గని, చోళ
దేశమందు కీర్తి తేజరిల్ల,
మధుర భక్తిభావ మహిమను జగతిని
చాటినావు! నీవ సాటి యెవరు?

* మొవ్వయందుజననమునుబొందిదృఢినింది
భరతకాస్త్ర గరిమ పంచి యిచ్చి
సురస రాగబంధ నిరతిని వెలయించు
క్షేత్రయాభ్య! నీదు! కీర్తి నెంతు !

తపక్షంలా

సాహిత్య సభలు

శతాధిక గ్రంథకర్త, ఆర్థికవి శిరో
ముణి, విద్వాన్ బులును వేంకటేశ్వరులు,
ఎం. ఏ. 66 వ జన్మనివోత్సవ గ్రంథావి
ష్కరణ మహాసభ వృత్తాంతము.

శ్రీ దురుభిసామ సంవత్సర. ఆశ్వ
యజిత్తు ౨ సోమవారము (18-10-82
తేదీ) సాయంకాలము 6 గంటలకు శ్రీ
భారతీయ విద్యాభవనం, కాకినాడ కాళి
వారి ఆధ్వర్యమున శ్రీ అధ్యాత్మ రామాయా,
వాల్మీకిరామాయణ, దేవీభాగవత,
మహాభారత, శ్రీవేంకటేశ్వర విజయాది
మహాగ్రంథములను నిర్వచన నియమమున
ఛందోబద్ధ వ్యాకరణయుక్త సలక్షణ
పద్యకవిత్వమున, రచించి ప్రకటించిన
మహాకవులు, ఆంగ్లమున మూడు ఎం. ఏ.
పట్టముల నంది శ్రీ ఆన్నవరం శత్యవతీదేవి
శ్రీ ప్రభుత్వ కళాశాలలో ఆంగ్లకాళి
కధ్యక్షులుగా పనిచేసి విశ్రాంతి తైళాను
చున్న బ్రహ్మశ్రీ విద్వాన్ బులును వేంక
టేశ్వరులుగారి 66 వ జన్మనివోత్సవము
మహావైభవముతో జరిగినది. సాయంకా
లము గం. 6 నుండి 6-30 వరకు వేదప్ర
వచనము వేదోక్తాశీర్వచనములతో సభ
ప్రారంభమైనది. సభకు డాక్టరు పి. వి
యన్. రాజు అధ్యక్షత వహించి 'సలక్ష
ణముగా, బహునియమములతో, ఒక్క
చేతిమీదుగా ఉద్గ్రంథములను శతాధిక
ముగా రచించుట వానిని సాంతముగా
ప్రకటించుట అను రెండు మహాకార్యము
లను నిర్వహించి ఆయురారోగ్యైశ్వర్య
ములతో కవి మన గడుమ నుండుట మన
మహాభాగ్యమనిరి. వారు బాల్యమునుండి
యువృత్తి సన్నిహితులగుట, మాటలుంబ
శ్రీమోఖిలామలగుట మో మహాభాగ్య

మని, వారి కవితా విశేషములను, ప్రజ్ఞా
పాటవమును శతధా క్లాపించిరి.

పి. ఆర్. కాలేజీ మాజీ ప్రిన్సిపాలు,
విద్యావేత్త శ్రీ పిరాట్ల శ్రీరామంగారా
శ్రీ బులును వేంకటేశ్వర విరచిత మహా
ర్షుల చరిత్రలు ఆంగ్లరచనలు 'Lives
of Ancient Indian Saints'
1,2,3 భాగములను సభ్యుల కరతాళ
ధ్వనులమధ్య ఆవిష్కరించి నాలుగైదు
దశాబ్దులుగా శ్రీ వేంకటేశ్వరులతో
తమకు పరిచయమనియు, ఆయననువిద్యా
ర్థిగా. ఉపాధ్యాయునిగా సాహిత్య
వేత్తిగా, మహాకవిగా, మహావిద్వాంసు
నిగా, సహృదయునిగా తా నెఱుగుదు
నని ఆయన గ్రంథము లెన్నో కూలంకష
ముగా చదివి మహానందము నందిన
భాగ్యవంతులలో నేనొకడ నని సంతో
షముతో సగర్వముగా సోదాహరణ
ముగా ఆయనను శతధా కొనియాడిరి.
వారి రామాయణ భారతభాగవతాదులే
కాక ప్రతిగ్రంథము చిరస్థాయిగానుండు
నగ్నతలన్నియు నందినవే అనివిపులముగా
నుపన్యసించిరి.

డాక్టరు జి. యస్. యస్. యస్.
మూర్తి, ఎం. ఏ, పి.హెచ్. డి., శ్రీ
బులును వేంకటేశ్వరులుగారి 'శ్రీ దేవీ
భాగవత, ద్వితీయసంపుటమును ఆవిష్క
రించి శ్రీ వేంకటేశ్వరులు సాహిత్య
తపస్వి, నీతప్రజ్ఞానిధి, కవితాకళానిధి,
మహర్షి అని, దైవాంశ సంభూతులు కనుక
మహాగ్రంథరచయిత ఐ రని ఆయన శత
జీవులై, చిరంజీవులై, శాశ్వతముగ విరా
జిల్లగల రని వక్కాణించిరి.

హైదరాబాదు నివాసిని, శ్రీ S.C.F.
R. T. లో ఉపన్యాసకరాలు అయిన
శ్రీమతి కస్తూరి వేంకట సత్య స్వరాజ్య
అమ్మ, ఎం. ఏ, విరచించిన 'అధ్యాత్మ
రామాయణము' వచనగ్రంథము నావిష్క

రించి శ్రీ బులుసు వేంకటేశ్వరులు నేటి కాలములో సలక్షణ భాషలో, భక్తి ప్రపత్తులతో ఈ గ్రంథరచన చేసినందు లకు ఆమెను ప్రశంసించిరి.

శ్రీ వేంకటేశ్వరుల జన్మదినోత్సవ సం దర్శముగ పలువురు పురస్రముఖులు ఆయ నకు పూజయ్యారట, చందన కర్పూర తాంబూలాదులతో నూతన వస్త్రము లతో సత్కరించిరి. శ్రీ అవసరాల రామారావుగారు 116 శ్రీ నూకేశ్వ వేం కట రావుగారు 116లు నూతన వస్త్ర ములు, శ్రీ రామచంద్రరావుగారు నూతన వస్త్రములు, డా. చిందు మాధవరావు గారు 116, శ్రీ భారతీయ విద్యాభవ నము వారు 116, శ్రీ భమిడిపాటి వారు 116, ఇంకను పెక్కుమంది అర్థనాట పదార్థ ఇచ్చి శ్రీ వేంకటేశ్వరులను గౌర వించిరి శ్రీమతి స్వరాజ్యలక్ష్మిగారు ప్రత్యేకముగా 116, నూతనవస్త్ర యుగం గడమాలలతో శ్రీ వేంకటేశ్వ రులను సమర్పించి తన గ్రంథ రచనకు ఆయన ఆశీస్సు, అభిమానము, కారణము లని పెక్కివిధముల ఆయన వ్యక్తిత్వ మును ప్రశంసించిరి. శ్రీ విష్ణుభట్ల వేంక టేశ్వరరావుగారు పద్యప్రసూనములతో గౌరవించిరి. శ్రీ గుమ్మలూరు సత్యనారాయణ శ్రీ వేంకటేశ్వరుల రచనావిశేష ములను కొనియాడిరి. డాక్టరు నందుల గోపాలకృష్ణమూర్తిగారు శ్రీ వేంకటేశ్వర విరచిత 'దేవీభాగవతము - అందలి విశేషములను' గూర్చి ఉపన్యసించిరి.

అలనాటి నన్నయ తిక్కన పోతన భాస్కరాదిమహాకవుల అపరావతారమే శ్రీ వేంకటేశ్వరులని వారు పెక్కురు రచించిన మహాగ్రంథములను శ్రీ బులుసు వేంకటేశ్వరు లొక్కరే రచించి ప్రక టించిరి. ఆయన శ్రీ వేంకటేశ్వర విజయ మహాప్రబంధము 'నభూతోనభవి య్యతి యని శ్రీమతి రమాదేవి గారభిభాషించిరి.

శ్రీ బులుసు వేంకటేశ్వరులు తమకు జరిగిన గౌరవమునకు అందరికి కృతజ్ఞత తెలిపి తాము భగవత్పరములుగనే గ్రం థము అన్నిటిని వ్రాసితిమని భగవంతుడు శ్రీకృష్ణ నిదర్శనముగ తమను కంటికి రెప్పవలె కాపాడుచున్నాడని ఆయనకు భక్త్యోజన సమర్పించిరి.

భారతీయ విద్యాభవనము విద్యాకాఖ డైరెక్టరు శ్రీ నేమాని వేంకటరావు వం దన సమర్పణ కావించిరి.

నన్నయ సభలు 1

సారస్వత సమితి (రాజమహేంద్ర వరము)వారిచే 10-10-82 నుండి 12-10-82 వరకు శ్రీమతి లక్ష్మీకృష్ణమ్మ కార్వేంకట స్కూలులో ప్రప్రథమముగా నన్నయ స మాససమేత్సరములు జరపబడినవి శ్రీకరు ంమూరి సత్యనారాయణ గారధ్యక్షులుగా శ్రీ డా. జొన్నలగడ్డ మృణ్యంజయ రావుగారు 'వ్యాసభారతము - నన్నయ పరిష్కారము' అను విషయముపై చక్కగా ప్రసంగించిరి. రెండవ రోజున శ్రీ S. T. P V కోనప్పచార్యులు గారి యధ్యక్షులను శ్రీ మల్లంపల్లి శిర భయ్య గారు 'నన్నయ మహాత్మ్యము' పై మనోహరముగా ను పన్యసించిరి. నన్నయపై నితరకవులకుగల భక్తిప్రపత్తు లను సోదాహరణముగా వివరించిరి మూడవ దినమున శ్రీ R. S సుదర్శనంగారి అధ్యక్షులను శ్రీ మల్లంపల్లి శిరభయ్య గారు నన్నయ ఉపాఖ్యానములు - అనుదానిపై చక్కగా' నుపన్యసించిరి. శ్రీ గ్రంథి సుబ్రహ్మణ్యముగారు ముఖ్య అతిథిగా విచ్చేసి మూడు దినములయందును ఉపన్యాసకులను బాగుగా సత్కరించిరి. సారస్వత సమితి కార్యదర్శి శ్రీ సాంబశివరావు గారు సమితి కార్యక్రమములను వివరించి వందనసమర్పణ గావించిరి.

నన్నయ సభలు 2

24-10-82, 25-10-82 తేదీలలో రాజమండ్రి సరస్వతీ గ్రంథమండలి వారి

యాజమాన్యమున శ్రీమతి అద్దేపల్లి మహాలక్ష్మిదేవి బోధన కళాశాలలో నన్నయ చిట్టారక సాహితీసభలు జరిగినవి.

శ్రీ కళాప్రపూర్ణ మధునాపంతుల సత్యనారాయణకాశ్రి, శ్రీకళాప్రపూర్ణ దాశరథి, అచార్య క్రొత్తపల్లివీరభద్రరావు, కళాప్రపూర్ణ శ్రీపురిపండాఅప్పలస్వామి, డా. వి.వి.యల్. నరసింహారావు, డా. జొన్నలగడ్డ మృణ్యంజయరావు, శ్రీమతి ఊటుకూరి లక్ష్మీకాంతమ్మ, మున్నగుప్రముఖులు రెండురోజుల కార్యక్రమములలో పాల్గొని నన్నయచిట్టారక ప్రతిభా విశేషాదికములను పలు విధముల స్పృశించి సభలను జయప్రదములను గావించినారు.

నిర్ణయింపబడిన ప్రోగ్రాములోని శ్రీ యస్వీనోగారావుగారు, శ్రీమతి యశోదా రెడ్డిగారు, డా. అప్పారావు వేంకటసుబ్బయ్యగారు కార్యక్రమములకు హాజరు కాలేక పోయినారు. కవి సమ్మేళనమూ, పండిత సత్కారములు జరిగినవి. సాధారణంగా వేదాశీస్సులు లేనిదే ఏ సభలూ ఈ కాలాన జరిగటంలేదు కాన ఆవి ప్రత్యేకించి పేర్కొన నక్కరలేదు.

నన్నయ సభలు 3

రాజమండ్రి శిరస్థండలి యాజమాన్య మున 21-11-82 సాయంకాలం ఏకేళింగ పురమందిరంలో నన్నయ జయంతి సభ శ్రీమధునా పంతుల సత్యనారాయణ కాశ్రిగారిఅధ్యక్షులచుజరిగినది. కరుణశ్రీ (శ్రీ జంధ్యాల పాపయ్య కాశ్రిగారు) నన్నయకు అభినవ నన్నయకు నమస్కరించి అక్షర రమ్యతను ప్రసన్నకథాకలి తారముక్తిని నానారుచిగార్థనూక్తి నిది త్వమును సోదాహరణముగా పునర్నవీన ముగా వివరించిరి. క్షేమేంద్రుని ఔచిత్య లక్షణాలన్నిటికి నన్నయ.రచనలో ఉదాహరణములను కావుచు పండిత రంజకముగా నుపన్యసించిరి.

(తరువాయి 3వ పేజీలో)

భవ నివారణము -

యథార్థ నివేదనము

1982 సెప్టెంబరు 11-12 తేదీలకుండు రంగల్లు నగరముందు జరిగిన తీర్మానిత మాసకాస్త్రార్థ సభలకుండు సభవారి శిష్యులమును పురస్కరించుకొని వేలను పొగ్గానియున్నాము. అచట 'శిరోవర్ణ' కాస్త్రుల విశ్వనాథశర్మగారి శ్రవంపేట, మెదక్ జిల్లా పరిచయ భాగ్యము కలిగినది. ఆసందర్భములలో తీర్మానిత మాసముల విషయమై మేముక పుస్తకము ప్రసాదించుచు దానినివినిపించగ తృప్తిపడి మేము ప్రకటించెదమని శ్రీ విశ్వనాథ శర్మగారు వెలవిమర్శన పెద్దల వాక్య మనుల్లంఘనీయమని మా పుస్తకమునువారి హస్తకమలములకు గుంచినాము.

(2) శర్మగారు పరికిలగాయను ఆనాం తము తుని తప్పకుండగ వివిధమైన మార్పు తేవండా మేము ప్రాసినట్లే ఉన్నదున్నట్లు ముద్రింపించినారు. అంగులకు వారికి మేము స్వధా కృత్యము, కాని శ్రీ కాస్త్రుల విశ్వనాథశర్మగారు మేము రచించిన పుస్తకములలో మూలము తులిలేకుండగనే స్వతంత్రముగ ప్రాక్తి ధన మను సందర్భమును చేర్చినారు. అంతులోని, 'సూర్యసిద్ధాంతసిద్ధమగు తిథాని కర్మయమే శిరోధార్య' మను విషయము కాం నిర్ణాయకములగు జ్యోతిశాస్త్ర సిద్ధాంతములకు విరుద్ధ మగుటచేతను వాస్తవమునకు బహుదూరమగుట చేతను వారు ప్రాసిన ఆవిషయము మాగ్రంథములో అనగా మేము రచించిన పుస్తకములో నుండుటచే మాకభిమతిమైనదను భ్రమను పొందకూడదనియు, ఆవిషయము మాత్రము మా కంతమాత్రము అంగీకారము గాదనియు సహృదయులగు ప్రజలకు, పండితులకు సవినయముగ మనవి చేయు

రించి వాస్తవమునకు సరిపడు రవిచంద్రులచే సిద్ధమగు తిథ్యానిక మే కాతస్మార్థ కర్మలయందు సర్వధా పరిగ్రహ్యమని, శాస్త్రసమ్మతిమని మా అభిప్రాయమును మరిల మరిల మనవి చేయుచున్నాము.

ఇట్లు విధేయులు,
పిడపర్తి చినకృష్ణమూర్తికాస్త్రి,
పిడపర్తి సుబ్రహ్మణ్యకాస్త్రి.
20-12-82, పొడగట్లపల్లి.

(34 వ పేజీ తిరువాయి)

నిర్మాణమునకు సభ.

24-10-82 తేదీ సాయంకాలం రాజమండ్రి ఆనం కళాకేంద్రములో కళాప్రహ్లాదుమహాకవి శ్రీ మధునాపంతులవారి కేళాకూలి ఖండకావ్యావిష్కరణ సభ జరిగినది. (1) దాకరిత్యాది ప్రముఖులు నగరములో విచ్చేసి యున్నందున వారి సమక్షంలో ఈసభ జరిగడం శోభాయ మౌనముగా నున్నది. సాయంకాలం నన్నయ సాహిత్య సభలకు ఈసభకు కాలాంతరిము తెక్కువగా నున్నందున కాబోలు గ్రంథస్థ విషయ మెక్కువగా వివరింపబడలేదు. గ్రంథావిష్కరణము నకు ముందు (1) ఆర్. యన్. సుదర్శనం గారు వానిని సంక్షేపముగా తెలిపి యున్నారు.

దీపావళి

శ్రీ కావితెట్టి వేంకటరమణమూర్తి
బి. ఎస్. సి., బి.

* కోటిలాల దినకర వచ్చెడి జగదీశు
పక్ష్యాగులకు పన్ను వరి అనంగ
బంగారు కంకులు పండిన వరిచేల
కతిధక్తి నందించు వారతులన,
గాఢాంగుల కీటకముల జంతుగ
వసుధ విజయ విషవాయువులు
ప్రహమలో స్థిమితున్న కీటకాదుల
జంతు నుదగ్ధుల చక్రములన
తీర్చిదిద్దిన ముగ్ధుల, దీపములును,
బాణసంచాను కాల్చిన వాయువులును
విష్టుభూచక్రముల నొప్పె; వేడ్కబి
ప్రజలకెల్ల దీపావళి పర్వమునను.
* తెల్లవారికముక్త మున్ను నాకిట్లు
ప్రతివో ముగ్ధుల పెట్టువారు,
క్రొత్తక ప్తములను కోర్కె గోధరియ
ప్రతులతో గూడి మెలగువారకు
ఇంటవందని అందవంటలు యాచించి
దినకరి ముంటింట దిగుగువారు,
బాణసంచా కాల్చు పనులలో మరికొ
చిత్రవిచిత్రముల్ నేయువారు,
నీరు వారిని వేల్చు నవీలుగారు;
కేశజనులెల్ల బాధల తీరుమరచి
కళావర్ణరసగాలేని కొతుకమున
వరిల చుండ్రు దీపావళి పర్వమునను.

అల్లధా ముక్తక పేజులు నాన్గి కల్ప

చంద్రోదయము

వెల రు. 4-50 లు.

ప్రతులకు : విద్యార్థి ములును సీతావారుశాస్త్రి,
6-8-7, ఇస్కూనుపేట, రామంజ్జి.

- లేదా -

నిర్మాణమునకు సభ.

రచయితలకు

సంతోషముగను, సౌమనస్యముతో గూడినవిగాను నుండు విమర్శనాత్మక రచనలకు స్వాగతము. గ్రంథవిమర్శకుఁ గ్రాముఖ్యము. ఔచిత్యము మీఱని అభిప్రాయభేదములకు సముచిత గౌరవము. వాఙ్మయమునఁ జేరఁదగు వివిధాంశములపైఁ దమ రచనలు పరిపి మాకుఁ జేయూఁత నీయఁ గ్రార్థన సలక్షణములు, రసనంతములు నగు సవ్యరచనలకుఁ బ్రత్యేక స్వాగతము.

వివాదాస్పదములుగాని చట్టబద్ధమైన మత రాజకీయ ఆర్థిక శాస్త్రీయ విజ్ఞాన, పరిమార్థిక సాహిత్యాదాలన సామాజిక వివిధ ప్రక్రియలనఁ జేరిన ఏవిషయములవిఁగాఁగి రంగలనైనఁ గ్రమింపఁచుట మం యభిలాష. సెమినున ఒకేవైపుఁ స్పష్టమున ప్రామాణికము లుపయోగమును, ఇది ఏ అక్షరమా అను ను దెహము వ్రాతలొని ఏ అక్షరము గూర్చియ కలుగని రీతిగా వ్రాయఁగోరి. నాధారముగా నె య స చికిత్స ముచి న శేషముగా **Continue** చేయ నుపయోగము. స్థిర వ్యాసములు ప్రమోచుట చాల కష్టము.

క్రొత్తము స్థిరములు కవులకు గాన వారు నెఱచేసిన ప్రతి లను పొందులగు.

— సాపాదకుడు.

అక్షరము :—

సంపాదకుఁ, విద్వాంస యులును సేతారామశాస్త్రి
రెడ్డిని తెలుగు లెక్చరరు, పి. టి. కె. కాలేజి,
6-8-7, ఇన్నీసుపేట (త్యాగరాజ నగర్),
రాజమండ్రి-1.

